

UNIVERSAL
LIBRARY

OU 198188

UNIVERSAL
LIBRARY

ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಮಾಲೆ-೫೦

ರಥಸಪ್ತಮಿ
ಮತ್ತು
ಇತರ ಚಿತ್ರಗಳು

ಪು. ವಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್

ಪೈಸೂರು
ಕಾವ್ಯಾಲಯ
೧೯೪೫

ವೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ, ೧೯೪೫

All Rights Reserved
ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಿದೆ

ವೆಸ್ಟ್ ಪ್ರೆಸ್ ಮತ್ತು ಪಬ್ಲಿಷಿಂಗ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು.

ಆರಿಕೆ

ಇಲ್ಲಿರುವ ಎಂಟು ಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಈವರೆಗೆ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ,' ಜಯಕರ್ಣಾಟಕ' ಮತ್ತು 'ಜೀವನ'—ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾಗಿದ್ದವು. ನೌಕಾ ಚಂದ್ರ' ಎಂಬುದು 'ಸುಳವು ಹೊಳವು' ಎಂಬ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿತ್ತು. ಕೊನೆಯ ಮೂರು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬರೆದವು. ಇವಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕ ಐದಕ್ಕೂ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅಂತರವಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿಯೂ ನಿರೂಪಣಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಸಹಜವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಇವನ್ನು ಪುಸ್ತಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ನನಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶ್ರೀ ಚಿದಂಬರಂ ಅವರಿಗೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಕಾರ್ಯ ಇಂತು ನೆರವೇರಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಬಂಧಗಳೂ ಅಂತಃಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಬಂದವಾದರೂ ಶ್ರೀ ಚಿದಂಬರಂ ಅವರ ಸಂತತ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿರದಿದ್ದರೆ ಕೊನೆಯ ಮೂರನ್ನು ನಾನು ಈ ವೇಳೆಗೆ ರಚಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಎಲ್ಲ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಅವರ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೂ ಪ್ರೀತಿಗೂ ಸಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ.

ಪು. ತಿ. ನ.

ವಿವರ

						ಪುಟ
ಅರಿಕೆ						iii
ಗೋಕುಲಾಷ್ಟಮಿ						೧
ಕೊಳದ ತಡಿಯಲ್ಲಿ						೯
ನೌಕಾಚಂದ್ರ						೧೩
ರಥಸಪ್ತಮಿ						೧೮
ನಾರಾಯಣನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ			..			೩೦
ವೈಲ್ ಮಾಳಿಗೆ ಉತ್ಸವ						೩೭
ಮಳೆ						೪೫
ಬೀದಿಯ ಬಸವ						೫೨

ಗೋಕುಲಾಪ್ಸಮಿ

ಇಂದು ಗೋಕುಲಾಪ್ಸಮಿ. ಪುರಾಣ ಪುರುಷನೂ ಮಹಾಭಾರತ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಆದ ಗೀತಾಚಾರ್ಯನವತರಿಸಿದ ಪವಿತ್ರತಮವಾದ ದಿನವಿದು. ನಮಗಂತೂ ಮೊದ್ಡ ಹಬ್ಬ. ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟಮಾ ಚಂದ್ರನು ಈಗ ತಾನೆ ಮೂಡಲಲ್ಲಿ ಮೈದೋರಿದ್ದಾನೆ. ಬಾಸಿನಲ್ಲಿ ಮೋಡವಾಡಿ ಹನಿಯುತ್ತಿದೆ. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇಂಥ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸೆರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ದಿಸಿದನಂತೆ. ಅಂದು ಮೊದಲು ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿ ಮನೆಯಲ್ಲೂ, ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲೂ ಕೃಷ್ಣ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ, ನಿಜ. ಇಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಕೃಷ್ಣ ಹುಟ್ಟಿದನು. ನನಗೆ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಅಷ್ಟು ಸಂಬಿಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಐದಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮ ಕಿಟ್ಟುವನ್ನು “ಕೃಷ್ಣ ಎಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ, ಮಗು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. “ಅಲ್ಲಿ” ಎಂದು ಅದು ‘ಫಲವಸ್ತ್ರ’ದ ಕಡೆಗೆ ಕೈ ತೋರಿಸಿತು. ಅದರ ಆಟದ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ನಾವು ‘ಫಲವಸ್ತ್ರ’ದ ಚಪ್ಪರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹಣ್ಣಿನಂತೆಯೇ ಕಟ್ಟಿ ತೂಗುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆವು. ಆ ತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ಅದರ ಅಂಬೆಗಾಲು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದ್ದೆವು. ಕೆಳಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ತೂಗುತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ತಂದೆಯವರು ಬಿಜಯ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಹಣತೆಯೊಂದರ ಬೆಳಕು ಈ ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರಭೆ ಮೇಲೆ ತೊಂಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಗುವಿನ ಕೈ ತೊಟ್ಟಿಲಿನ ತಳವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮುಟ್ಟಿ ಅದರ ಬಾಲ್ಯ-ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ನೆಳಲನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿತ್ತು. ಚಪ್ಪರದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ‘ಫಲವಸ್ತ್ರ’ದ ನೆಳಲುಗಳೊಡನೆ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಬೆರೆದಿದ್ದ ಹಣತೆಯ ಮಾಸುಬೆಳಕು, ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಆವರಿಸಿದ್ದ ಮಸಕಮಸಕಾದ ಕತ್ತಲು, ಅದರ ಹೊರಗಡೆಯಲ್ಲೂ ತಳಭಾಗದಲ್ಲೂ ಹರಡಿದ್ದ ಪ್ರಭೆ, ಮಗುವಿನ ಅಂಬೆಗಾಲು ಕೃಷ್ಣ, ಅದರ ಭಾವಗರ್ಭಿತವಾದ ಮಾತು, ಇವೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕಲೆತು ನನಗೊಂದು ನವೀನ ಭಾವವನ್ನು ತಂದುವು; ಆ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಬೆಳಕನ್ನು ಬೀರಿದುವು—ಒಂದು ಸೂತಿಕಾ ಗೃಹವನ್ನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ಶಿಶುವೊಂದರ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವನ್ನೂ ಕಂಡೆ. “ಹೌದು, ಕೃಷ್ಣ ಹುಟ್ಟಿದಾನೆ, ನಿಜ. ಅದೋ ಅಲ್ಲಿ; ಇಲ್ಲೂ.” ಎಂದು ಎದೆ ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡೆ. ಅಂದು ಮೂಡಿದ ಸಂಬಿಕೆ ಇನ್ನೂ ಅಳಿದಿಲ್ಲ.

ಈ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸ್ವಾಗತವಿತ್ತು, ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಟ್ಟು, ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ನನಗೊದಗಿದುದು ಈ ವರ್ಷವೇ. ಹೋದ ವರ್ಷದವರೆಗೂ ನಾನೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಂಸಾರದ ಮಗನಾಗಿದ್ದೆ. ಈ ವರ್ಷ ಅಂದರೆ ನಾನು ನಮ್ಮೊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿದಂದಿನಿಂದ ನಾನೊಂದು ಕುಟುಂಬದ ತಂದೆ, ಒಂದು ಮನೆಗೆ ಯಜಮಾನ. ಇಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಕೃಷ್ಣ ಜನನವಾಗಬೇಕು. ಈ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು ಎಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಆ ಗೌರವವನ್ನು ವಹಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ತೀರ ಭಯಗೊಂಡೆ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಅರಿಯದವರು. ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರ ತಿಳಿದವರಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿವೇದಿಸಿ ದೇವನನ್ನೊಲಿಸಲು ಆಕೆ ಬಲ್ಲವಳಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರೂ ಉಪವಾಸವಿದ್ದೆವು. ಬಿಮ್ಮೆನ್ನದಿರಲಿ ಎಂದು, ಒಂದು ಗಳುವನ್ನು ನೀಳಿ ಹಂದರ ಬಿಗಿದು ಒಂದು ಸಣ್ಣ 'ಫಲವಸ್ತ್ರ'ದ ಚಪ್ಪರ ಕಟ್ಟಿದೆವು. 'ಫಲವಸ್ತ್ರ'ಕ್ಕೆ ನೀಬೆಹಣ್ಣು, ಸೌತೆಕಾಯಿ, ದಾಳಿಂಬೆ ಹೀಚು, ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಮಾವಿನ ಸೊಪ್ಪು ಇವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಮಗುವಿನ ಬಣ್ಣದ ಕೈತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಈ ಚಪ್ಪರದ ಕೆಳಗೆ ತೂಗುಬಿಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ಅದರ ಕೃಷ್ಣನನ್ನ ಪೂಜೆಗಿಟ್ಟೆವು. ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮಡಿಯುಟ್ಟು ಗೀತೆಯನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಿದೆ. ಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನು ಹೇಳಿ ಹೂ ತುಳಸಿಯಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿದೆ. ಹಾಲಿನ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಟ್ಟೆ. ನವನೀತನನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿದೆ. ಈ ಪೂಜೆ ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವೋ ಅಲ್ಲವೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅವನಿಗೆ ಸಂದಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅದನ್ನೂ ನಾನರಿಯೆ; ಸಂದಿರಬಹುದು. "ಪತ್ರಂ ಪುಷ್ಪಂ ಫಲಂ ತೋಯಂ ಯೋ ಮೇ ಭಕ್ತ್ಯಾಪ್ರಯಚ್ಛತಿ | ತದಹಂ ಭಕ್ತ್ಯುಪಹೃತಮಶ್ವಾಮಿ ಪ್ರಯತಾತ್ಮನಃ" || ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಆತನೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದನೆಯಲ್ಲ. ನನ್ನ ಈ ಪೂಜೆಗೆ ಅವನು ಮೆಚ್ಚಿದದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟು ಅದರ ತಾಯಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಎತ್ತಿದ ಆರತಿಗೂ, ಹೇಳಿದ ಹಾಡಿಗೂ, ಅವನೊಲಿದಿರಬೇಕು. ಆ ಪೂಜೆ ಅವನಿಗೆ ಸಂದಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗೀತೆಯ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಾಗಬೇಕಲ್ಲ.—

ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಪೂಜೆ ಸಲಿಸಿ, ಈಗತಾನೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕುಳಿತಿದೇನೆ. ಆತ್ಮವು ಹಗುರವಾಗಿ ಶಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದೆ. ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೂತನ ಹರ್ಷ ಮೂಡಿದೆ. ಬಾಳು ಪುನೀತನಾಯಿತೆಂಬ ಅನುಭವ ಉದಿಸಿದೆ. ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಒತ್ತುತ್ತಿದೆ. ದಿವ್ಯ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವೊಂದರ ಅರಿವುಂಟಾಗಿದೆ. ಅವೂರ್ವವಾದ ಅನುಭವವಿದು. ಸ್ವರ್ಗಮಣಿಯು ಕ್ಷುದ್ರಲೋಹವೊಂದಕ್ಕೆ ಸೋಕುವಂತೆ ಈ ಅನುಭವವು ನನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಸೋಕಿ

ಅದನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದೆ. ಈ ಭಾವದ ಮಾತೃಕೆ ಯಾವುದೋ ಕಾಣೆ. ಈ ಪವಿತ್ರ ವಾದ ದಿನದ ವಾತಾವರಣವೇನು? ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನಾತ್ಮವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮ ನಿಗೆ ನಿವೇದಿಸಿದ ಭಾವವೇನು? ಗೀತೆಯ ಪುಣ್ಯವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ದುದರ ಫಲವಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಮಲಮೋಚನವಾದುದರ ಅನುಭವವೇನು? ಅಥವಾ ಆ ಕೂಸಿನ ನಗೆಯ ಪ್ರಭಾವವೋ? ಎಂತಹ ಪುಟ್ಟ ಮುದ್ದು ಮಗು ಅದು! ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಗಳು—ನಗೆಯಿಂದ ಕಳಗೊಂಡ ಕಣ್ಣುಗಳು; ದುಂಡುಮುಖ— ಸುಳಿಗುರುಳಿನಿಂದ ಸಿಂಗಾರಗೊಂಡ ಮುಖ; ದುಂಡು ಮೈ; ಪುಟ್ಟ ದುಂಡು ಕೈ; ದುಂಡು-ದುಂಡಾದ ಕಾಲುಗಳು; ತಾಳೆ ಹೂವಿನಂತೆ ಬಣ್ಣ; ನಮ್ಮ ನೆರೆ ಮನೆಯ ಮೊಲೆಗೂಸದು. ಯಾವ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದಲೋ ಕಾಣೆ, ನಮ್ಮಾಕೆ ಅದನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನಾಸು ಗೀತಾಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಮಲಗಿಸಿದ್ದಳು. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ಓದುತ್ತಾ ಓದುತ್ತಾ ವಿಶ್ವರೂಪ ದರ್ಶನದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಆತ್ಮೀಕರಿಸಿ ಆ ವಿರಾಟ್-ಮೂರ್ತಿಗೆ ಭಯಗೊಂಡು ಪುಸ್ತಕದಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿದೆ. ಈ ಮಗು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದು, ಕೈಗಳನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಡಿದು, ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಹೊಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ತೆವಳುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಆ ಕೂಸು ಕೇಕೆ ಹಾಕಿ ನಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ವಿಶ್ವಮೂರ್ತಿಯೇ ತನ್ನ ವಿರಾಟ್- ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕನಿಕರದಿಂದ ಸಂಕುಚಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ಮಗುವಾಗಿದಾನೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಿತು. ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿದೆ: ಹರ್ಷವೇ—ಮೌಗ್ಧ್ಯವೇ—ಅಲ್ಲ ಪುಣ್ಯವೇ ರೂಪು ತಳೆದು—ದೇಹವೆತ್ತಿ—ಜೈತನ್ಯಗೊಂಡು ಈಗ ಶಿಶುವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಅಪೂರ್ವವಾದೊಂದು ಸುಖದ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಗೀತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಟ್ಟು ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುತ್ತಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆ. ಮುಟ್ಟಲೂ, ಮುತ್ತಿಡಲೂ ಭಯವಾಯಿತು. ಅದರ ನಿಸರ್ಗ ಸೈರ್ಮಲ್ಯಕ್ಕೂ, ಅಪಾರ್ಥವಭಾವಕ್ಕೂ, ನನ್ನ ಸ್ವರ್ಗ ಕುಂದುತರುವುದೆಂಬ ಭಯ. ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿ “ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಜನನವಾಯಿತು” ಎಂದುಕೊಂಡೆ.

ಈ ಚಿತ್ರದೊಡನೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ನೆನಪುಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಂಡಿ ಬಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಸುಳಿಯುತ್ತವೆ. ಗೋಕುಲಾಷ್ಟಮಿಗೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ, ಏನೋ ಒಂದು ಆಂತರ್ಯವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಕೃಷ್ಣನ ಯೌವನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶೈಶವವಲ್ಲವೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೋಹಿಸಿರುವುದು; ಹೃದಯವನ್ನು ಸೆಳೆದಿರುವುದು! ಮಕ್ಕಳೇ ನಮ್ಮಂಥ ನಾಸ್ತಿಕರಿಗೆ—ಆಸ್ತಿಕರಿಗೂ—ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಜನನ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತರುವ ಹರಿಕಾರರು. ಶಿಶುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಈ ದಿನಕ್ಕೆ ಕಳೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ;

ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ದಯವಾಯಿತೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವ ಗೋಕುಲಾಷ್ಟಮಿ ಚಿತ್ರಗಳೆಲ್ಲವುಗಳ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲೂ ಅವುಗಳ ಆತ್ಮದಂತೆ ಹಸುಳೆಯೊಂದಿದೆ. ಹೋದ ವರುಷ ನನ್ನ ತಂಗಿಯ ಮಗು; ಅದರಾಚೆ ವರುಷ ನನ್ನ ತಮ್ಮನೊಬ್ಬ; ಅದರಾಚೆ ಹೋದವರುಷದ ಗೋಕುಲಾಷ್ಟಮಿ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನಾನಿಲ್ಲೇಕೆ ಕೊಡಬಾರದು? ಅದು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಉಜ್ವಲವಾಗಿದೆ. ಅದೊಂದನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ಸ್ಫಾಳೀಪುಲಾಕ ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಮಿಕ್ಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಹೋದವರುಷದ ಗೋಕುಲಾಷ್ಟಮಿ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ನಾನು ನಮೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಆಗ ನಾನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕುಟುಂಬದ ಮಗ ವಾತ್ಸ. ನನಗೆ ಪೂಜೆಗೃಹಕಾರವಿಲ್ಲ. ತಿಂಡಿಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಮ್ಮನಿಗೆ ನೆರವಾಗುವುದಕ್ಕೂ ನಾನು 'ಮಡಿ' ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ 'ಫಲವಸ್ತ್ರ'ವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು! ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿರಂಕುಶಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅಳಿದುಹೋಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂಬ ದುಃಖ—ಗೊಣಗುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. "ಹುಡುಗರು, ನಿಮಗೆ ಅಂದವೇನು ಗೊತ್ತು? ಚಂದವೇನು ಗೊತ್ತು? ಸುಮ್ಮನೆ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿಗಳಿಗೆ ನಾರು ಬಿಗಿದುಕೊಡಿರೋ" ಎಂದೆ. ದೊಡ್ಡ ಮನೆ, ದೊಡ್ಡ ಹಜಾರ, ಹಜಾರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ದೊಡ್ಡ 'ಫಲವಸ್ತ್ರ'ದ ಚಪ್ಪರ. ಈ ಚಪ್ಪರ ತುಂಬುವಂತೆ ನಮ್ಮ ತೋಟದಿಂದ ಸಾಮಾನುಗಳು ಬಂದಿದ್ದುವು. ಹೊಂಬಾಳೆ, ಅಡಕೆ, ಹುಣಸೆ, ಸೀತಾಫಲ, ರಾಂಫಲ, ಸಿಂಬೆ, ಮಾದಲ, ಬಾಳೆ ಗೊನೆ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಎಳನೀರು, ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ. ಆಮೇಲೆ ಇವುಗಳ ಜತೆಗೆ ಸೀಬೆಯ ಹಣ್ಣು, ಚಕ್ಕೋತನ ಹಣ್ಣು, ದಾಳಿಂಬೆ ಹೀಚು ಇವುಗಳನ್ನು ನನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರು ಯಾವುದೋ ಬೇಲಿ ಬಿದ್ದು ಮೈ ಕೈ ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಕದ್ದು ತಂದಿದ್ದರು. ಕದ್ದು ತಂದ ಒಡವೆ ಕಳ್ಳ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಂತೆ. ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಆಯವರಿತು, ಹುಡುಗರ ಮನ ಸೋಯದಂತೆ ಅವರ ಸಲಹೆಗಳನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸಿ, ಚಪ್ಪರಕ್ಕೆ ನೇತುಹಾಕಿದೆ. "ಎಷ್ಟಾದರೂ ಸಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ದ್ದವನು, ನಾಜೋಕಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದಾನೆ" ಎಂದರು ಅಮ್ಮ. ಅಪ್ಪ, ತಂಗಿ, ಇವರೂ ಮೆಚ್ಚಿದರು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಯಿತೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

ಗೋಕುಲಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ 'ಫಲವಸ್ತ್ರ' ಕಟ್ಟುವವರೆಗೂ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಕಾಲ ನೀಡುಕೊಡಿದಂತೆ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ರಾತ್ರಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡುವವರೆಗೂ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು ಅವರಿಗೆ ದುಸ್ತರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಲ್ಲಿಯತನಕ ಅವರು ಬಾಯಿಗೆ ಕುಕ್ಕಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲೂ ಗೋಕುಲಾಷ್ಟಮಿಯ ದಿನ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ಅನ್ನ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ತಂಗನ್ನೊ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟನ್ನೊ ತಿಂದುಕೊಂಡು ಅವರು ರಾತ್ರಿಯವರೆಗೂ ಜೀವಿಸ ಬೇಕು. ಒಳಗಡೆ ಹತ್ತು ದಿವಸಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ತಿಂಡಿ ತುಂಬಿದೆ. ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸಂಜೆಯವರೆಗೂ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಕೂತು ಅಮ್ಮ ಹೊಸಹೊಸ ಭಕ್ಷ್ಯಗಳನ್ನು ಕರಿದು ಇಡುವ ವಾಸನೆ ಗವಗಮನೆ ಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿದೆ. ಇದ ರಿಂದ ಹುಡುಗರ ಹಸಿವೆಯ ಬೆಂಕಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಹುದ್ದಂತೆ ಆಗಿ ಅದರ ಕಾವು ಹೆಚ್ಚು ತ್ತದೆ. ಆ ಕಾವಿಗೆ ಈ ಕಾಲ ಪರಿಮಾಣವು ನಿಡಿದಾಗಿ ನಿಡಿದಾಗಿ ಅದರ ತುದಿ ಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃಷ್ಣ ಜನನ ಮುಹೂರ್ತವು ದೂರದೂರ ಸಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಹುಡುಗರ ಆಸೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಅದು ಮರೆಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. 'ಫಲವಸ್ತ್ರ' ಕಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳು ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಕಲಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣನ ಅಚ್ಚಿತ್ತಿ, ಮೋಂಜಿತ್ತಿ ಯನ್ನು ಕರಗಿಸಿ ಹುಯಿದು, ಐದಾರು ಮೋಂಜಿತ್ತಿ ಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಮಾಡಿ, ಗರಿ ತಿದ್ದಿ, ಸಿಂಗರಿಸಿ, ಹಸೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಇರುಳಾಯಿತು. ಆದರೂ ತಂದೆಯವರು ಪೂಜೆಗೇಳಲೊಲ್ಲರು. ನಡುರಾತ್ರಿಗಿನ್ನೂ ಐದು ತಾಸುಗಳು ಉಳಿದಿವೆ! ಒಂಭತ್ತು ಘಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ದೊಡ್ಡವನು ನಾನು ಒಬ್ಬ ಹೊರತು, ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕದಾದ ನನ್ನ ತಂಗಿಯ ಕೂಸೊಂದು ಏನಾ, ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬರಗಿದರು.

ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು ಘಂಟೆಯಾಯಿತು. ಪೂಜೆಯ ಪೂರ್ವಭಾಗವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ತಂದೆಯವರು ಭಾಗವತ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಜನನ ಪ್ರಕರಣ ವನ್ನು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಲು ಅಂಗದಲ್ಲಿ ಮಣೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದಾರೆ. ಮುಂದೆ ವ್ಯಾಸಪೀಠದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತವು ತೆರೆದಿಟ್ಟಿದೆ. ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅರ್ಘ್ಯ ಪಾತ್ರೆ, ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳ ತಟ್ಟೆ, ಅಕ್ಷತೆಯ ಬಟ್ಟಲು ಇವು ಅಣಿಯಾಗಿವೆ. ಹಣತೆ ಯೊಂದರ ಬೆಳಕು ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬೆಳಗಿ ಮುಂದುವರೆದು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ ಮುಖದಮೇಲೆ ವಿರಮಿಸುತ್ತಿದೆ. ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಸಿಯಾದ, ವ್ರತನೇಮಗಳಿಂದ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ, ಶಮದಮ ದಯಾದಿಗುಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನವಾದ, ವಯಸ್ಸಿನ ಆಧಿಕ್ಯದಿಂದ, ಗೌರವಾಧಿ ಪ್ತಾನವಾದ, ಅಂದಿನ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಶುಷ್ಕವಾದ ಮುಖವದು. ಈ ಕಡೆ ಕಂಬವೊರಗಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯವರೂ ಅವರ ಮಗುಲಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಂಗಿಯೂ ಪುರಾಣಶ್ರವಣೋನ್ಮುಖರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದಾರೆ. ವ್ಯಾಸಪೀಠದ ಮುಂದು ಗಡೆ ದೀಪದ ಕಂಬದ ಹತ್ತಿರ ನನ್ನ ತಂಗಿಯ ಕೂಸು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬೆರಳಿಟ್ಟು

ದೀಪಜ್ವಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಮಲಗಿದೆ. ಎಂತಹ ಸೋಜಿಗವಾ ಚಿತ್ರವದು ! ನನ್ನ ತಂದೆಯವರ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತವಾದ, ಪುರಾತನ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಕಳಂಕಿತ ಸತ್ಯಫಲದಂತಿರುವ, ಮುಖದ ಮುದ್ರೆ—ಆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಹರಿದು, ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಸೆರೆಗೊಂಡು, ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಕೂಲಿಗಳಿಂದ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ, ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯ ವೇಗದಿಂದ ಸಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾ ಹಾದಿ ಸಾಗುತ್ತಾ ಸಾಗುತ್ತಾ ಕ್ರಮೇಣ ತಿಳಿದು, ಅನಂತದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ನಿವೇದ ಮಾಡಲು ಅಣಿಯಾದ ಬೇವನದಿಯ ಚಿತ್ರವದು ! ಈ ಮಹಾಸದಿಗೆ ಉಪನಯಾಗಿ ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಬೆರೆಸಿರುವ ಪತಿಮನೋನುಕೂಲಿಯಾದ ತಾಯಿ ಆ ಮೇಲೆ ಈ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲೇ ಬೆಳೆದ ನನ್ನ ತಂಗಿ, ಮತ್ತು ಆ ಮಗು— “ಅಂಗಿ ಕೂಡ ಇಲ್ಲದೆ” ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಮಲಗಿರುವ ಕೂಸು, ಆ ಹಣತೆ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶ, ಆ ವೈದಿಕ ವಾತಾವರಣ. ಈ ಪ್ರಪಂಚ ಬೇರೆ—ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬೇರೆ ; ನನಗೂ ಇವರಿಗೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇರಲಾರದು ; ಇವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನಿಂದ ದೂರ ದೂರ—ಒಹು ದೂರ—ಇನ್ನಾವುದೋ ಮಹಾ ಸಾಗರದ ಆ ತೀರದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಂತೆಯೂ ಇವರ ನಾಡಿಗೆ ನಾನು ಯಾವುದೋ ಒಂದ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಘಟನೆಯಿಂದ ಒಂದಂತೆಯೂ ನನಗೆ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಈ ಮನೆಯ ನಾನು ಪರಕೀಯನಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದ ಗಡಿಯಾರವೊಂದು ಟಿಕ್‌ಟಿಕ್ ಎಂದು ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಸೋಲ ನಂಟನನ್ನು ಕಂಡಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಮತ್ತು ಆ ಗಡಿಯಾರ ಇಬ್ಬರೇ ಸಹೃದಯ ವಿದೇಶೀಯರು !

ತಂದೆಯವರು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿ, ಪೂಜೆ ಮುಗಿಸಿ, ಪುರಾಣವನ್ನು ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಅನೇಕಾವೃತ್ತಿ ಕೇಳಿರೋಣದರಿಂದ ಅಮ್ಮನಿಗೂ ತಂಗಿಗೂ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಿರ ಹೃದಯವಿದ್ರಾವಕವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶವದು. ಸರಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಕೀ ವಸುದೇವರುಗಳು ಬಂಧಿತರಾಗಿದಾರೆ. ಏಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹತ್ತು ಕಂಸನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ತಾಯಿ ಎಂಟನೆಯ ಗರ್ಭ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಸವಕಾಲ ಬಂದಿದೆ. ಇದೂ ಕಂಸನ ಆಹುತಿಯಾಗಬೇಕೇನು ? ಬೆಂದ ಕರುಳಿನ ಮಾತೆಯ ಶೋಕದ ಝರಿಯನ್ನು ವಸುದೇವನ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳು ತಡೆಯಲಾರವು. ಇವನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ವಸುದೇವನನ್ನು ಈ ಶೋಕ ತಾಗುತ್ತದೆ. ಆತನೂ ಅಧೀನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲು ಕವಿದಿದೆ. ಈ ದಂಪತಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲು ನಚ್ಚಳಿದು ಇರುಳು ಮೂಡಿದೆ.

ಪುರಾಣ ಓದುತ್ತಾ ಓದುತ್ತಾ ತಂದೆಯವರ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಹೃದಯವು ಕೋಮಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೃದುಭಾವಗಳು ಮನದಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುತ್ತವೆ. ನೆನಪುಗಳು ದಾಳಿಯಿಡುತ್ತವೆ. ಆ ಭಾವಗಳಿಗೂ ಈ ಕಥೆಗೂ ಸಂಬಂಧವುಂಟು. ದೇವಕೀ ದೇವಿ ವಸುದೇವರುಗಳ ಶೋಕವನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುಭವದಿಂದ ಅಳಿದು ಆತ್ಮೀಕ ರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾವವದು. ಈ ಭಾವಕ್ಕೆ ಅವರು ಆಗಾಗ ಪುರಾಣ ಓದುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಸುಡಿಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.—“ಹಸುವಿಗೆ ಹುಲ್ಲು ಹಾಕಿದಿರಾ? ಪಾಪ ಮಕ್ಕಳು ಹಸಿದಿರಬೇಕು, ಸೊರಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. . . . ಈ ಬೆಕ್ಕಿಗೆ ಬೆಳಗಿನಿಂದಲೂ ಅನ್ನ ನಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಲನ್ನಾದರೂ ಅದರ ಚಿಪ್ಪಿಗೆ ಬಿಡಬಾರ ದಾಗಿತ್ತೆ. . . . ಈ ವರ್ಷ ಮಗು ಬಂದಿದಾನೆ, ಹೋದ ವರ್ಷ ಇನ್ನೆಲ್ಲೋ ಅಲೆಯುತಾ ಇದ್ದ, ಪಾಪ. . . . ಆಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಆ ಮಗು ಆಸ್ವತ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಕಾಣೆ, ಸೀತುವಿಗೂ ಸುಖನಿಲ್ಲ. (ಸೀತು ನನ್ನ ಆಕ್ಕ; ಆ ಮಗು ಅವಳ ಹತ್ತುವರ್ಷದ ಹುಡುಗ.)” ಹೀಗೆ ಪುರಾಣ ಪಾರಾಯಣದ ಮಧ್ಯೆ ತಂದೆಯವರಾಡುವ ಸುಡಿಗಳಿಗೆ ಯಾರೂ ಮರುಸುಡಿ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಉತ್ತರವನ್ನು ಅವರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತು. ಈ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವರ ಭಾವೋದ್ರೇಕದ ಕಾಲುನೆಗಳು. ಹೀಗೆ ಪುರಾಣ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಜನನ ಘಟ್ಟದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಆಗ ನನ್ನ ತಂಗಿಯ ಕೂಸು ಮಗುಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟು, ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೇಕೆ ಹಾಕಿ ನಗುತ್ತದೆ. ಆ ಕೇಕ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ ಕಿವಿಗೆ ಜೀಳುತ್ತದೆ. ಅವರು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡಕದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೇತ್ತಿ, ಕೂಸನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹರುಷದ ನಗೆಯೊಂದು ಹರಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ದೂರದಿಂದಲೇ ಮಗುವಿನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ದಸಿಗೈದು, ಅದು ಆ ಕಡೆ ತಿರುಗಲು, ಅದರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ, ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸುಖವೊಂದನ್ನು ಸವಿದು, “ಈ ಕೂಸೇನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರದು; ಅಸಾಧಾರಣ ರೂಪವಿಲ್ಲ, ಗುಣಗಳಿಲ್ಲ. ಅದೂ ಇದರ ಆಟಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸೆಷ್ಟು ಮೋಹಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಇನ್ನು ಆ ದೇವಶಿಶು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು! ಅದರ ಆಟಗಳನ್ನೆಷ್ಟು ಮುದ್ದಾಗಿರಬಹುದು. ನಂದಗೋಪ ಯಶೋದೆಯರೂ, ನಂದಗೋಕುಲದ ಪ್ರಜೆಗಳೂ, ಈ ಮುದ್ದನ ಸೋಗಿಗೆ ಹುಚ್ಚಾದುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿ ಆ ಕೂಸಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳುತ್ತದೆ. ಪುಟ್ಟ ಮುದ್ದು ಕೂಸು—ಹೌದು, ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಶ್ಚಯ—ಆ ನಂದವ್ರಜದ ಶಿಶು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಮುದ್ದಾಗಿರಬಹುದು! ಈ ಹಸುಳೆ, ಈ ಮಾತು ಆ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ಪ್ರಭೆ

ಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತವೆ. ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನವತಾರವಾದುದರ ಭಾವ ಸಮ್ಮೆಲ್ಲ ರಲ್ಲಿಯೂ ಮೊಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಪುರಾಣ ಮುಂದುವರಿದು ಕೃಷ್ಣ ಜನನವಾಗಿ, ತಂದೆಯವರು ಗಂಟೆಯನ್ನು ಬಾರಿಸಿ ಮಂಗಳಾರತಿ ಎತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗರಲ್ಲಾ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಎಚ್ಚತ್ತು, ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಡುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಕೈಕಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಆ ವೇಳೆಗೆ ರೋಹಿಣಿಯೊಡಗೂಡಿ ಚಂದ್ರ ಮೈದೋರುತ್ತಾನೆ. ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಕಿಶೋರ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಬಳಗಡೆ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನಿಗೂ, ಬಲರಾಮನಿಗೂ ಅರ್ಘ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ಭಕ್ತುಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಜನನ ಘಟ್ಟ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗರ ಬಾಯ ಕುಕ್ಕೆ ಬಿಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಅವರ ಅನಂದಲಹರಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಅಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಜನನವಾಯಿತು. ಪ್ರತಿವರ್ಷದಲ್ಲೂ, ಪ್ರತಿ ಗೃಹದಲ್ಲೂ, ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲೂ, ಕೃಷ್ಣ ಶಿಶು ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ, ಭಾರತ ಧರ್ಮವು ಭಾರತ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವವರೆಗೂ. ಆತನೊಂದಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ನಚ್ಚೊಂದು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ—ನೂತನ ಶ್ರದ್ಧೆಯೊಂದು, ಉತ್ಸಾಹವೊಂದು, ಸಂತೋಷವೊಂದು, ಸಮ್ಮದಿಯೊಂದು, ನೂತನಧೈಯವೊಂದು. ಈ ನಚ್ಚು ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನ ಬಿನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಸಂಸಾರೋತ್ತರಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಬಿಡುಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬಿಡುಕಿರುವ ಮನೆಗೆ ನೂತನ ಪ್ರಭೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ನಚ್ಚು, ನಮ್ಮ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತವಾದ, ಯಾರಿಂದಲೂ ಕದಿಯಲಾಗದ, ಎಂದೂ ನಶಿಸದ, ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸಾರಭೂತವಾದ ಆಸ್ತಿ— ಈ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಜನನದ ನಚ್ಚು.

ಕೊಳದ ತಡಿಯಲ್ಲಿ

ಶರತ್ಕಾಲದ ನಡುವಣಲು ಶಾಂತವೂ, ಪ್ರಕಾಶಮಾನವೂ ಸುಖೋಷ್ಣವೂ ಆಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿನ ತಿಳಿಸೀರಿನ ಕೊಳವು ಈ ನಡುವಣಲ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅಂದವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದೆಂದುಕೊಂಡೆ. ಅದನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅಂದು ಮನಸ್ಸು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಏನೋ ಉದ್ದಿಗ್ನವಾಗಿತ್ತು. ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಿರುವ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಬಯಕೆಗೆ ಉತ್ಸುಕವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು.

ಮನಸ್ಸು ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಕೆಳದಿಯಂತಿದ್ದ ಆ ತಿಳಿಗೊಳವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆ ನನಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆ ಕೊಳವು ನನಗೊಂದು ಅಚೇತನವಸ್ತುವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಬಾಳಿನೊಡನೆ ಅದೊಂದು ಜೀವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಯಂತೆ ಬೆರೆದಿತ್ತು. ಅದರ ಸೋಪಾನ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ನನ್ನ ಕಂಬನಿಯನ್ನು ಆತು ಹೀರಿದ್ದವು. ಅದರ ಕಿರುದೇರೆಗಳು ನನ್ನ ನಗೆಗೆ ಹೊಳಲು ಗೊಟ್ಟಿದ್ದವು. ತೀರದ ಸಂಪಗೆಮರವೂ ಹೂಗಿಡಗಳೂ ನನ್ನ ಏನೋಡಕ್ಕೆ ಕಾತುಕಗೊಂಡು ಪಿಸುಗುಟ್ಟಿ ನಕ್ಕಿದ್ದವು. ಈ ತೆರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಾಳಿಗೂ ಆ ಕೊಳಕ್ಕೂ ಅತಿ ಸಮಾಪವಾದ ಸುಂದರ ಸಂಬಂಧವೊಂದನ್ನು ನಾನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಅದರ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ದುಗುಡವನ್ನು ನೀಗಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನನಗೆ ಒಳಕಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು.

ಕೊಳವನ್ನು ತಲಪಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಸೋಪಾನದ ಒಂದು ಮೆಟ್ಟಲಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆ ದಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಪಗೆ ಮರವು ಹೂ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಚಂಡಲವಾಗಿದ್ದ ತಸಲೆಗಳ ಸರಳಗಳನ್ನು ನನ್ನ ತಲೆಗೆ ಮುಡಿಸಿ ಮೈದಡವಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನೂರಾರು ಸೂರ್ಯ ಬಿಂಬಗಳು ಜಲದ ಕಿರುದೇರೆಗಳನ್ನೇರಿ ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿ ಸೈನಿಕರಂತೆ ಕವಾಯಿತು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ರವಿದಳದ ಲೀಲಾ ರಣಗತಿಯಿಂದ ಕೊಳವು ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯಿಯಾಗಿ, ಚೈತನ್ಯವತಿಯಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ವನಪ್ರದೇಶವು ನಿರ್ಜನವಾಗಿತ್ತು. ವೈದಿಕರೊಬ್ಬರು ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕವನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು ಆಗತಾನೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದರು. ಸೃಷ್ಟಿಯು ನೀರವವಾಗಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಡುವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಆ ನೆಮ್ಮದಿಯು ನನ್ನಾತ್ಮವನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸೋಕಿತು. ಒಂಟಿತನದ ಔತ್ಸುಕ್ಯವು ಸಡಲಿ

ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ನಚ್ಚು ದಿಸಿತು. ನನ್ನ ಬಾಳಿನ ಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ಅರಿತು, ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆರೆದಿರುವ ಸಹೃದಯಳಾದ ಪ್ರೇಮಸರಪೂರ್ಣಳಾದ ಕೇದಿಯೊಬ್ಬಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ನನಗೆ ಅನುಭವವಾಯಿತು.

ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹೀಗೆ ಪ್ರೇಮಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಸಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಮೃದುಮಂಜುಳವಾದ ದಿವ್ಯವಾಣಿಯೊಂದು “ಮಗು” ಎಂದು ಸಂಜೋಧಿಸಿದುದು ನನ್ನನ್ನು ಅಷ್ಟು ಚಕಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಅಂದಿನ ಮನೋಭಾವಕ್ಕೂ ಈ ಸಂಜೋಧನೆಯು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಸಹಜವಾದ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಆ ವಾಣಿ ಬಂದೆಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದೆ. ನನ್ನ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಸೆಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಯೂ ಮುಟ್ಟಿದಹಾಗೆ ನಿಂತಿದ್ದ ದೇವ ಕಿಶೋರಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕಂಡೆ—ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಮುಗ್ಧನಾದೆ.

ನನಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಕಂಡುದು ಅವಳ ಮುಖ ಮಾತ್ರ. ಇತರ ಅಂಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವಳ ನಿಜಡಕ್ಕಷ್ಟೆ ಕೇಶರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದವು. ಅಷ್ಟು ಹೆರಳವಾದ ಕೂದಲನ್ನು ನಾನು ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಕಂಡವಲ್ಲ. ಹೌದಾ, 'ಹಾಗೆ ಹೇಳಲಾರೆ. ಹಿಂದೆ ಎಂದೋ ಬಾಳಿನ ವೆಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕೇಶರಾಶಿಯೊಂದು ನನ್ನ ಭುಜವನ್ನು ಸೋಕಿದ್ದ ಜ್ಞಾಪಕ. ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಮುಖವನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿಸೋಡಿದೆ. ಏನು ಅದ್ಭುತ ಸೌಂದರ್ಯವದು! ಈ ರೂಪು ನನಗೆ ಚಿರಸರಿಚಿತವಾದಂತೆ ತೋರಿತು. ಬಾಳನ್ನು ಈವಳಿಗೊಳಿಸಿ, ಅರಕಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ, ಹಾಗೂ, ವೇದಗಳ ಅಣೆಕಟ್ಟೊಡೆದು, ಅಮೃತದ ಮಳೆಗರೆದು, ಭಾವಗಳಿಂದ ಹೃದಯವನ್ನು ಉಲ್ಲೊಲ ಕಲ್ಲೊಲ ಮಾಡಿದ, ನಾನು ಹಿಂದೆ ಎಂದೋ ಕೇಳಿದ ಗಾನದ ಸ್ಮೃತಿಯಂತೆ ಈ ಕಿಶೋರಿಯ ರೂಪು ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಕಿ ಬಿರುಗಾಳಿ ಮಿಂಚುಗಳನ್ನು ಸುಳಿಸಿತು. ಈ ಸಂಪಗೆ ಎಳಸಿನ ಮೂಗು, ಪ್ರಣಯದ ಹುಚ್ಚು ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಅಣೆಕಟ್ಟಿದಂತಿರುವ ಪುಟ್ಟ ಬಾಯಿ, ಅದರ ಕಿಂಡಿಯಂತಿರುವ ತುಟಿಗಳು, ಸ್ನೇಹಪೂರ್ಣವಾದ ತುಂಟುನಗೆಬೆಳಕಿನ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಈ ಭ್ರೂಭಂಗಿ, ಈ ಕೇಶರಾಶಿ! ಹಾಗಾದರೆ ಇವಳಾರು ?

ಇವಳಾರು ? ನಾನು ಭ್ರಾಂತನಾಗಿರಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡೆ. ತಿರುಗಿ ಆ ಕಡೆ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಆ ದೇವಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಈಗ ಹುಸಿನಗೆಯೊಂದು ಆ ತುಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಿನುಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅವಳು ಹೀಗೆಂದಳು—ನೀನೊಂದು ಉದ್ವಿಗ್ನ ನಾಗಿರುವೆ. ನಿಜ ! ನಿನಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಬೇಕು. ನಾನು ನಿನ್ನ ಕೇದಿ. ನಿನ್ನ ಆಂತರಂಗವನ್ನು ಬಲ್ಲೆ. ಒಲುಮೆಯೆಂಬ ದೇನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತಿರುವೆಯಾ ? ನಿನ್ನ ಅವ್ಯಕ್ತವಾದ ನಿರ್ವೇದನೆಯನ್ನು ನಾನು

ನಿನಗೆ ಸ್ವಪ್ನಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದೇ ಇಂದು ಬಂದೆ. ಒಲುಮೆಯಿಂದರೇನು ಬಲ್ಲೆ ಯಾ ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಾನು ನಿರುತ್ತರನಾದೆ. ಅಪ್ರತಿಭನಾದೆ. ವರ್ತಮಾನದ ಅರಿವಳಿದು ಬಾಳು ಎಲ್ಲಿಗೋ ತೇಲಿಹೋಗುವಂತಾಯಿತು. ದೃಷ್ಟಿ ಶೂನ್ಯವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅವಳ ಮುಖದಮೇಲೆ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆಯೇ ನೆಟ್ಟೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಅರಿವು ಮರಳಿತು. ನೆನಪು ಕುದುರಿತು. ಬಿಗಿದ ಕೊರಲಿನಲ್ಲಿ “ಹಾಗಾದರೆ, ನೀನು ಅವಳಿ ?” ಎಂದು ತೊದಲಿದೆ.

“ಅವಳೆಂದರೆ ?

“ಹಿಂದೆ, ಒಹಳ ಹಿಂದೆ, ಒಂದು ಯುಗವಾಗಿರಬಹುದು—ಆಕೆ!—ಅವಳಲ್ಲವೆ ನೀನು” ?

“ಅವಳು, ಆಕೆ, ಯುಗ!—ಎನಿದು ನಿನ್ನ ಪ್ರಲಾಪ ? ನೀನು ಭ್ರಾಂತ, ಹುಚ್ಚ. ಅವಳಾರು, ನೀನಾರು ? ಅವಳಿಗೆ ನಿನ್ನಲ್ಲೇನು ಕೆಲಸ ? ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದಾಳು” ?

“ಹೌದು, ಇಲ್ಲೇನು ಕೆಲಸ, ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದಾಳು” ಎಂದು ನನ್ನದೆ ಹೋಲುಗೊಟ್ಟಿತು. ನಾನು ನಿರುತ್ತರನಾಗಿ, ಕರಣಶೂನ್ಯನಾಗಿ, ಅರಿವುಗೆಟ್ಟು, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟೆ. ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿದ್ದೆನೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅರಿವು ಮರಳಿದಾಗ ದಿವ್ಯ ಗಾನವೊಂದು ಕಿವಿಗೆ ಸುಳಿಯಿತು. ಚಕಿತನಾಗಿ ಹಿಂದೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದೆ. ಆ ವನಕಿಶೋರಿಯು ಅಪೂರ್ವ ರಾಗವೊಂದನ್ನೆತ್ತಿ ಅಕಾರಾದಿ ಆಲಾಪನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಆ ರಾಗವು ವಿಪ್ರಲಂಭರಸಾತ್ಮಕವಾದುದು. ಕರುಣೆಯ ಮಾತೃಕೆಯೂ ಹೌದು. ಆಹಾ ! ಆ ಗಾನದ ಸವಿಯನ್ನು ಏನು ಹೇಳಲಿ ? ಆ ರೂಪ, ಆ ಗಾನದ ರೀತಿ, ಆ ರಾಗ, ಆ ದಿವ್ಯತೆ, ಆ ನವ್ಯತೆ, ಆ ರಸಪರಿಪೋಷಣ ಚಾತುರ್ಯ—ಏನು ಹೇಳಲಿ—ನಾನು ಮುಗ್ಧನಾದೆ. ಭಾವಾವಿಷ್ಟನಾದೆ. ರಾಗವನ್ನು ಮಂದ್ರಮಧ್ಯಮ ತಾರಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ, ಅಪ್ಸರೆಯು ಅದೇ ರಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗೀತಿಕೆಯನ್ನು ಗಾನಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು.—

ತರುಣ ಬಾಳ ಮೌಸಲಿಟ್ಟು

ಒಲಿದನಬಲೆಯೊರ್ವಳಂ

ಒಲಿದುದ ತಾನರಿಯನವಂ

ಇರೆ ಬಿಂಕದ ಕಾವಳಂ

ಮರ್ಮಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ಮಾತುಗಳವು. ಅದೊಂದು ಹಳೆಯ ಕತೆ. ತರುಣ ಸೊಬ್ಬನು ತನಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಬಾಳಿನಾಳದಿಂದ ಒಬ್ಬಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು. ಆ ಮೇಲೆ ಆ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತನ್ನ ಸಿರಾಶೆಯಿಂದ ಅಳಿಯಲೆತ್ತಿ ಸುವುದು.

ಒಲಿದುದ ತಾನರಿಯನವಂ

ಇರೆ ಬಿಂಕದ ಕಾವಳಂ

ಈ ಚರಣವನ್ನು ಪಲ್ಲವಿಯ ಹಾಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ವಿಚಿತ್ರ ತಾಳಗತಿಗಳಲ್ಲೂ ಮಧುರರಾಗ ಭಾವಗಳಲ್ಲೂ ಅಪ್ಪರೆಯು ಹಾಡಿದಳು. ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿತ ವಾಗಿರುವ ಸಿರಾಶೆಯನ್ನು ಅವಳ ಗಾನವು ಎಷ್ಟು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು !

ಇಂತೊಲಿದುದ ತಾನರಿಯನವಂ

ಇರೆ ಬಿಂಕದ ಕಾವಳಂ

ಇದನ್ನೂ ಹೀಗೆಯೇ ಲಂಬಿಸಿ, ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಹೃದಯ ವಿದೀರ್ಣ ವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಆದರೆ ನಿಲ್ಲಿಸೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮರ್ಮಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದರೂ ಕಡುಸವಿಯಾದ ಗಾನವದು!—

ಕೊನೆಗೆ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಎರಡನೆಯ ಚರಣವನ್ನು ಹಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆ ಅಪ್ಪರೆ ತೊಡಗಿದಳು.

ಒಂದು ದಿನದೊಳಾತ ತನ್ನ

ಎದೆಯ ಪಿರಿದು ನೋಡುವಂ

ಏನ ಕಾಂಒನಲ್ಲ ? ಅಮಮ !

ಬರಿಯ ಬರಿಯ ಶೂನ್ಯವಂ—

ಕೇಳಿದೆ. ಪ್ರೇರಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ನನ್ನದೆಯ ಕಡೆ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಹೊರಳಿತು. ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಂಡುದೇನು? ಅಬ್ಬ ! ಅಗಾಧವಾದ, ಸೀಮಾತೀತವಾದ ಶೂನ್ಯ ! ಈ ಶೂನ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚಾಶೆಗಳೂ ಅಸಾಧ್ಯ ಸುಖಗಳೂ, ಒಯಲು ಬಯಕೆಗಳೂ ಭ್ರಮಿಮೆ ತ್ತಿದ್ದವು. ನೋಡಲಾರದೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೆ. ತಿರುಗಿ ಕಣ್ಣು ಬಿಡುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಾಡು ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಅಪ್ಪರಕಣ್ಣೆಯು ಮಾಯವಾಗಿದ್ದಳು. ನಾನು ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿ ವುಷ್ಕರಣಿಯ ತೀರದಲ್ಲೇ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟೆ—ಪಡುವೂ ಸೋಪಾನದ ಸರಳು ಸಿಡಿದಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಸೋಕುವವರೆಗೂ ; ಮಾರ್ಮಿಕವಾದ ಆ ಗೀತದ ಹೊಳಲು ನನ್ನ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ನಶಿಸಿ ಹೋಗುವವರೆಗೂ.

ನೌಕಾಚಂದ್ರ

ಅಂದು ಕೃಷ್ಣದ್ವಾದಶಿ. ಇರುಳು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಆಗ ತಾನೆ ನಾನು ಮನೋಹರವಾದ ಒಂದು ಉತ್ಸವವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಒಂದು ನನ್ನ ಕಿರುಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಗೆಯಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ಅಂದೆ ತಲಸಿದ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಾಗದ ವೊಂದನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಸಾರಿ ಓದುತ್ತಾ, ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಒಲುಮೆಯ ಸಂದೇಶ, ಚಿರಕಾಲ ಅಗಲಿರುವದರ ಯಾತನ, ಸಂದರ್ಶನೋತ್ಸುಕತೆ, ಒಂದು ಬೇವವು ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಹರಿದುಬಂದು ಬೆರೆಯುವ ರೀತಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮನದಲ್ಲಿ ಮೆಲಕುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ. ಪ್ರಣಯವೊಂದು ಅವೋಘವಾದ ಬೇವಶಕ್ತಿ, ಹಾಗೂ ಗಂಭೀರವಾದ ಮಾಯೆಯೆಂದೆನ್ನಿಸಿತು. ಅದು ಎಷ್ಟು ವಿವಿಧ ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿರೋಧವು ಎಷ್ಟು ಚಿತ್ರಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ! ವಿಶ್ವವೆಲ್ಲಾ ಈ ಹೊಸಲಿನ ಪಾತ್ರದಂತೆ ತೋರಿತು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಳಂತೆ—ಹಂಸಗಳಂತೆ—ಈ ಹೊಸಲಿನಲ್ಲಿ ಚರಾಚರ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಜಿ ತೇಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರವಾಹದ ಮೇಲೆ ಮಾನವರ ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಅತಿಲಘು ನೌಕೆಗಳು ತೇಲುತ್ತಿರುವುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಲೆಗಳ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಮಗುಚಿಕೊಳ್ಳುವವು. ಕೆಲವು ಚಂಡಮಾರುತನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಒಡೆಯುವವು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸುಳಿಗಳೊಳಗೆ ಗಿರಿಸಿ ತಿರುಗಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುವವು. ಆದರೆ ಈ ವ್ಯಾಘಾತ ಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತೇಲುವ ಕ್ರೀಡಾ ನೌಕೆಗಳು ಅಲ್ಪವಾಗಿಲ್ಲ; ಅಸಂಖ್ಯಾತ ವಾಗಿವೆ. ಈ ದೋಣಿಗಳು ಅಲೆಗಳ ಮೇಲೇರಿ, ಕಳಗೆ ಧುಮುಕಿ, ಕುಣಿದು, ನಲಿದು, ಪಾರಿವಾಳಗಳಂತೆ—ಅಲ್ಲ, ಉಚ್ಚೈಶ್ವರವಸ್ತುಗಳಂತೆ—ಎಷ್ಟು ಸೋಜಿಗವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿವೆ! ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವವರ ವಿನೋದಾನಂದಗಳನ್ನು ಏನು ಹೇಳಲಿ? ವಿಶ್ವವು ಇವರ ನಗೆಯಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಭಗ್ನ ನೌಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗುತ್ತಿರುವವರ ಅರ್ತನಾದವು ಈ ನಗೆಯ ಸೆರಗನ್ನೂ ಸೋಕುವ ದಿಲ್ಲವೇನೋ! ಈ ಆನಂದ ಗಾನದ ಏಕದೇಶದಲ್ಲಿ ಅದು ಮುಳುಗಿಹೋಗುವ ದೇನೋ! ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಹೊರಗಡೆ ಎದುರು ಕಿಟಕಿಯ ಮೂಲಕ ಉಜ್ಜ್ವಲವಾಗಿ ಮಿನುಗುತ್ತಿರುವ ಮಿಥುನರಾಶಿಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ನೀವೂ ಈ ಪ್ರಣಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ನಕ್ಕೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಣಯವನ್ನು ಬಂದು ಸೆರೆಯನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ತೇಲಿಬಿಟ್ಟಿರುವ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯು ನನಗೆ ಬಂದು ವಿಧವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಈ ಹರ್ಷವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದು ತೆರದ ಸೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ತಂದಿತು—ಈ ಸೆಮ್ಮದಿ ನಿದ್ರೆಯನ್ನು—ನಿದ್ರೆಯೊಂದು ಕನಸನ್ನು.

ಅದೊಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕನಸು. ನನ್ನ ಜಾಗೃತ ಭಾವನೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಕನಸಿ ಗಿಳಿದು ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದವು.

ಚಂದ್ರನು ಮುತ್ತಿಡುತ್ತಿರುವ ಇರುಳು. ಎರಡು ದಡಗಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಸೆರೆಗೊಂಡ ವಿಶಾಲ ನದಿ. ಈ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಅತಿ ಹಗುರವಾದ ಪ್ರಣಯ ನೌಕೆಗಳ ಯಾತ್ರೆ. ಅಲೆಗಳ ಹೊಡೆತ ಮೂರತಗಳನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿ, ಸೆರೆಯ ಪೆರ್ಮಿಯನ್ನೂ ದರ್ಪವನ್ನೂ ಹೀಯಾಳಿಸುವಂತೆ, ಮದಗಜವನ್ನೇರಿ ಅದನ್ನು ಕಣಕಿ ಕೆರಳಿಸಿ ಅದರ ಕೋಪಾಟೋಪಕ್ಕೆ ವಿನೋದಗೊಳ್ಳುವ ಚತುರ ಮಾವತಿಗನಂತೆ, ತೆರೆಗಳ ಮೇಲೇರಿ, ಹಾರಿ, ಧುಮುಕಿ, ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ವಿಚಿತ್ರ ಗತಿಯಿಂದ ಧಾವಿಸುವ ದೋಣಿಗಳು. ಆ ಪ್ರವಾಹದ ಗಂಭೀರನಾದ ವನ್ನೇ ಶ್ರುತಿಗೊಂಡು, ಆ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ತುಂಬುವಂತೆ ಈ ದೋಣಿ ಗಳಿಂದೇಳುವ, ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ಪ್ರಮೋದಾನಂದ ಗಾನ! ಈ ಗಾನ ದಂಚಿನಲ್ಲಿ, ಅತುಡ್ಡಸ್ವರದಂತೆ, ರಾಗದ ಸೊಗಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಮಿಶ್ರಸ್ವರದಂತೆ, ಒಡೆದ ದೋಣಿಗಳಿಂದೆದ್ದು ಒಮ್ಮೆಗೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿಸುವ ಆಕ್ರಂದನ. ಬಂದು ಗಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ತೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕನಸು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದು.

ಈಗೊಂದು ಪಟ್ಟಣ. ಅಲ್ಲಿ ತನುಮನಗಳನ್ನು—ಯಾಕೆ ಬೇವಿತ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಅಭಿಲಾಷೆಗ ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟು, ಸಂಕೇತವನ್ನು ಅರಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಪ್ರಣಯ ಮುಗ್ಧರ ಅಭಿಸಾರ! ಆಮೇಲೆ ವಿರಹಿಗಳ ನಿಟ್ಟುಸಿರು, ಪ್ರಣಯ ಚ್ಯುತರ ನಿರಾಶೆಯ ಬೇಗೆ. ಕುಲದಲ್ಲಿ ಕಂಕವು ಹರಡುವ ಜ್ವಾಲೆ, ಈ ಜ್ವಾಲೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ದಹಿಸಿಹೋಗುವ ಸೌಂದರ್ಯ, ಮಾಧುರ್ಯ, ಮೌಗ್ಧ್ಯ, ಒಳ್ಳೆಯತನ, ಕಂಕವೂ ಕೂಡ. ಇದಾದಮೇಲೆ ಬಂದು ಉದ್ಯಾನವನ. ಅಲ್ಲಿ ಚಿರಕಾಂಕ್ಷಿತ ಸುಖವೊಂದು ಕೈಗೆ ದೊರೆತಿರುವುದನ್ನು ಸಂಬಲಾರದೆ, ಸಂಬದಿರಲಾರದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸಂದೇಹಗೊಂಡು, ಕಳವಳಗೊಂಡು, ಆ ಮೇಲೆ ಈ ಪ್ರಮೋದವು ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದಮೇಲೆ ತಾವೇತಾವಾಗಿ, ವಿಶ್ವಕ್ಸಲ್ಲ ತಾವೇ ತಾವಾಗಿ, ನಿಯತಿಯ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೀರಿ, ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾಗಿ, ಆನಂದ ಜೀವಿಗಳಾಗುವ ಪ್ರೇಮೋನ್ಮತ್ತರ ವಿಹಾರ. ಈ ಆನಂದವೇ ನಿಜ, ಇದೇ ನಿಯ

ತಿಯ ಸತ್ಯ, ಇದೇ ಮುಕ್ತಿ, ಉಳಿದುನೆಲ್ಲಾ ಮಾಯೆ-ಅನ್ಯತ... ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈ ಕನಸು ಮಾಯವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವುದು.

ಕಾರಿದುಳು. ಅಪಾರವಾದ ಅಕ್ಷುಬ್ಧವಾದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸಾಗರ. ಅದರಲ್ಲಿ ತೆರೆಗಳೊಂದೂ ಎದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಾಗರವು ಸುಷುಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ಇದು ಭಯಜನಕವಾದ ಶಾಂತಿ. ಈ ಕಡಲಿನಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಒಂಟಿ ದೋಣಿಯೊಂದು ತೇಲುತ್ತಿದೆ. ಚೆಲುವಾದ ಹಗುರವಾದ ಪುಟ್ಟಹೂದೋಣಿ. ಆ ಗಂಭೀರಸಾಗರದ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೆ ಈ ದೋಣಿಯು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿರುವುದು ನಿಯತಿಯ ಸರಿಹಾಸ್ಯದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಾಗರದ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ, ಅದರ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬೀಳದೆ, ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ಹುದುಗಿರುವಂತೆ, -ಕಡಲೆಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತದೋ, ಆಮೇಲೆ ಅದರ ದೃಷ್ಟಿಗಿಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತೇನೋ, ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಅದರ ನಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಅದರಲ್ಲಿ ತೇಲುವ ಸಾಹಸಿಗರಾರು ?

ಹಂಗಮು ! ಹರೆಯದ ಹುಡುಗಿ, ಮಂದರಿ. ಇದೇನು ಒಬ್ಬಳೇ ಒಬ್ಬಳು-ಅನ್ಯಮನಸ್ಕಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಅತಿ ವಿಷಣ್ಣಳಾಗಿದಾಳೆ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆಯ ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿದೆ. ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆ ದೋಣಿಯಂತೆ ಪ್ರಣಯದ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ತೇಲಿಬಿಟ್ಟಿರುವಳು. ಆಹಾ, ಕಡುಚೆಲುವೆ-ಕಡುಚೆಲುವೆ ! ಪ್ರಿಯನಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತಳಾಗಿ ಸಂಕೇತದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದಾಳೇನು? ಆಮೇಲೆ, ಈಗ ನಿಷ್ಕರ ಬಂಧುಗಳ ಬಳಿಗೆ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿದಾಳೋ? ಇಷ್ಟು ಗಂಭೀರವಾದ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ, ಅಪಾರ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಈ ಅಸಾಧಾರಣ ಮೌನದಲ್ಲಿ, ಅಮಾನುಷವಾದ ಒಂಟಿತನದಲ್ಲಿ, ಶೋಕಪಾತ್ರೆಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಲಘುತಮವಾದ ಆ ನಾವೆಯಲ್ಲಿ ಈ ತಿರಸ್ಕೃತೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿದಾಳೆ? ಯಾವ ಗತಿಗೆ ?

ನಾನು ತೀರ ಭಯಗೊಂಡೆ, ತೀರ ಕುತೂಹಲಗೊಂಡೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕನಸು ಹರಿಯಿತು. ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟೆ; ಆದರೆ ಕನಸಿನ ಪ್ರಭಾವವಳಿಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪಾರ್ಥಿವ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪರಿಚಿತವಾದ ವಸ್ತುಗಳು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದಮೇಲೆ ಕನಸು ಕರಗಿಹೋಗಿ ನಾನು ನನ್ನ ಕಿರುಮನೆಯಲ್ಲೇ ಮಲಗದೇನೆಂಬ ಅರಿವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಎದ್ದು ಹೊರಗಡೆ ನೋಡಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಕತ್ತಲು. ರಾತ್ರಿಯ ಮೂರು ಜಾವಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಳೆದಿದ್ದವು. ಬ್ರಾಹ್ಮ ಮುಹೂರ್ತವು ಆಗತಾನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟುಬಂದೆ.

ಬ್ರಾಹ್ಮ ಮುಹೂರ್ತವು ಎಷ್ಟು ನಿರವವಾದ ಕಾಲ ! ಆ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ

ಕೂಡ ಅಲುಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕನವರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಶಾಚರಜೀವಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಮೌನವೊಂದು ಬಿಗಿದಿರುತ್ತದೆ. ತರುಲತಾಗುಲಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಂತ್ರ ಮುಗ್ಧ ವಾದಂತೆ ನೀರವವಾಗುತ್ತವೆ. ಊರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗಾಢವಾದ ಮೌನ, ಅಕ್ಷುಬ್ಧವಾದ ಮೌನ. ರೋಗಿಗಳ ಸರಳಿಕೆಯಿಂದಾಗಲಿ ನಾಯಿಗಳ ಬೊಗಳುವಿಕೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಈ ಮೌನಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಚಿತ್ರ ನೀರವತೆಯು ಸೃಷ್ಟಿ ಸುಷುಪ್ತಿ ಯಲ್ಲಿರುವುದರ ಸರಿಣಾಮವಲ್ಲ, ವಿಶ್ವಚೈತನ್ಯವು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಹೊಸ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ವೇದನೆಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರವ ಭಾವ.

ಈ ಮೌನವು ನನ್ನಾತ್ಮವನ್ನದಮಿತ್ತು. ಕಾತರಗೊಂಡು ಸುತ್ತಲೂ ಹಬ್ಬಿರುವ ಮನೆಗಳನ್ನೂ ಹಿತ್ತಲ ಗಿಡಗಳನ್ನೂ ಬೆಚ್ಚಿನನ್ನೂ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ನೋಡಿದೆ. ಈ ಅಚರ ಪ್ರಪಂಚವು ತನ್ನ ಚೆಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಕೊಂಡು ಯಾವದೋ ಒಂದು ಆವಿರ್ಭಾವವನ್ನು ಉಸಿರು ಹಿಡಿದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಮೇಲೆ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲ ನಕ್ಷತ್ರ ರಾಶಿಗಳು ಮಿಡುಗದೆ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ, ಏಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾತುಕವೊಂದನ್ನು ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿದುವು. ಈ ಕಡೆ ಸೂರ್ಯನು ಉದಿಸುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ತ್ರಯೋದಶಿಯ ಕೊಂಬಿನ ಚಂದ್ರನು ಒಂಟಿಯಾಗಿ, ಮೌನನಾಗಿ, ವಿವರ್ಣನಾಗಿ, ವಿಷಣ್ಣನಾಗಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದನು. ಹ್ಲಾ, ಚಂದ್ರನೆಂದೆನೆ? ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ, ಇದು ಚಂದ್ರನಲ್ಲ. ಆ ತಿರಸ್ಕೃತ ಪ್ರಣಯಿನಿಯ ದೋಣಿಯಿರಬಹುದು. ಆ ಪ್ರೇಮದೃಗ್ಗಳನ್ನು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಿಷಾದಾಂತಕ್ಕೆ ಬಯ್ಯುವ ನೌಕೆ! ನನ್ನ ಕನಸಿನ ನನಸು! ಹೌದು ಅದೇ ನಾಗರ, ಪ್ರಶಾಂತ ಭೀರ ಭೀಮ ನಾಗರ! ಅದೇ ಮೌನ—ಅಕ್ಷುಬ್ಧ ಸ್ನಿಗ್ಧ ಮೌನ. ಅದೇ ದೋಣಿ, ಅತಿ ಸುಂದರವಾದ, ಲಘುತಮವಾದ ಒಂಟಿ ದೋಣಿ! ಅದೋ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಆ ಅಸ್ಪರ ಕನ್ಯೆಯ ಅಂಗ ರೇಖೆಯು ಹೇಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ! ಈ ಹತ ಭಾಗ್ಯಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಈ ಶೋಕಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ? ಯಾವ ಗತಿಗೆ?

ನಾನು ವಿಷಾದ ಕುತೂಹಲಗಳಿಂದ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಆ ದೋಣಿಯ ಮೇಲೆ ನೆಟ್ಟು ಬೆರಗು ಬಡಿದವನಂತೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟೆ.

ನಾನು ಹೀಗೆ ನಿಂತಿರುವಾಗಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮ ಮುಹೂರ್ತವು ಕಳೆಯಿತು. ಉಷಃ ಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ವಿವಿಧ ಧ್ವನಿ ಸಂಕುಲದಿಂದ ಮೌನವು ಬಿರಿಯಿತು. ಮೂಡಲು ಬಿಳುಪೇರಿತು. ಜೀವಕ್ಕೆ ನಿಶೆಯ ಸರೆಯು ಸಡಿಲಿತು. ಬೂದು ಬೆಳಕೊಂದು ಕತ್ತಲನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಡೆಗೆ ತರುಬಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಈ ಅನಾಹುತದ ಕೊನೆಯನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆಯೋ

ಎಂಬಂತೆ ಮೌನವಾಗಿ, ಬಂದೊಂದಾಗಿ ಮರೆಗೊಂಡವು. ಆಮೇಲೆ ಆ ಬಂಟಿ ದೋಣಿ !

ಈಗ ಅದೋ, ಕರೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುವ ನೆರಳುಗಳೇನು ? ಯಾರವು ? ಅಲ್ಲೇನು ಸನ್ನಾಹ ನಡೆಯುತ್ತಲಿದೆ ? ಆ ಮೇಲೆ ಈ ದೋಣಿ ? . . .

ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಮುಂದುವರಿದು ಗಳಿಗೆಗಳಿಗೆಗೂ ಮೌನತರವಾಗಿ, ವಿವರ್ಣವಾಗಿ, ಮಹಾಸಾಗರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದು ಹೇಗೆ ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತದೆ ! ಆ ಕರೆಯನ್ನು ಅದು ಮುಟ್ಟಲೇಬೇಕು.

* * * *

ಉಷಸ್ಸು ರಾಗರಹಿತವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಸಾಗಿಕೊಂಡಿತು. ಮೂಡಲಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಬಲಗೊಂಡಿತು. ಈಗ ಕರೆಗೂ ದೋಣಿಗೂ ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾರು ದೂರ ಮಾತ್ರ—ಕೆಲವು ಗಳಿಗೆಗಳ ಅಂತರ. ಅದು ಹೇಗೆ ಬಿಳಿಚಿಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ !

* * * *

ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವು ಚಕ್ರವಾಳದಂಚಿನಲ್ಲಿ ಜಡವಾಗಿ, ಕಾಂತಿಹೀನವಾಗಿ ಒದೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಅಣಿಮಾಡಿಟ್ಟಿರುವ ಚಂಡಿನಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ದೋಣಿಯೋ ?

ಹಾ—ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ, ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ—ಅದು ಹೇಗೆ ಕರಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು ! ಕರೆಗೆ ತಲುಪಿತೇನು ? ಅಥವಾ ಅರಗೆ ಒಡಿದು ಮುಳುಗಿಹೋಯಿತೋ ?

ನಾನು ಅವ್ಯಾಜವಾಗಿ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗಿದೆ.

ರಥನವ್ತಮಿ

ಇಂದು ಯದುಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ರಥಸವ್ತಮಿ ಹಬ್ಬ. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ವಾಹನದ ಉತ್ಸವವೂ ಜನರ ಚಾತ್ರೆಯೂ ಕನಸಿನಂತೆ ಕಳೆದುಹೋದುವು. ದೇವಸ್ಥಾನ ದಿಂದ ಈಗತಾನೆ ಉತ್ಸವ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದೇನೆ. ಮನಸ್ಸೇಕೂ ಕುಗ್ಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಇಂದು ಈ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಭೆಯಿಲ್ಲ. ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲ. ಹಬ್ಬದ ಆತ್ಮವು ಅಳಿದುಹೋಗಿ ಅದರ ನೆರಳಿನೂ ಈ ದಿನಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಬ್ಬವು ಆತ್ಮವಂತವಾಗಿದ್ದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಜೀವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲ ನನಗೆ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೆ ಅವು ಇರುವುದು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದಾಚೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಲದ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಮರ್ತ್ಯಸಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ಆಸ್ಪರೆಯ ನೆರವಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತದೆ. ಆಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಕನಸಿನ ದೋಣಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಕಾಲದ ನದಿಯಮೇಲೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಯ್ಯುತ್ತಾಳೆ.

ಇರುಳು—ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಷಷ್ಠಿಯ ರಾತ್ರಿ. ಮಂದಿಯೆಲ್ಲಾ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಮಲಗುವ ಹೊತ್ತು. ಇತರ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಊರಲ್ಲಿ ಸದ್ದಡಗಿ ಜೀವವು ನಿದ್ರೆಯ ಚಿಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಹದಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು ಬೀದಿ ಗಳಿನೂ ಜನವಿಹೀನವಾಗಿಲ್ಲ. ಮಂದಿ ಮಲಗಿಲ್ಲ. ಕೂಸುಗಳೂ ಎಚ್ಚತ್ತಿವೆ. ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾದ ರಾತ್ರಿಯಿದು! ಶಿಶಿರ ಋತುವಾದರೂ ಚಳಿ ಮುರಿದಿದೆ; ಮಂಜು ಹರಿದಿದೆ. ಆಕಾಶವು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ, ನಿರಭ್ರವಾಗಿ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯ ವಾಗಿದೆ. ಷಷ್ಠಿಯ ಬಾಲಚಂದ್ರನು ತಾರೆಗಳ ಕಾಂತಿಗೆ ಕುಂದು ತಾರದೆ ಅವುಗಳೊಡನೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಒಂದು ಒಡನೆ ಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ತಾರಾಚಂದ್ರರ ವೃದ್ಧವಾದ ಮಾಸು ಬೆಳಕು ಇರುಳಿನೊಡನೆ ಹಗೆತನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಳೆತನ ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಉನ್ಮುಖವಾಗಿರು ವಂತೆ ಬೆರೆದು ನಾಡು ತುಂಬ ಊರಿಗೆ ಒಂದು ಸೂತನ ಶೋಭೆಯನ್ನು ಬೀರಿದೆ. ಈ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಪುರ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಡುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಮನೆ ಮುಂದಿನ ನಡುಬೀದಿಯನ್ನು ಸಾರಿಸಿ ಗುಡಿಸಿ ರಂಗವಲ್ಲಿಯನ್ನಿಡುವ ದೃಶ್ಯವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಅವರು ಕಿರುದನಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಹಾಡುಗಳೂ ಪಿಸುಮಾತುಗಳೂ ಮಿದುನಗೆಗಳೂ ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ನೀರವತೆಯನ್ನು ಕಲಕಿಲ್ಲ. ತಂಬಿಲರ

ಸೋಂಕಿಗೆ ಸರಸ್ಸಿನಮೇಲೆ ಕಿರುದೆರೆಗಳೆದ್ದು ಕುಣಿಯುವಂತೆ ಈ ಉಲ್ಲಾಸ ತರಂಗಗಳು ಮೌನದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಲಿದು ಕುಣಿಯುತ್ತಿವೆ. ಈ ಇರುಳು, ಇರುಳಿನೊಡನೆ ಕೆಳೆ ಬೆಳಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಎಳೆ ಬೆಳುದಿಂಗಳು, ಈ ಬೆಳುದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಧೂಳೇಚಿತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿರುವ ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯರು, ಈ ಸಮಯದ ಮೌನ, ಈ ಮೌನದ ಶಿಶುಗಳಂತೆ ಅದರ ಮಡಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಲಿದು ಕುಣಿಯುವ ಈ ಗರತಿಯರ ಗೀತೆಗಳು, ಮಾತುಗಳು, ಆಗಾಗಿನ ಕೇಕೆಗಳು, — ಇವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದವೂರ್ವ ಚಿತ್ರದ ಅವಯವಗಳಂತೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿವೆ. ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೂ ಸಹಜವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಒಂದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮಿಕ್ಕವು ಅಪೂರ್ಣ, ಒಟ್ಟಿನ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಕೆಳೆ ಕುಂದು. ಈ ಸೌಂದರ್ಯದ ಏಕತೆಯನ್ನು ದೃಢಗೊಳಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಉಸಿರು ಹೊಯ್ಯುವಂತೆ ಅಹ್ಲಾದವೊಂದು ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಲಂಗಿಸಿದೆ. ಇಂದು ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ಹಬ್ಬ. ನಾಳೆ ಹೊತ್ತಾರ ರಥಸಪ್ತಮಿ ಹಬ್ಬ. ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಹಬ್ಬ, ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಉತ್ಸವ. ಅದೂ ಪವಿತ್ರವಾದ ಮಾಘ ಮಾಸದಲ್ಲಿ. ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ ಉತ್ಸವ ಹೊರಟು ಬಂದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಯುಕ್ತರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂದು ಊರು ಹಿಂದಿನ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಭ್ರಮಗೊಂಡಿದೆ. ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯರು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಾಧಿರೂಢ ನಾಗಿ ದೇವದೇವನು ಜಟಯ ಮಾಡಿಸುವ ಬೀದಿಗಳನ್ನು ಸಾರಿಸಿ ಗುಡಿಸಿ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ದೇವರ ಉತ್ಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳ ಮುಂದಿನ ನಡುಬೀದಿಯನ್ನು ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಅವರಿಗೆ ಪುರಾಣಚಾರವಾಗಿ ಬಂದ ಮರ್ಯಾದೆ. ಈ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಉತ್ಸವದ ದಿನ ಕೇಳಬೇಕೆ? ಇಂದು ಅವರ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೇಳಿತ್ತೀರದು ಚಿತ್ರರಚನಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರವೃದ್ಧಿಯರೂ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ನವನವುಗಳಿಗೆ ಅತ್ತೆಯರೂ, ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಗಿಯರಿಗೆ ತಾಯಂದಿರೂ ಮನೆಯ ಅಜ್ಜಿಯರೂ ಹೊಸ ಹಸೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ತೇರು, ಬಳ್ಳಿಯ ಮನೆ, ಪುಷ್ಟಿತ ವೃಕ್ಷಗಳು, ಗುಲ್ಮಗಳು, ಬೃಂದಾವನ, ಹಂಸ, ಗಂಡಭೇರುಂಡ, ನಾನಾ ತರದ ಪುಷ್ಪಗಳು, ಸಾಸಿರದಳದ ಕಮಲಗಳು, ಇನ್ನೂ ಚಿತ್ರ ಏಚಿತ್ರವಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳುಳ್ಳ ಚಿತ್ರಗಳು ಇಂದು ಊರಿನ ನಾಲ್ಕು ಬೀದಿಗಳನ್ನೂ ಸಿಂಗರಿಸಿವೆ. ತನ್ನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ದೊಡ್ಡ ಹೊಸ ಹಸೆಯನ್ನು ಬರೆಯಲು ತೊಡಗಿರುವ ತಾಯೊಬ್ಬಳ ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಏದಾರು ವರ್ಷಗಳ ಮಗು ವೊಂದು ಅವಳ ನೆಳಲಂತೆ ಓಡಾಡುತ್ತಾ, ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಈ ಕೌತುಕವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದೆ.

ಅದು ಆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಚಿನ್ನದ ರೇಕುಗಳಿಂದ ಧಳಧಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವಾಹನವು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹೊರಗೆ ಸಜ್ಜಾಗಿದ್ದು ದನ್ನು ನೋಡಿತ್ತು. ಅಂದಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಇಂಥದೇ ಒಂದು ದಿನದಲ್ಲಿ, ಹೀಗೆಯೇ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವಾಹನವನ್ನು ನೋಡಿ ತಾಯನ್ನು ಇದೇನೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಆಕೆ ಹೇಳಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ಅದಿನ್ನೂ ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. “ನಾಳೆ ಸೂರ್ಯ ತನ್ನ ಹಳೆ ರಥದಿಂದ ಇಳಿದು, ಈ ಹೊಸ ರಥವನ್ನೇರಿ ಸಂಚಾರ ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ, ಮಗು,—ತಾನೇರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ದೇವರಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಪುಣ್ಯ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಇಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಾಳೆ ಆತನ ಸಾರಥಿಯೂ ಏಳು ಕುದುರೆಗಳೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ನಮ್ಮ ಚೆಲುವರಾಯನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಷ್ಟು ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿ. ಹೀಗೆ ರಥ ಕಳುಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆತ ಒಂದು ವರುಷವೂ ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಆಕೆ ತನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ಇಂದು ಆ ರಥ ಒಂದಿದೆ, ನಿಶ್ಚಯ. ನಾಳೆ ಅವರು ಬರುವ ದಿನ. ರೆಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳ ಚಿನ್ನದ ಏಳು ಕುದುರೆಗಳು—ಹಿಂಗಾಲಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತು, ಮುಂಗಾಲುಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಕರೆಯುವಂತೆ ಒಂದು ಬಿಂಕದಿಂದ ಕೊಂಕಿ, ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಹೊರಚಾಚಿರುವ, ದುರ್ದಮ್ಯನಾದ ಏಳು ಕುದುರೆಗಳು;—ಇವುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಡಿವಾಣಗಳನ್ನು ಕೋದು, ಲಗಾಮುಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಚಾಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ದರ್ಪದಿಂದ ನಗುತ್ತಿರುವ ಹುರಿವಾಸೆ ಹೊತ್ತ ಧೃಷ್ಟನಾದ ಸಾರಥಿ,—ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಮಗುವಿನ ಗೆಳೆಯರು. ಆ ಸಾರಥಿಯಂತೂ ಇವನ ಪರಮ ಮಿತ್ರ. ಆತನು ಏನು ರೀತಿಯಿಂದ ಲಗಾಮುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ತಾನೂ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಆ ಸಾರಥಿಯಂತೆ ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ನಡಸಿಯಾನು. ಹೋದ ವರ್ಷ ಸಾರಥಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಆತನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಆ ಕುದುರೆಗಳ ಲಗಾಮನ್ನು ಹಿಡಿದು ಚಾವಟಿಯನ್ನು ಭಟ್ಟಿಂದು ಕೊಡಹಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಈ ಮಗುವಿಗೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಾರಥಿಗೆ ಪುರಸ್ಕೃತಿರಲಿಲ್ಲ; ತನ್ನ ಕಡೆಗೊಂದು ನಗೆ ಬೀರುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೊ ಅಷ್ಟೆ ಹೊತ್ತು ಆತನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ದ್ದುದು. ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಒಂದು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊರಟುಹೋದ—ಅಲ್ಲ, ಕನಸಿನಂತೆ ಸುಳಿದು, ಕನಸಿನಂತೆ ಮಾಯವಾದ. ಈ ಸಲವಾದರೂ ಅವನನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ಕೇಳಬೇಕು. ಈ ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದುಹೋದರೆ—ಬೆಳಗಾಗಿ ಹೋದರೆ—ಅವರು ಬಂದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ರಾತ್ರಿ ಏಕೆ ಕಳೆಯಲೊಲ್ಲದೋ ಆ ಮಗು ಕಾಣ. ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸಾದ ವಿನಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯೆ ಬರುವ, ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ, ಆಮೇಲೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮುಗಿಯಲೊಲ್ಲದ, ವಾತುರ

ಗಳಂತೆ, ಮಂತ್ರ ಪುಷ್ಪಗಳಂತೆ, ಸ್ತೋತ್ರ ಪಠನಗಳಂತೆ, ತನ್ನ ನಿದ್ಧಿಗೂ ತಾನು ಅಮ್ಮನ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಅರಿವಳಿಯುವ ಸುಖಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯೆ ಬಂದ ಈ ಕಡೆ ಗಾಣದ ಹಸೆಯಂತೆ—ಈ ಇರುಳೂ ಒಂದೇನೋ. ಅಭಿಲಾಷೆಗೂ, ಅದರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಸುಖಕ್ಕೂ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವಿಲ್ಲದ ವಸ್ತುಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾದ ಕಾಲಪರಿಮಾಣವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುವುದು ಸಿಯತಿ ಸಹಜವಾದ ಕಾಟಿಲ್ಯವೆಂದು ಆ ಮಗುವಿಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದು ಆಕಳಿಸಿ, ಗೋಣಗುಟ್ಟಿ, ಗೋಗರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಮ್ಮನು ಅದರ ಈ ಗೋಗರತಕ್ಕೂ ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಗೂ ಕನಿಕರಗೊಂಡು, ಹಸೆಯನ್ನು ಅರ್ಧದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮಗುವು ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕನಸಿನ ನಾಡನ್ನು ತಲಪಿ ಈ ಸ್ವರ್ಣ ಸಪ್ತಾಶ್ವ ಸಾರಥಿಗಳ ಕೆಳತನದಲ್ಲಿ ಮೋದಗೊಂಡು ನಗುತ್ತದೆ.

ಆ ಇರುಳು ಕಳೆಯಿತು. ಉಷಯು ಬಾಸಿನ ಚಾರುಗುಪ್ಪೆಯಿಂದ ಚಾರಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಬಿಂಬವನ್ನೂ ಯದಗಿರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಚಾತ್ರೆ ಸರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಪರಿಸೆಗಳು ಒರುತ್ತಿವೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹತ್ತಿರ ಚನಸಂದಣಿಯು ಉಬ್ಬಿಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಚಾತ್ರೆಯ ವಿವಿಧ ಧ್ವನಿಸಂಕಲನವು ದೂರದ ಸಮುದ್ರಸಿಂಘೋಷದಂತಿದ್ದು ಕನಸಿನ ನಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಮಗುವಿನ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಸೋಕುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಸ್ವರ್ಣ ಸಪ್ತಾಶ್ವ ಸಾರಥಿಗಳ ಕನಸಿನೂ ಹರಿದಿಲ್ಲ. ಅದು ಈ ಕಲಕಲವನ್ನು ಆ ಕುದುರೆಗಳು ತಮ್ಮ ರೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಭೂಮಿಗಳಿಗಿಡು ಬರುವ ರಭಸವೆಂದೂ, ಪರಿಸೆಯ ತುತೂರಿಗಳ ಧ್ವನಿ ತುಮುಲವನ್ನು ಅವುಗಳ ಹೇಷಾರವವೆಂದೂ, ಮನಮನೆಯ ಹಾರುಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದು ಹೋಗುವ ಗಾಳಿಯ ಸುಯ್ ಶಬ್ದವನ್ನು ಸಾರಥಿಯ ಚಾವಟಿಯ ಲೀಲಾವಿಚ್ಛಂಭಣವೆಂದೂ—ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತನಗೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಇದೋ ಈ ಅಪ್ಸರೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿಗವರು ಅಟ್ಟಿದಾರೆ. ಎಷ್ಟು ಚೆಲುವೆ ಇವಳು. ಇವಳ ಮುಖ ಅಮ್ಮನ ಹಾಗಿದೆ. ಇವಳೇನೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ: “ಮಗು, ಏಳಮ್ಮ, ದೇವರ ಉತ್ಸವ ಹೊರಟಿತು. ನೀನು ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲ ವಾಹನ ನೋಡೋಲ್ಲವೆ, ಚಿನ್ನದ ಕುದುರೆ ಸಾರಥಿ ಹೂಡಿದ್ದು ಬೇಗೇಳು.” ಎಚ್ಚತ್ತು ಮಗುವು ಕಂಗಳರಸಿ, ತನ್ನ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮಗುಟೆ ವುಟ್ಟು ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಿರುವ ತಾಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಕನಸು ನಿಜವಾಯಿತೆಂದು ಅಚ್ಚರಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಜಗ್ಗನೆದ್ದು ಅಮ್ಮನು ಹೇಳುವಂತೆ, ತನಗೆ ವಾಯಿಸಿ ಮಡಿಯುಡಿಸಿ, ಜಡೆ ಹೆಣೆದು, ಸಿಂಗಾರಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ

ತನ್ನ ಅಕ್ಕನ ಬಳಿಗೋಡುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಆಗಲೇ ಅದರ ತಂದೆ ದೇವ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ವೇದಪಾರಾಯಣಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮಗು ಮಿಂದುದಾಯಿತು. ಮಗುಟವುಟ್ಟು ದಾಯಿತು. ಜಡೆ ಹೆಣೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅದು ತನ್ನ ಕೈನ ಮುಂದೆ ರಗಳೆವಾಡದೆ ಕುಳಿತಿದೆ. ಇಂದು ಅದಕ್ಕೆ ಜಡೆ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಉತ್ಸಾಹ. ಜಡೆ ಹೆಣೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿರುವ ಮಗುವಿಗೆ ಜಾತ್ರೆಯ ಮೊದಲಿನ ಅನ್ಯಕ್ಷಘೋಷವು ಈಗ, ವಿಂಗಡ ವಿಂಗಡವಾಗಿ, ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ಅನೇಕ ಧ್ವನಿಗಳಾಗಿ, ಕೇಳಿಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಓಲಗದ ಸ್ವನ, ಇದು ನಗಾರಿಯ ನಾದ, ಅದು ಡೋಲಿನ ಸದ್ದು, ಇದೋ ತುತೂರಿಯ ಧ್ವನಿ, ಅಗೋ ಜನರ ಜಯಘೋಷ, ಆಮೇಲೆ ಇದಿಗೋ ಚೆಲುವನ ಕೊಂಜಿನ ಕೂಗು—ಹಾಗಾದರೆ ದೇವರ ಉತ್ಸವ ಹೊರಟುಬಂದು ತೇರಿನ ಮೂಲೆ ತಿರುಗಿರಬೇಕು.

ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಕ್ಕನು ಮಗುವಿನ ಜಡೆಯ ಕೊನೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿರುತ್ತಾಳೆ. ಇನ್ನೇನು ನಾರು ಹಾಕಿ ಬಿಗಿಯಬೇಕು—ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅದು ಜಡೆಯನ್ನು ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ಕೊಸಲಿಕೊಂಡು, ಬೀದಿಗೋಡಿಕೊಂಡು, ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತೇರಿನ ಬಳಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆತುರದಿಂದ ನೋಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ, ಜನತಾಸಮುದ್ರದ ಚಂಚಲತರಂಗಗಳಂತಿರುವ ತಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಉದಿಸಿ ಬರುವಂತೆ, ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿರುವ ಸೂರ್ಯನುಂಡಲವಾಹನದ ವರ್ತುಳವು ಅದರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಚೆಲುವರಾಯ ನಿಂತಿರುವುದು ಮಬ್ಬು ಮಬ್ಬಾಗಿ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಸಾರಥಿಯೂ ಕುದುರೆಗಳೂ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಸೊಜಿಯಂತಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ವಾಹನವು ಆಕಡೆಗೀಕಡೆಗೋಲಾಡುವಾಗ ಅವು ಎಸೆದು ಅನುಮೇಯವಾಗಿವೆ. ಉತ್ಸವವು ಅಪೂರ್ವ ಸಂಭ್ರಮದೊಡನೆ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಒಯ್ಯುವ ಸಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದೆ; ಮಗು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೈ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಕ್ಕನು ಅದರ ಹಿಂದೆ ಬಂದು ಕೋಪದಿಂದ ರಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಸಹಜ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಉತ್ಸವ ಬರುತ್ತಿರುವೆಡೆಗೊಂದು ನೋಟವನ್ನೆಸೆದು, ಮಗುವನ್ನು ಬಲವಂತದಿಂದ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ತುಂಟ ಮಗು; ಸಿಂಗಾರ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿಲ್ಲ, ಜಡೆ ಇನ್ನೂ ಮುಗಿದಿಲ್ಲ; ಆಮೇಲೆ ಜಾತ್ರೆಯ ನುಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಜನರ ಕಾಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ಅಜ್ಜಿಬಜ್ಜಿಯಾಗಿ ಹೋದರೊ! ಆತ್ತರೇನು—ಮೊರೆದರೇನು—ಅದಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ. ಜಡೆ ಮುಗಿಯಬೇಡವೆ?—ಮಗು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸೆರೆ ಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಗುವಿಗೆ ಅಲಂಕಾರವು ಪೂರಿಯಾಗಿ ಈಚೆಗೆ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉತ್ಸವವು ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಮನೆಮನೆಗಳ ಬಾಗಿಲುಗಳೆಲ್ಲೂ ಜಗಲಿಗಳ ಮೇಲೂ ಮಿಂದು ದಿವ್ಯದುಕೂಲಗಳನ್ನು ಟ್ಟು ಹೆಂಗಸರೂ ಮಕ್ಕಳೂ ಪತ್ರಫಲವುಷ್ಟುಗಳನ್ನು ಟ್ಟಿರುವ ಹರಿವಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿದಾರೆ. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಜನಸಂದಣಿ ದಟ್ಟವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಇಂದವರ ಸಂಭ್ರಮವೇನು, ಉತ್ಸಾಹವೇನು, ಸಿಂಗಾರವೇನು, ದೇವಸಂದರ್ಶನೋತ್ಸುಕತೆಯೇನು, ಶ್ರದ್ಧೆಯೇನು, ಭಕ್ತಿಪಾರವಶ್ಯವೇನು! ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ದೇವಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗಿದೆ. ಅಪೂರ್ವ ದಿವ್ಯ ಸಂತೋಷವೊಂದು ಚೇತನಾಚೇತನ ವಸ್ತುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ತುಂಬಿ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಹೊರಸೂಸಿದೆ.

ಈ ಜನಚಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹೊರಗಾಗಿ, ಒಂಟಿಯಾಗಿ, ಕೊಂಬಿನ ಜೆಲುವನು ಬಳಿಯ ದುಪ್ಪಟಿಯನ್ನು ಹೊದೆದು, ಮುಖಕ್ಕೆ ನಾಮವಿಟ್ಟು, ಕಿವಿಗೆ ಜವನ ಸೆಕ್ಕಿ, ಕೊಂಬಿಗೆ ಹೂವನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಈ ಬೀದಿಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದಾನೆ. ಅವನು ಉತ್ಸವ ಬರುವ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಬೆನ್ನಿಗಾನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೊಂಬನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಊರುವುದಕ್ಕೆ ಅಣಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಮಗು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಕೇಕೆ ಹಾಕಿ ನಗುತ್ತದೆ. ಜೆಲುವನು ಇದರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಬೆಳ್ಳನೆಯ ನಗೆಯೊಂದನ್ನೆ ಸದು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಜೆಲುವನಿಗೂ ಈ ಮಗುವಿಗೂ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಸ್ನೇಹ. ಜೆಲುವರಾಯನಂತೆ, ಆ ಸ್ವರ್ಣಸಪ್ತಾಶ್ವ ಸಾರಥಿಗಳಂತೆ, ನಿತ್ಯವೂ ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ತಿಂಡಿ ತಿಂದು ತನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಬಾಲವಾಡಿಸಿ ನೆಗೆಯುವ ನಾಯಿಯಂತೆ, ಈ ಮಗುವಿಗೆ ಜೆಲುವನೂ ಒಬ್ಬ ಸ್ನೇಹಿತ. ಈ ಸ್ನೇಹದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿಗೆ ತಾರತಮ್ಯ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅದು ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸಾಧನ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅದರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜೆಲುವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ತೋರಿಲ್ಲ. ಅವನ ನಡವಳಿಕೆಗಳೂ ಮನುಷ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯರ ತೆರನಲ್ಲ.

ಜೆಲುವರಾಯನಂತೆ ಜೆಲುವನೂ ಒಂಟಿ ; ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂಟಿ. ಜೆಲುವನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನೊಡನೆ ಬೆರೆದುದನ್ನು ಹಸುಳೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಣ.

ಜೆಲುವರಾಯನಂತೆ ಜೆಲುವನೂ ಮೌನಿ. ಅವನು ಇತರರೊಂದಿಗೆ ಮಾತಾಡಿದುದನ್ನೂ ಮಗು ಎಂದೂ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಜೆಲುವರಾಯನಂತೆ ಜೆಲುವನೂ ಉತ್ಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವನು. ಉಳಿದ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅವನೆಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದು ಮಗುವಿನ ಭಾವನೆ. ಅಲ್ಲಿ, ಆ ಬೀದಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದಮೇಲೆ

ಬಾನು ಕವಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಕಡೆಗೆ ಈತನು ನಿತ್ಯವೂ ನಡೆದು ಹೋಗಿ ಮರೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಈ ಮಗು ನೋಡಿತ್ತು. ಆ ಗಿರಿಯಾಚೆ ಅವನ ಮನೆಯಂತೆ. ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಹಸ್ರನಾಮಾರ್ಚನೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಊರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನಂತೆ. ಅವನ ಮನೆ ದೂರವಂತೆ. ಬಲು ದೂರವಂತೆ. ಹಾಗೆ ಅಕ್ಕ ಸೊಂದು ದಿನ ತನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ಮಗುವಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಹಾಗೆ ತಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ಜೆಲುವನಿಗೆ ವ್ಯವಹಾರವಿದ್ದು ದು ಜೆಲುವರಾಯನೊಬ್ಬನೊಡನೆ ಮಾತ್ರ. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅತಿನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಎಂದು ಮಗು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಗಾಳಿಯಪಟಕ್ಕೂ ಅದರ ದಾರಕ್ಕೂ ಇರುವಂತಹ ಸಂಬಂಧ—ಯಾಕೆಂದರೆ ಜೆಲುವ ಕೊಂಬನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಬಂದಲ್ಲದೆ, ಜೆಲುವರಾಯ ಹೊರಗೆ ಹೊರಡ. ಜೆಲುವ ಕೊಂಬುದಿದಲ್ಲದೆ ಆ ದೇವ ದೇವನಿಗೆ ಉತ್ಸವವಿಲ್ಲ, ಪೂಜೆಯಿಲ್ಲ, ಸಹಸ್ರನಾಮಾರ್ಚನೆಯಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಂದು ಜೆಲುವರಾಯ ತವರುಮನೆಯಿಂದ ಉತ್ಸವ ಹೊರಟುಬರುವುದು ತಡವಾಯಿತೆಂದು ದೇವಿಯ ಮೇಲೆ ಮುನಿಸಿಕೊಂಡು ಕುದುರೆ ಹತ್ತಿ ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದಾಗ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ, ಅಪಶಕುನವಾಗ ಲೆಂದು ವೊಲವನ್ನು ಮುಂದೆ ಬಿಟ್ಟು, ಆತನನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದವನೂ ಜೆಲುವನೇ. ಅಂದು ಅವನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಜೆಲುವರಾಯ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನೇನೂ—ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದರೆ ಏನುಗತಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು !

ಜೆಲುವರಾಯನಿಗೂ ಜೆಲುವನಿಗೂ ಇರುವ ಇಂತಹ ಸಮಾಪ ಸಂಬಂಧ ವೊಂದಕ್ಕಲ್ಲದೆ, ಜೆಲುವನ ಕೊಂಬಾದುವ ಕಲೆಗೂ ಮಗು ಮನಸೋತಿತ್ತು. ಅವನು ಕೊಂಬನ್ನು ಬಾಯಿಗೆತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ, ನಾಡವನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ರೀತಿ, ನಾಡದ ನಯ, ತಾನದ ಸೊಗಸು, ಇವುಗಳನ್ನು ಇತರ ರಾರಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಉಸಿರು ಹಿಡಿಯುವುದಾದರೂ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ! ಅವನ ಕೊಂಬಿನಿಂದ ಹೊರಟ ಧ್ವನಿಯು ನೀಲದಾಚೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ದೇವರ ಉತ್ಸವ ಹೊರಟಿತೆಂದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಎಚ್ಚರ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿತಂತೆ. ಹೀಗೆ ಕೊಂಬಾದುವ ಕಲೆಯನ್ನು ತಾನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದು ಮಗುವಿಗೆ ಆಸೆ. ಯಾವತ್ತಾದರೊಂದು ದಿನ ಜೆಲುವನನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಅದು ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ದೇವದೂತ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಾನೆಯೆ ? ಯಾವತ್ತೋ ಒಂದು ದಿನ ದೇವಸ್ಥಾನದಿಂದ ಅವನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ತನ್ನ ಮನೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಗು ಆ ಸಮಯ ನೋಡಿ, ಅವನೆಡೆ ಗೋಡೆಹೋಯಿತು. ಆದರೆ ಅದರ ತಾಯಿ ಈ ಸುಳುವನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು

ಅರ್ಧ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿ, ಒಳಗೆ ಒರುತ್ತಲೂ ಬೈದು ಮಡಬಟ್ಟೆ ಉಡಿಸಿದಳು. ಈ ನಡತೆಯಿಂದ ಮಗುವಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾನು ಚೆಲುವರಾಯನ ತೀರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಹೀಗೆಯೇ ತಾಯಿಯು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ದೇವರಂತೆ ಚೆಲುವನನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದೇನೋ? ಮಗುವಿಗೂ ಇವರಿಗೂ ಇದ್ದ ಕೆಳತನ ಇತರರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಬೇರೊಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಕಾಣದಿರುವಾಗ ಚೆಲುವನನ್ನು ಕೇಳೋಣವೆಂದು ಅದು ಸುಮ್ಮನಾಯಿತು. ಅಂಥ ಸಮಯ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಒದಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಯಕೆ ಕನಸಾಗಿ ಉಳಿದಿತ್ತು.

ಇಂದು ಕೊಂಬನ್ನೆತ್ತಿ ಬಾಯಲಿಟ್ಟು ಕೆನ್ನೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತಿಳೆ ಹಣ್ಣುಗಳಂತೆ ಉಬ್ಬಿಸಿ, ಉಸಿರು ತುಂಬುತ್ತಿರುವ ಚೆಲುವನನ್ನು ಹಸುಳೆ ಗೌರವಾಶ್ಚರ್ಯ ಕುತೂಹಲಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದೆ. ಕೊಂಬಿನಿಂದ ಗಿಂಫೀರ ನಾದವೊಂದೆದ್ದು ಬಾಸಿನ ಕಡೆಗೆ ಚಿಮ್ಮುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಚೆಲುವನಿಗೆ ಈ ಪ್ರಧನ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಫಲವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿರುವ ತಾಣವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತೆಂಬ ಸಂಬಿಕೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ ವೇನೋ—ತಿರುಗಿ ಅವನು ಕೊಂಬಿಗೆ ಶ್ವಾಸ ತುಂಬುತ್ತಾನೆ. ಈಗ ನಾದವು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಹೊರಟುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅಷ್ಟೊಂದು ನೆಗೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ವೇಗವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕೊಂಬಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಜಗ್ಗುತ್ತಾ ಜಗ್ಗುತ್ತಾ ಕೊನೆಗೆ ಬಾಸಿನ ಕಡೆಗೆ ತೆರೆದಿರುವ ಬಾಯಿಂದ ಆಗಸಕ್ಕೆ ನೆಗೆಯುತ್ತದೆ. ಕೊಂಬಿನಿಂದ ಹೊರಡುವ ಈ ಪೀವರನಾದವು ಕ್ರಮೇಣ ಕೃಶಕೃಶವಾಗಿ, ಮೊನಚು ಮೊನಚಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಕೊಂಬಿಳಿಸುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೌನವಾಗಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತದೆ. ಚೆಲುವನು ಕೊಂಬನ್ನು ತಿರುಗಿ ಬಿನ್ನಿಗಾಸಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಮಗುವಿನ ಕಡೆಗಿನ್ನೊಂದು ನಗೆ ಬೀರಿ, ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಮೊದಲಿಗನಾದ ಚೆಲುವನು ಕೊಂಬೂದಿ ಹೊರಟುಹೋದ ಮೇಲೆ, ಉತ್ಸವದ ಇತರ ಅವಯವಗಳು ಮುಂದುವರಿದು ಈ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತವೆ. ವಾದ್ಯತತಿಯ ಕೋಲಾಹಲವು ಸ್ಪಷ್ಟ ತರವಾಗಿ ಆಗಸವನ್ನು ತುಂಬುವಂತೆ ಮೊಳಗುತ್ತಿರುವುದು ಕೇಳಿಬರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಹೆದರಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಉದ್ದವಾಗಿ ತುದಿ ಬಗ್ಗಿರುವ, ಚಿನ್ನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಹಿಡಿಗಳಿಂದಲೂ ರೇಷ್ಮೆಯ ಕುಚ್ಚುಗಳಿಂದಲೂ ಅಂದವಾಗಿರುವ ಕೊಂಬುಗಳುಳ್ಳ ಪುಷ್ಪವಾದ ದೊಡ್ಡ ಎತ್ತೊಂದು ಈ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಈ ಎತ್ತನ್ನೇರಿ, ಅದರಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವ ನಗಾರಿಗಳನ್ನು ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ಬಗ್ಗಿರುವ ಕಡ್ಡಿಗಳಿಂದ ಮೃದುವಾಗಿ, ಅದೊಂದು ಗತಿಯಲ್ಲಿ

ಹೊಡೆದು, ಮಂಜುಳನಾದವನ್ನೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಾ ಆರೋಹಿಯೊಬ್ಬನು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಹಿಂದೆ, ತುತ್ತೂರಿ, ಕೊಂಬು, ಕಹಳೆ, ಶಂಖ, ಜಾಗಟೆ ಇವುಗಳ ವಾದನದೊಂದಿಗೆ 'ಗೋವಿಂದ' ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯನ್ನು ಬೆರಸುತ್ತಾ ಪರಿಸೆ ಸಾಲಿಡುತ್ತದೆ. ಇದಾದಮೇಲೆ ಮೃದಂಗ ತಾಳ ತಂತ್ರೀವಾದ್ಯಗಳೊಡನೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಭಕ್ತಾವೇಶದಿಂದ ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ಸಾಗಿ ಬರುವ ಭಜನೆಯ ಕೂಟಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಸುಗಂಧ ಧೂಮವನ್ನೆರಚುವ ಧೂಪದಾನಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬರುವ ಭಕ್ತರು ಅಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆಮೇಲೆ ಉತ್ತಾಹದಿಂದ ಬಿಟ್ಟು ಕೀರ್ತನೆಗೆ ಹಮ್ಮುಸ್ಸಿನೊಡನೆ ದೋಲನ್ನು ಬಾರಿಸುವವನನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಲಗದವರ ಗುಂಪು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಮೇಳದವರ ಮುಂದೆ ಊರ ರಸಿಕರು ನೆರೆದು ತಲೆಯಾಡಿಸಿ ಹೊಂಟು, ಭಲೆ ಎಂದು ರಸಾಭಿಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾ ಮೆಲ್ಲನೆ ಸಾಗುತ್ತಾರೆ. ಶ್ವೇತಚಕ್ರಗಳನ್ನೂ, ಧ್ವಜಗಳನ್ನೂ, ಬಾವುಟಗಳನ್ನೂ, ಬಿರುದುಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದಿರುವವರು ಈ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿ ಸಾಲಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಹಿಂದುಗಡೆಯೇ ವಾಹನಹೊರುವವರ ಹುಂಕಾರವೂ, ವೇದಘೋಷವೂ ಕೇಳಿಬರುತ್ತವೆ. ಕೊನೆಗೆ, ಮಗುವಿನ ಚಿರಕಾಂಕ್ಷಿತವಾದ ಬಯಕೆಯೇ ರೂಪುಗೊಂಡಂತೆ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವಾಹನವೂ ಮೂಲೆ ತಿರುಗಿ ದರ್ಶನಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಎಷ್ಟು ಸೋಜಿಗವಾದ ನೋಟವದು! ದೇವದೇವನು ತನ್ನ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗುವ ಗಳಿಗೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವನಂತೆ, ವಾಹನವು ಈ ಮೂಲೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ, ಸೂರ್ಯನು ಇದಿರು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮೈದೋರಿ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ಹೊನ್ನಿನ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ವಾಹನವು ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿಯು ದರ್ಶನಕೊಟ್ಟ ಕ್ಷಣ ಜನರ ಮೈಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರವಾಹವಾದಂತಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಮ್ಮೆಯೇ ಜಯಜಯಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಮುಗಿದು, ಕೆನ್ನೆಗಳನ್ನು ತಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಚಿರಕಾಂಕ್ಷಿತವಾದ ಬಯಕೆಗಳನ್ನೂ ಕಷ್ಟ ಸಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಸನಗಳನ್ನೂ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ವಿಸರ್ಜಿಸಿ, ಕಾವಾಡೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಾತೆಯರು ತಮ್ಮ ಕೂಸುಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಕೈಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಮಗುವಿಗೆ ತಾನೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂಬ ಅರಿವಿಲ್ಲ. ಅದು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಮುಗ್ಧವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಅದರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಾವಗಳ ತುಮುಲವೆದ್ದಿದೆ.

ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಈತನಾರು ? ತನ್ನ

ಪ್ರೇಮವುತ್ಥಳಿ ಚೆಲುವರಾಯನೇನು ! ಹೌದು, ಚೆಲುವರಾಯ. ಇಂದವನ ಬಿಂಕ ವೇನು, ಠೀವಿಯೇನು, ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳ ಆಡಂಬರವೇನು, ಹೂವಿನ ಸಿಂಗಾರ ವೇನು, ಪೂಜೆಪುರಸ್ಕಾರವೇನು ! ಅದೋ ಅವನ ಕಾಲಿನ ಕೆಳಗೆ ರಥಕ್ಕೆ ಹೂಡಿರುವ ಚಿನ್ನದ ಎಳು ಕುದುರೆಗಳು—ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ಹಿಂಗಾಲುಗಳ ಮೇಲೆದ್ದು ನಿಂತು, ನೆಗೆಯಲು ಉನ್ನುಖವಾಗಿರುವ ದೇವಾಶ್ವಗಳು ! ಎಷ್ಟು ಮುದ್ದು ಕುದುರೆಗಳವು !—ಆಮೇಲೆ ಇವುಗಳ ಲಗಾಮುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ದಿಟ್ಟ ತನದಿಂದ ಕುಳಿತು ನಗುತ್ತಿರುವ ಹುರಿಮಾಸೆಯ ಸಾರಥಿ. ಇಂದು ಈ ಸಾರಥಿಯೂ ಸಪ್ತಾಶ್ವಗಳೂ ತನ್ನ ಚೆಲುವರಾಯನ ಆಜ್ಞಾಧೀನರು ; ಅದಕ್ಕೇ ಅವನಿಗಷ್ಟು ಬಿಂಕ. ಈ ಐಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನ್ನಾ ತನು ಮರೆತಿದಾನೇನೋ—ಇಲ್ಲ ಇಲ್ಲ. ಇದೋ ತನ್ನ ಕಡೆಗೋಸರೆಗೊಂಡು ಸ್ವಾಗತಮೂಚಕವಾದ ದಿವ್ಯಸ್ಥಿ ತವೊಂದನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿದಾನೆ. ಆಮೇಲೆ ಅವನು ತಲೆಯನ್ನಲ್ಲಾಡಿಸಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವುದೇನು ?—“ ಸೋಡಿದೆಯೋ, ಈ ರಥ, ಈ ಸಾರಥಿ, ಈ ಕುದುರೆಗಳು, ಈ ಚಾತ್ರೆ, ಈ ವಿಜೃಂಭಣೆ, ಈ ತಾಳ ಮೇಳ, ಈ ಪೂಜೆಪುರಸ್ಕಾರ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಹಕ್ಕು. ಈ ಹಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಿನಗೂ ಪಾಲುಂಟು—ನೀನಿಲ್ಲಿಗೇರಿಬರುವುದಾದರೆ.”—ತನಗೂ ಹಕ್ಕುಂಟು ಎಂದು ಮಗುವಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅದೋ ಸಾರಥಿಯೂ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಭುಜವನ್ನಲ್ಲಾಡಿಸಿ, ಚಾವಟಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ‘ಬಾ’ ಎಂದು ಸನ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ಜನತಾ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಹಾಯ್ದು ತಾನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ ? ದೇವರಿಗೆ ಹಣ್ಣು ಕಾಯೊಪ್ಪಿಸಲು ಅವು ಬರುತ್ತಾನೇನೋ. ಅಲ್ಲಿ ವಾಹನದ ಹಿಂದುಗಡೆ ವೇದಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಸ್ವರವೆಳೆಯದೆ ಇದ್ದರೆ ಕೆಟ್ಟುಹೋದದ್ದೇನು. ಅವು ಅದೇಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ? ಮಗುವು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಅವರ ಬರವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಅವರು ಬಂದು, ಹಸುಳೆಯನ್ನತ್ತಿಕೊಂಡು, ಫಲಪುಷ್ಪಗಳ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಜನಸಂದಣಿಯಲ್ಲಿ ನುಸಿದು ವಾಹನದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಮಗು ತನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಕೈಗಳಿಂದ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕತ್ತಿ ಭಟ್ಟರ ಕೈಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೇನು ಸಂತೋಷಾಶ್ಚರ್ಯಗಳಿಂದ ದೇವದೇವನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದೆ ! ಅಗೋ ಸಾರಥಿ ಮತ್ತು ಕುದುರೆಗಳು ! ನಿಜವಾಗಿ ದೇವಾಶ್ವಗಳವು. ಈ ದಿವ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಸಂತೋಷೋತ್ಸರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ಕುತೂಹಲವಳಿದು ಹೋಗಿದೆ, ವಕ್ತಿಶ್ಲವು ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗಿದೆ. ಈ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಮೇರೆಯಿಲ್ಲ, ಈ ಭಕ್ತಿಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥವಿಲ್ಲ, ಈ ಪ್ರೀತಿಗೆ ರಾಗವಿಲ್ಲ, ಈ ಪೂಜೆಗೆ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ, ಈ ಪಾರವಶ್ಯಕ್ಕೆ

ತಪಸ್ಸು ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮ ಸಮರ್ಪಣೆಯ ಚರಮಭಾವವದು. ಈ ಭಾವ ಮಗುವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ.

ಈ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿವೇದನ ಭಾವದ ಸರಿ ಇಳಿದು ಮಗುವು ತನ್ನ ಶಿಶುತನಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಪೂಜೆ ಸಲಿಸಿ, ಅಪ್ಪ ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಾರೆ. ಕಳಗಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅದೊಪ್ಪದು. ವಾಹನದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಆದರಾಸೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಮಾತು ಕರ್ತವ್ಯ ನಿಷ್ಠರಾದ ಅಪ್ಪನ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಸೋಕದು. ಆದರೂ ಮೋಹದಿಂದ ಆ ಮಗುವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ವಾಹನದ ಹಿಂದೆ ವೇದಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವಿಪ್ರ ಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಂತೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಶ್ರದ್ಧಾ ಪೂತನಾದ ತನ್ನಾತ್ಮವನ್ನು ಆ ವೇದಸ್ವರಗಳಮೇಲೆ ತೇಲಿಸಿ, ಸ್ವಾಮಿಯೆಡೆಗೆಯ್ದು ಸಿ, ಉತ್ಸವದೊಂದಿಗೆ ಆ ಮಗು ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ದಿಬ್ಬಣವು ಈ ಬೀದಿಯ ಆಚೆಯ ಮೂಲೆಯನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

*

*

*

*

ಉತ್ಸವವು ಸಾಗಹೋಯಿತು. ಅದರೊಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಕನಸೂ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು. ಕಾವಾರಿದ ಕಂಡಂತೆ ನನ್ನ ಬಾಳು ಮಾತ್ರ ಹಿಂದೆ ಉಳಿದಿದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಅಂದಿಗೂ ಅಂತರವೆಷ್ಟು! ಅಂದಿನ ಉಲ್ಲಾಸವೆಲ್ಲ, ಶ್ರದ್ಧೆಯೆಲ್ಲ, ಸಂಘಮವೆಲ್ಲ, ಜೈತನ್ಯವೆಲ್ಲ, ಪ್ರಭೆಯೆಲ್ಲ? ಅಂದಿನ ಜನಜೀವನದ ನೆರೆಯೆಲ್ಲ, ಲೀಲೆಯೆಲ್ಲ, ವಿಲಾಸವೆಲ್ಲ, ವೈಭವವೆಲ್ಲ—? ಅಂತರ್ಜ್ವರವೊಂದು ಜನಜೀವನವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅದನ್ನು ಶೋಷಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಆಳಿದಿದೆ. ಬೇವಸ ಮೂಡಿದೆ. ಇಂದು ಅದೇ ರಥಸಪ್ತಮಿ ಹಬ್ಬ, ಅದೇ ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲ ವಾಹನ, ಅದೇ ಸ್ವರ್ಣ ಸಪ್ತಾಶ್ವ ಸಾರಥಿಗಳ, ಅದೇ ಚೆಲುವರಾಯನ ಉತ್ಸವ! ಆದರೆ ಊರ ಮಾತೆಯರಿಗೆ ಅಂದಿನ ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲ, ಉಲ್ಲಾಸವಿಲ್ಲ, ಕುತೂಹಲವಿಲ್ಲ, ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ—ಅಷ್ಟು ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಬಂದ ಬಂದೆರಡು ರಂಗವಲ್ಲಿಯ ಹಸೆಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಉತ್ಸವ ಹೊರಡುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜನವಿನ್ನೂ ನಿದ್ರಾಶಯವಾಗಿ ಎಚ್ಚತ್ತು ಕೂಡ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಚ್ಚತ್ತಿರುವವರಲ್ಲೂ ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ಮಿಂದಿದ್ದಾರೆ. ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣ ವಿಲಾಸದಲ್ಲೂ ಮಂದಿಗಿಂದು ಔದಾಸೀನ್ಯ!—ಇಂದು ಜಾತ್ರೆ ಇಲ್ಲ, ಕಲಕಲವಿಲ್ಲ, ಕೋಲಾಹಲವಿಲ್ಲ. ಎತ್ತಿನ ನಗಾರಿಯಿಲ್ಲ, ಭಜನೆಯ ಕುಣಿತವಿಲ್ಲ, ಧೂಪದ ಸೇವೆಯಿಲ್ಲ, ಪರಿಸೆಯ ತುತೂರಿಯಿಲ್ಲ, ಕೊಂಬಿನ ಚೆಲುವನ ಕೊಂಬಿನ

ಕೂಗೂ ಅಡಗಿದೆ. ಸೂರ್ಯಮಂಡಲ ವಾಹನದ ಚಿನ್ನದ ರೇಕುಗಳುದುರಿವೆ, ಕುದುರೆಗಳ ರೆಕ್ಕುಗಳು ಮುರಿದಿವೆ, ಸಾರಥಿಯ ವಾಸೆ ಇಂದು ಅಷ್ಟು ಕವ್ವಾಗಿಲ್ಲ, ಹುರಿಯಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂದಿವರು ಮಾನವರ ಆಟದ ಗೊಂಬೆಗಳ ದರ್ಜೆಗಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ಜೆಲುವರಾಯನು ಅಂತರ್ಮುಖನಾಗಿದಾನೆ. ದೃಷ್ಟಿ ನಿಘಾಲಿತವಾಗಿದೆ. ಇಂದವನು ಭೋಗಿಯಲ್ಲ, ಯೋಗಿ! ಇಂದಿನ ರಥಸಪ್ತಮಿಯೂ ಅಂದಿನ ಉತ್ಸವದ ನೆಳಲು. ಇಂದಿನ ಎಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಗಳಂತೆ, ವ್ರತಗಳಂತೆ, ನೇಮಗಳಂತೆ, ಉತ್ಸವಗಳಂತೆ ಆತ್ಮವಳಿದು, ಪ್ರಭೆಗುಂದಿ, ಮುಪ್ಪುಮೂಡಿ, ಸಾವು ಸೋಕಿ, ಉಸಿರು ಮಾತ್ರ ಹೊಯ್ಯುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಶವ!—ಬ್ರಾಸಿಂಗ್ ಮಹಾ ಕವಿಯು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ನಂಬಿಕೆಗೆಟ್ಟ ಸಾಲ್ ಮಹಾ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ!

ಹೀಗೆ ನಾನು ಅಂದು ಇಂದುಗಳನ್ನು ತುಲನಮಾಡಿ ಮುಂದಿನ ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಗೆಟ್ಟು, ಖೇದಗೊಂಡು ಸಾಲ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಂತೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಮೃದುಮಂಚುಳವಾದ ನಗೆಯೊಂದು ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ವಿಚಿತ್ರವಾದ ನಗು ಅದು. ಭಾವವ್ಯಂಜಕವಾದ ನಗು ಅದು.

“ಅಯ್ಯೋ ಮಂಕೆ, ಇದೇನು ನಿನಗೀ ಹುಚ್ಚು, ದೇವರು ಸಾಯುವುದುಂಟೇನೋ, ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಾಯುವುದುಂಟೇನೋ, ಈ ಮುಪ್ಪತ್ತು ಮೂರು ಕೋಟಿ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಗೆ ಕುಂದುಂಟೇನೋ? ಹ ಹ ಹ ಹಾ—ಮಂಕೆ, ಹುಚ್ಚೆ, ಕೂಸ ನೆರೆಗೆ ಇಂಬುಗೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಳೆಯ ನೀರಿಳಿದುಹೋಗಿ ಹೊಳೆ ಈಗ ಕೃಶವಾಗಿದೆ ಅಷ್ಟೆ. ಇದಕ್ಕೀಕೆ ತಲ್ಲಣ? ಅಂದು ಸಾಗಿಹೋದ ಮರವಣಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತದೆ, ಮಗು. ಸಂದೇಹ ಬೇಡ—ಆದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಕೆರದ ಬೀವೆಯಲ್ಲಿ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಬೆಡಗಿನಲ್ಲಿ, ವಿಚ್ಛಿಂಭಣೆಯಲ್ಲಿ, ಇತ್ತೋಪ ತಿಶಯವಾದ ವೈಭವದೊಡನೆ!—ಎಳು. ಮಂಕೆ ಎಳು.”!!

ನನ್ನ ಅಪ್ಪರೆಯ ನಗು ಅದು.

ನಾರಾಯಣನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ

ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣನ ದೇಗುಲವನ್ನು ನಮಗೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ನುಡಿಯ ಬಲದಿಂದಲೇ ಅದರ ಭಾವವನ್ನು ಸಿದ್ಧೀಶಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೂ ನಿಮ್ಮ ಊಹೆಗೆ ಕೃಮರವಾಗಿರಲೆಂದು ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳ ಹೊರಟಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಗುಡಿ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಅದರ ಆತ್ಮದಂತಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ತನ್ನ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲೂ ಎದ್ದುಬಿದ್ದು ನರಳಿ ನಲಿದು, ಹುಟ್ಟಿಸತ್ತು ಸಾಗುವ ನತ್ತರ ಸಂಸಾರದ ಶಾಶ್ವತ ಸತ್ಯದಂತಿದೆ ಎಂದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳಿದಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗ ಇದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಸಕಲ ಚರಾಚರ ಪ್ರಪಂಚದ ಸತ್ಯವೆಲ್ಲ—ನಮ್ಮತ್ತೆಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸನ ಪ್ರಾಣದ ಭರಣಿಯಂತೆ, ಅಲ್ಲ ಹಾವಾಡಿಗನ ಬುಟ್ಟಿಯಂತೆ—ಇದರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ ಎಂದೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಗುಡಿಯ ವಿಮಾನವನ್ನು ಸುತ್ತೂಗಟ್ಟಿ ಮಿನುಗುತ್ತಿದ್ದ ತಾರೆಗಳೂ, ಗೋಪುರದಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಕಾರದ ತೆನೆಗಳಲ್ಲೂ ಗೂಡು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಗಳೂ, ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಮೆಲಕು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಎಮ್ಮೆ, ಹಸು ಮತ್ತು ಕರುಗಳೂ, ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಗರುಕೆ ಯೊಡಗೂಡಿ ಬೆಳೆದು ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ತುಳಸಿಯ ಗಿಡವೂ, ಹೂತಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ವಿಧವಿಧ ಪುಷ್ಪಗಳೂ, ವನಮಾಲಿಕೆಯೂ, ಸದಾ ದೇವಪರಿಚರೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ಆದರಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯರೂ ಇವೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ್ದರು. ದೇವದೇವನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದ ಈ ಮಾನವರು ಆಗ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ದೇವಲೋಕದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಂತೆ ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು! ದೇಗುಲದ ಹೊರಗೆ ಅವರು ಛಾಯಾಸ್ವರೂ ಪರು.—ಆಟದ ಗೊಂಬೆಗಳಂತೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲ. ಅವರ ನಡೆಸುಡಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಿದ್ದಂತೆ ನನಗೆ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಚಾಮರ ಬೀಸುವ, ಮಂಗಳಾರತಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿಕೊಡುವ, ಓಲಗವನ್ನೊಡುವ, ವೇದ ಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಹೇಳುವ, ಇತ್ಯಾದಿ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿ ಇವರೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಎಂದು ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಏನು ಸದವಿ, ನಾರಾಯಣನೊಡನೆ ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಬಳಕೆ! ಪರಿಚರೈ

ಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಈ ಪದವಿ ಮತ್ತು ಈ ಬಳಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೂ ಅವನವನಿಗೆ ನಿಯಮಿತವಾದ ಊಳಿಗಳಿದ್ದವು. ಈ ಊಳಿಗದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಓಲಗದವನಿಂದ ಅರ್ಚಕನವರೆಗೂ ಅವನನು ತನ್ನ ಮಾನದಂತೆ ಕಾದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವರವರ ಕೈಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಆಯಾ ನಿಯಮಿತ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯೆಂದೂ ಇತರರು ಯಾರಾದರೂ ಈ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡರೆ ಆತನಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ ನಾನು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಈ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದ ನಮ್ಮೂರ ಜನರೆಲ್ಲರೂ (ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಊಳಿಗಳಿತ್ತು) ನಾರಾಯಣನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ದಿವ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಂತೆಯೂ ಆತನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ತಾವು ಗಳಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಂತೆಯೂ ನನಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಅವರ ಬಾಳನ್ನು ಹೊಸ ತೇಜಸ್ಸೊಂದು ಆವರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ನಡೆನುಡಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪರಿಚರೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಜೊತೆಯ ಹುಡುಗರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರಿಗೆ ಅವರವರ ಬಂಧು ಮುಖೇನ ಭಾಗ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ನನಗೆ ಪಾಲಿರಲಿಲ್ಲ; ಇದರಿಂದ 'ನಾನು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಹೊರಗಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಆತನ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ಭಾವ ಮೊಳೆತು ನನ್ನನ್ನು ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಈ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪರ್ಯತ್ನಕನಾಗಿ, ನಂದಾ ದೀಪಿಗೆಯ ಕುಡಿಯನ್ನು ಮಿಡಿದು ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಮೀಟುತ್ತಿದ್ದೆ. ಗುಂಬಾರತಿಯ ಬತ್ತಿಯ ತುಪ್ಪವು ತೀರಿಹೋಗಿ ಜ್ವಾಲೆ ಮಂಕಾಗಿರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಉದ್ದೀಪನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಗುಂಬಾರತಿಯವನು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇದರಿಂದ ಆ ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಭಯವಾಗುತ್ತಲೂ ಇತ್ತು.

ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ, ನನಗಿನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜ್ಞಾಪಕ—ಹೀಗೆಯೇ ಈ ಪರಿತ್ಯಕ್ತ ಭಾವದಿಂದ ಖಿನ್ನನಾಗಿ ಬಳಗಿನ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಬೃಂದಾವನವನ್ನು ಬರಗಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದೆ. ತುಳಸಿಯ ಗಡದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ತೆರದ ಸಮ್ಮದಿಯನ್ನು ತಂದಿತ್ತು. ಓಲಗದ ರಾಗವೂ, ಅದರೊಡನೆ ತಾನವಾಗಿ ಬೆರೆದ ಗಂಟೆಯ ನಾದವೂ ಇರುಳಿನ ಮೌನದ ಮೂಲಕ ಶೋಧಿಸಿ ಬಂದಂತೆ, ತೆಳುವಾಗಿ ಮೃದುವಾಗಿ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಸೋಕಿದುವು. ಆ ನಾದದಲ್ಲಿ ಎಂಥ ದೌತ್ಯವಿತ್ತು. ಆ ರಾಗವು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಸುಖದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ನನ್ನ ಬಾಳಿಗೆ ತಂದಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಅದು ನನಗೆ 'ಎನು

ಹುಚ್ಚಿದು ನಿನ್ನದು ; ನಾರಾಯಣನ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ನೀನು ಸೇರಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿನಗೆ ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ? ಅವನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಹೊರಗಾದವರಾರೂ ಇಲ್ಲ, ಮಗು, ಅದರಲ್ಲೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವನಿಗೆ ಬಲು ಮೋಹ. ನಿನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ಅವನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅದೊ ನಿನ್ನೊಡಗೂಡಿ, ನಿನ್ನೊಡ ನಾಡಿ, ನಿನಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿರಲು, ಈ ನಕ್ಷತ್ರವೃಂದವನ್ನೂ ಚಂದ್ರನನ್ನೂ ಕಳುಹಿ ಸಿದ್ಧಾನೆ. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಸಿಂದಲೂ ಅವರು ನಿನಗೆ ಸನ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ನೀನು ಆ ಕಡೆ ತಿರುಗಲೊಲ್ಲೆ ' ಎಂದು ಹೇಳುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಕುತೂಹಲದಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನೂ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟುಕಿಸಿ, ಹುಬ್ಬುಹಾರಿಸಿ, ಪಿಸುಗುಟ್ಟಿ ಏನೋ ಸನ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿದುವು. ನಾನು ಒಂದೆರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದಿಟ್ಟೆ. ಅವೂ ಮುಂದೆ ಬರುವಂತೆ ಕಂಡವು. ಆ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಕಾರದ ಸುತ್ತ, ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಮುಖವೆತ್ತಿ, ಓಡಿದೆ. ಅಗೋ ಆಶ್ಚರ್ಯ—ನನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅವೂ ಹೇಗೆ ಓಡಿಬಂದವು. ಒಂದು ಸಲಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತನಾಗದೆ ಎರಡು ಮೂರು ಸುತ್ತ ಹೀಗೆ ಓಡಿದೆ. ಓಟದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿಂತರೆ ಅವೂ ನಿಲ್ಲುವವು; ನಡೆದರೆ ಅವೂ ನಿಧಾನವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವವು. ಈ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಆ ಬಾಗಿಲಿನ ಮೂಲಕ ಹೊರಟರೂ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಅವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಕಾದಿರುವವು. ಸಮ್ಮ ಚೆಲುವರಾಯನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಚಾಮರಾದಿ ಇಸ್ತಕಸಾಲು ಕಾದಿರುವಂತೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟರೆ ಅಲ್ಲಿಗೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವವು. ಅವಕ್ಕೆ ಯಾವ ತೊಡಕೂ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲ. ವರಗಳ ರೆಂಬೆಗಳೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸೂರುಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದು ಬಂಡೆಬಂಡೆಗಳಂತಿರುವ ಮೋಡಗಳನ್ನೂ ದಾಟಿ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಓಡಿ ಬರುವವು. ನಾನು ಒಳಗಿದ್ದರೆ ಅವು ಹೊರಗೆ ಕಾದುನಿಂತಿರುವವು. ಎಂಥ ಗೆಳೆಯರವರು ! ಅಂದು ಅಚ್ಚರಿ ನನ್ನ ಬಗೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಯಿತು. ನನ್ನ ಸಂದೇಹವು ಕೊನೆಗಂಡಿತು. ಈ ದೇವಜ್ಞೋತಿಗಳಂತೆ ಅವುಗಳ ಸಾಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ ನಾನೂ ನಾರಾಯಣನ ಒಳಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡೆನೆಂಬ ಹಿರಿಯ ಹಿಗ್ಗು ಹುಟ್ಟಿತು. ಮಾರನೆಯ ದಿನದಿಂದ ನಾನು ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸೋದರತ್ತೆ ಯವರು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕೋಗುವುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೆ, ಆಮೇಲೆ ಏನು ಶೀವಿಯಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನೂ ಚಂದ್ರನನ್ನೂ ಹಿಂಗಾವಲು ಮುಂಗಾ ವಲು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ, ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕಾರದ ಸುತ್ತ ಕೇಗೆ ಕುಣಿದೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ, ಆಮೇಲೆ ನಾರಾಯಣಸ್ವಾಮಿಯ ಮುಂದುಗಡೆ ಎಷ್ಟು ವಿನಯದಿಂದ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದೆ ! ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಆತನೊಬ್ಬನೆ ಸತ್ವಶಾಲಿಯೆಂದೂ,

ಆತನಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ನಾನು ಹೇಗೆ ಭಾವಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ ?

ನಮ್ಮ ಈ ನಾರಾಯಣ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಮನುಷ್ಯರಾಗಲಿ ದೇವಶಿಲ್ಪಿಗಳಾಗಲಿ ಶಿಲೆಯಿಂದ ಕಡೆದರೆಂದರೆ ನಮ್ಮವರು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಗ್ರಹವು ಅಪಾರುಷೇಯವೆಂದೂ, ತನಗೆ ತಾನೇ ಉದ್ಭವಿಸಿತೆಂದೂ, ಅವರ ನಂಬಿಕೆ. ಈ ಮೂರ್ತಿಯ ಪ್ರಶಾಂತ ಚಿತ್ ಸಾಂದರ್ಭವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನು ಅದನ್ನು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿಟ್ಟನೆಂದರೆ ನನಗೂ ನಂಬುವುದು ದುಸ್ಸಾಧ್ಯ. ಈ ಅಪಾರುಷೇಯತ್ವದ ನಂಬಿಕೆಯು ವೇದಗಳು ಅಪಾರುಷೇಯಗಳೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಷ್ಟು ಘನವಾದುದು. ಈ ಸುಂದರ ಶ್ಯಾಮವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ನಮ್ಮೂರು ಅದು ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ವಾಸಲಾಗಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಜನತೆಯು ಈ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ನಿಧಿಯೆಂದು, ಅಲ್ಲತಂದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ತಮ್ಮ ಸತ್ತ್ವವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಈ ಸಂಸಾರೋತ್ತಾರಕನು ತಮಗಾಗಿ ಕಾದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದಾನೆ ಎಂದವರ ನಂಬಿಕೆ. ಅವರ ಆಸೆಗಳ ಸಮರ್ಪಣೆ ಇಲ್ಲಿ, ಕಂಬನಿಯ ನಿವೇದನ ಇಲ್ಲಿ, ನಚ್ಚಿನ ಭಂಡಾರ ಇಲ್ಲಿ, ಸಂತೋಷದ ಸೂರೆ ಇಲ್ಲಿ. ಈ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ತಾವು ಸತ್ವರರರಬಹುದು. ನೋವಿನಲ್ಲಿ ಸರಳಿ, ನಲವಿನಲ್ಲಿ ಮೆರೆದು, ಭವದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದೆಷ್ಟು ದಿನ. ಈ ಬದುಕಿನಲ್ಲೂ ಅವನು ತನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದಾನೆ. ಈ ಬದುಕಾದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಎಂದವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದಾರೆ. ಈ ಜನಕ್ಕೂ ಈ ಮೂರ್ತಿಗೂ ಇರುವ ತಾತ್ವಿಕ ಸಂಬಂಧ ಇಂಥದೇ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದರೆ—ಪ್ರಭುವಿಗೂ ಭೃತ್ಯನಿಗೂ, ತಂದೆಗೂ ಮಗನಿಗೂ, ಪ್ರಿಯನಿಗೂ ಪ್ರೇಯಸಿಗೂ, ಕಳೆಯನಿಗೂ ಕಳೆಯನಿಗೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧಗಳಿವೆಯೋ, ಅವುಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ದೃಢವಾದ, ಹೆಚ್ಚು ಗಾಢವಾದ, ಹೆಚ್ಚು ನಿಜವಾದ ಸಂಬಂಧವು ನಮ್ಮೂರಿನವರಿಗೂ ಈ ಮೂರ್ತಿಗೂ ಇರುತ್ತದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಕಷ್ಟಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯಲ್ಲೂ ಈ ಸಂಬಂಧ ಸಡಿಲುವುದಿಲ್ಲ. ನಾರಾಯಣನು ಕಲ್ಯಾಣದಾಯಕನೆಂಬ ನಚ್ಚು ನಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಬಂಧದ ಸಿದ್ಧರ್ಥವಾಗಿ ನಾನು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಒಂದು ದಿನದ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ವಿರಮಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಬೇಸಗೆಯ ರಜದ ದಿನದ ಒಂದು ಸಂಜೆ, ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ದೇವರ ದರ್ಶನಕ್ಕೈದು ಬಂದೆ.

ಅಂದು ಸಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜನರು ಸೆರೆದಿದ್ದರು. ಬಂದೆರಡು ಸಲ ಪ್ರಾಕಾರ ವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾರಾಯಣ ದೇವರಿಗೆ ಅಲಂಕಾರ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ತೆರೆ ತೆಗೆದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಜನಸಂದಣಿ ಯಲ್ಲಿ ನುಸಿದು ಮೂರಿಯ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತುಕೊಂಡು ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಸೆರೆದಿದ್ದ ಮಂದಿಯನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿದೆ.

ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರು ಹೆಚ್ಚುಮಂದಿ. ಗಂಡಸರು ಐದೋ ಆರೋ ಜನ ರಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನನಗೆ ಪರಿಚಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೇ. ಅಗೋ, ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ, ಆಗತಾನೆ ಮದುವೆಯಾದ ಗಂಡನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನುಣುಚಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಿಶೋರಿ ಯಾರು?—ನಮ್ಮ ಓಣಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿ : ನಾನತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದಾದ ಕೂಸು. ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವಳು ತನ್ನ ಗಂಡನ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ 'ಗಂಟು' ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಗಂಡ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ವರದ್ರೂಪಿ ; ರಸಿಕನೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗ ನೋಡಿ, ನಗುತ್ತಾನೆ. ಇಂದು ಈ ಸೂತನ ದಂಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಂಸಾರವು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಗಲೆಂದು ಈ ಸೂತ್ರಧಾರನಿಗೆ ಸಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಹೋಗ ಲು ಕಾಣಿಕೆಯೊಡನೆ ಬಂದಿದಾರೆ. ಈ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪು ಇವರ ಬಳಗವೇನೋ . . . ಇವರಾರು ? ಆಚೆ ಬೀದಿಯ ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರು. ಅಂದು ಬಂದವರು ಇನ್ನೂ ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದಿದಾರೆಯೆ ? ಅವರ ಗಂಡನಿಗೆ ಅಮಲ್ದಾರಿಕೆಗೆ ಬಡ್ತಿಯಾ ಯಿತೆಂದು ಈ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ವರ್ತಮಾನ ಹಬ್ಬಿತ್ತು, ನಿಜ.—ಅದಕ್ಕೇ ಇಂದವರ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ದೇವರಿಗೆ. ಆಮೇಲೆ ಅಗೋ ತೇರುಮೂಲೆಯ ಶೃಂಗಾರಮ್ಮನವರು. ಅವರ ಯಜಮಾನರಿಗೇನೋ ಖಾಯಿಲೆ ಎಂದು ಸಮಾ ಚಾರ; ಹೇಗಿದೆಯೋ ಕಾಣೆ. . . . ಇದೇನು ಶಾಮಣ್ಣನ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಈ ಪಿಲ್ವು ! ಇದಕ್ಕೇನು ಇಂದಿಷ್ಟು ಸಿಂಗಾರ ? ವರುಷದ ಹೆಚ್ಚಿರಬಹುದು. ಪಾಪ, ಇದೊಂದು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ ಅವನಿಗೆ. ಎಲ ಎಲಾ ನಮಗೊಂದು ಊಟಹಾಕಬೇಡವೆ ! . . . ಇವರಾರು ಹಿಂದೆ ನೆಳಲಂತೆ ನಿಂತಿರುವವರು ? ಓ ಸಿತ್ಯಯಾತ್ರೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು. ಓಹೋ ನಮ್ಮತ್ತೆಯೂ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಒರದೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನೂ ಈ ದೈವವನ್ನೂ ಬಟ್ಟೆ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ದಾಗಿ ಇನ್ನಾರಿದಾರೆ . . . ಆಮೇಲೆ ಅವಳ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಇದಾರು ! ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿಣಿ !—ಈ ಮುದುಕಿಗೆ ಇದೇನು ಸಿಂಗಾರ—ಇದೇನು ಒಡವೆ ಗಳು—ಇದೇನು ಚಕತುಂಬುಗಳು, ಚಂದ್ರಮುರುಗಳು, ಅಡ್ಡಿಕೆಗಳು ! ಸರಿಸರಿ ಯಾರೀಕೆ ?—ಕುಣಿಗಲು ಬೀದಿಯ ಶೇಷಮ್ಮನವರೇ ?—ಇದೇನು ವೇಷ ಇಂದಿ

ವರಿಗೆ? ಈ ಬೆಳ್ಳಿ ತಟ್ಟೆ—ಹಣ್ಣು ಹೂ, ತುಪ್ಪದ ಒಟ್ಟಲು! ನಾನು ಕುಣಿಗೆಲ ಬೀದಿಯ ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರು ಬಡವರು ಎಂದಿದ್ದೆ. ಅವರಿಗೆ ಈಚೆಗೆಲ್ಲೊ ಸಿದ್ಧಿ ಸಿಕ್ಕಿರಬೇಕು.—

ಅವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಯಿತು. ಅತ್ತೆಯವರನ್ನು ಆ ಮೇಲೆ ಕೇಳೋಣ ಎಂದುಕೊಂಡು ಶಾಮಣ್ಣನ ತಮ್ಮನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ಹೀಗೆ ಬರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯವರನ್ನೂ ಆ ಶೇಷಮ್ಮನವರನ್ನೂ ಒತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಶೇಷಮ್ಮನವರು ನನ್ನ ಅತ್ತೆಯವರಿಗೆ 'ಸಿಮ್ಮ ಸೋದರ ಅಳಿಯನಲ್ಲವೆ' ಎಂದರು. ಅವರು 'ಹೂ ಎಂದು 'ಶೇಷಮ್ಮ ಕೇಳೋ' ಎಂದು ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು. ನಾನು ಶೇಷಮ್ಮನವರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡೆ. ಆಕ 'ಯಾವಾಗ ಬಂದೆ ಮಗು—ವಿದ್ಯಾವಂತನಾದೆ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೆಯಪ್ಪ' ಎಂದರು. ಈ ಸ್ವಭಾವದ ಮಮತೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ನಾಚಿಕೆಯಾಯಿತು.—ಆ ಮೇಲೆ ಅವರ ಮುಖವನ್ನೊಂದು ಸಲ ನೋಡಿದೆ. ನೋಡಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೇಗೂ ಆಯಿತು—ಪೀತಾಂಬರದ ವೈಭವಕ್ಕೂ ಆ ಮುಖಮುದ್ರೆಗೂ ಅರ್ಧಾರ್ಧ ಸಂಬಂಧವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸುಕ್ಕಿದ ಮುಖವು ಅಂದು ತೀರ ಬಣಗಿಹೋಗಿತ್ತು.—ಮುಖದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ನಗೆಯಿದ್ದರೂ ಆ ನಗುವಿನ ಎರಡು ತುದಿಗಳೂ ಕಂಬನಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿರುವಂತೆ ತೋರಿ ಬಂತು. ನಾನು ನೆಳಲು ನಗೆ ನಕ್ಕು 'ಹಾಗುಂಟೆ' ಎಂದೆ. ಆ ಮೇಲೆ 'ಅತ್ತೆ, ದೇವರ ದರ್ಶನವಾಯಿತೆ? ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣವೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅವರು 'ಹೂ' ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದವರು ಶೇಷಮ್ಮನವರಿಗೆ, 'ಹೀಗೆಯೇ ಸಂಸಾರ, ದಿನ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತೆ—ಅವನಿಚ್ಛೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ದೇವರಿಗೆ ಕೈ ಮುಗಿದು ಹೊರಟು ಬಂದರು. ಅವರು ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಹೊಸಿಲನ್ನು ದಾಟಿದ ಕ್ಷಣ, ನಾನು ಶೇಷಮ್ಮನವರ ಪೀತಾಂಬರದ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಿ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ 'ಅದೇನತ್ತೆ?' ಎಂದೆ. ಅವರು ಉತ್ತರವಾಗಿ ನುಡಿದ ಮಾತು ನನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ತಲಕೆಳಕು ಮಾಡಿತು. ಶೇಷಮ್ಮನವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಹದಃಪಚಾರ ಪಟ್ಟೆನೆಂದು ಭಯವಾಯಿತು. ಚಿನ್ನದ ಬಾಗಿಲಿನ ಹತ್ತಿರ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಗರ್ಭಗುಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆ. ದೇವರ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕೊಂದು ಬಿದ್ದಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು.

ಶೇಷಮ್ಮನವರಿಗೆ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಮಗ. ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಅವನಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ಓದಿಸಿದರು. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕದೆ ಎಷ್ಟು ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ಆತ ಬೊಂಬಾಯಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ

ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವೂ ಸಿಕ್ಕಿ ಕೈ ತುಂಬಾ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣೊಂದನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ದೈವದ ಚಿಂತೆ ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೋದ ಮಾರಸೆಯ ವರ್ಷವೇ ಆತ ಬೊಂಬಾಯಿನಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡ. ತೀರಿಕೊಂಡ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಪೀತಾಂಬರವೊಂದನ್ನು ತಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮಿಗಿಸಿದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ. ಆಕೆ ಅದನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡುದನ್ನು ಆತ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ದೇವರ ಪಾದಾರವಿಂದವನ್ನು ಸೇರಿದ ದಿನ ಈ ಸೀರೆ ಯನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು ದೇವರಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಆತನಾತ್ಮಕ್ಕೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಶೇಷಮ್ಮನವರು ಈ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು.

ಅಂದಿನಿಂದ- ದೇವರದ್ದಾ ನೆಯೇ? ದೇಹವಳಿದ ಮೇಲೆ ಜೀವ ಉಳಿಯುತ್ತದೆಯೇ, ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರುವಾಗಲಿಲ್ಲಾ ಶೇಷಮ್ಮನವರ ನೆನಪು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಬೇತಾಳವು ಆಗ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

“ನೀನು ಮಕ್ಕಳು, ನಿನ್ನ ಈ ಗುಡಿ ಪೊಳ್ಳು” ಎಂದು ಆಗಾಗ ನಾನು ಬುದ್ಧಿಯ ಮೋಸಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನಾರಾಯಣನನ್ನೂ ಆತನ ಮಂದಿರವನ್ನೂ ಅಪಸಂಬಂಕೆಯಿಂದ ತೆಗಳಿದಾಗ ಆತ ದಿವ್ಯಸ್ಮಿತವನ್ನು ಜೀರಿ ಅದರ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಶೇಷಮ್ಮನವರಂತಹ ಹಲವಾರು ಜೀವರುಗಳನ್ನು ತೋರಿ “ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಪೊಳ್ಳು, ನಾನು ಪೊಳ್ಳು” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಸೋಲನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಶಾಂತನಾಗುತ್ತೇನೆ.

ವೈಲ್ ಮಾಳಿಗೆ ಉತ್ಸವ

ನೇಹಿಗ, ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ನೀನು ಗಟ್ಟಿಗ. ನಿನ್ನ ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತಿ ಇರಬೇಕು. ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ನಾನು ಈ ದಿನ ಎರಡು ಗಂಟೆಯ ಅವಧಿಯ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಆರು ಗಂಟೆಗೆ ಮುಗಿಸಿದೆ. ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂತು ಕೂತು ಉಸ್ರೆಂದೆ ಬುಸ್ರೆಂದೆ. ಈ ದಿನ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳಬೇಡವೆ? ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ; ತರ್ಪಣವನ್ನಾದರೂ ಬಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲು ದಾರಿಯ ಒಂದು ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಎಂಬಲು ದೋಸೆ ಗಸಿ ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ಮೈಲಿಗೆಯಾದುದಾಯಿತು. ತಿಂಡಿ ಕೊಟ್ಟವಳು ಹುಡುಗಿ. ಅದೊಂದೇ ಚೆನ್ನ. ಆ ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ. ಮನೆ ತಪ್ಪಿದವಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಪಾಪ. ಆಕೆ ಚೆನ್ನೆಂಬುದು ನನಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಾಗ ಹೊಳೆಯಿತು ನೋಡು. ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಇದ್ದು ಇನ್ನೆರಡು ದೋಸೆ ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಪಶ್ಚಿಮಬುದ್ಧಿಯ ಆತ್ಮಾನುತಾಪದೊಡನೆ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಕಾಲ ಬಸ್ಸಿನಲ್ಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಆ ಹೋಟೆಲಿನ ಚಾವಡಿಯ ಮೇಲಾದರೂ ಕುಳಿತಿರಬಹುದಾಗಿತ್ತು, ನನ್ನ ಜೊತೆಯ ಪ್ರಯಾಣಿಕರಂತೆ. ಏನೋ ಒಂದು ತೆರದ ಬಿಗುಮಾನ, ನಾಚಿಕೆ, ಹೊರತನ. ಈ ನಾಚಿಕೆ ಏಕೆ ಎಂದು ನಾನು ಅನೇಕ ಸಲ ನನಗೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಈ ದಿನ ಹೀಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ.—ಪ್ರಸಂಚವೆಲ್ಲಾ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬ ಒಂದು ತೆರದ ಪೆಚ್ಚು ತಿಳಿವಳಿಕೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಅನರ್ಘ್ಯವಾದದ್ದು ಇದೆ, ಅದನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಭದ್ರವಾದ ಚಾಗ ಎಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲವೆ, ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತೆರೆದೇ ಇದೆಯಲ್ಲಾ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದರ ಮೇಲೆಯೇ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲವೆ ಎಂದು. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಈ ಮೆರವಣಿಗೆ-ಬರುವ ಮೈಸೆರೆದ-ಹುಡುಗಿತನ ನನಗೆ ಏಕೆ ತಗಲಿಕೊಂಡಿದೆಯಯ್ಯಾ.—ಸರಿ, ಹೀಗೆ ನನ್ನನ್ನೂ ನನ್ನ ಈ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನೂ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ಈ ಕಾಗದವು ಆ ಪ್ರಯಾಣದಂತೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಅಂತು ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಊರು ಮುಟ್ಟಿದೆ. ನಾಣಿಗೂ ಬಸ್ಸಿನ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನಿಂತು ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಎಂಥ ಮೂರ್ಖ, ಊಟ ಮಾಡದೆ ಕಾದಿದ್ದ ಸಲ್ಲ. ನಾನು ಬೈದುದಕ್ಕೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಅಭ್ಯಾಗತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಊಟ ಮಾಡುವುದೇ ಎಂದ. ಈ ದಿನ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಎಂದು

ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಅಳುಕು ಮೂಡಿತು ಎನ್ನುತ್ತೀಯಾ. ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿಬಿಡೋಣವೇ ಎನ್ನಿಸಿತು;—ನೆಪ ಏನು ಹೇಳಬೇಕು—ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಈ ಕರೆಕರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ನಾಚಿಕೆ. ಸರಿ, ಪುಷ್ಕಳವಾಗಿ ಊಟ ಮಾಡಿದೆ. ನಾಚಿಕೆ ದುರ್ಗುಣವೆಂದು ಪೂರ್ಣ ಹೇಳುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಪ್ರಯೋಜನ ಉಂಟು.

ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ ನಾಣು, ನೀನು ಎಲ್ಲಿ ಈ ದಿನ ಬಾರದೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯೋ ಎಂದು ದಿಗಿಲು ಬಿದ್ದಿದ್ದೆ ಎಂದ. ಈ ದಿನದ ಮಹತ್ವವೇನೆಂದರೆ ಇಂದು ವೈಲು ಮಾಳಿಗೆಯ ಉತ್ಸವ!

ಬಿಸಿಲು ಮಾಳಿಗೆ ಎಂದರೆ ನಾಣುವಿಗೆ ಸಾಲದು. ವೈಲುಮಾಳಿಗೆ ಎಂದೇ ಈ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಕರೆಯಬೇಕು. ನಿಜವಾಗಿ ಇದೊಂದು ತರಹ ಸೊಗಸಾದ ಉತ್ಸವ. ಅವರೂರಿನಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಬೇರೊಂದು ಕಡೆ ಇಂಥದನ್ನು ನೋಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ.

ನಾಣು ಜೊತೆಗಿದ್ದರೆ ಈ ಊರು ಎಷ್ಟು ರಮ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಸೊಬ್ಬನೇ ಕೆಲವು ಸಲ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದೇನೆ. ನೀನು ಹೇಳಿದುದೆಲ್ಲ ನಿಜ ಎಂದುಕೊಂಡಿದೇನೆ. ಆದರೆ ನಾಟಕದ ಕಂಪೆನಿಯ ಹಗಲ ಬೆಲೆವೆಣ್ಣು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಎಂಥ ಮೋಹಿನಿ, ಎಂಥ ಸಾವಿತ್ರಿ, ಎಂಥ ಸೀತೆ! ಹಾಗೆ ನೋಡು, ಈ ಊರು ನಾಣು ವಿನ ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೋಹಿನಿಯಾಗಿ ನಮಗೆ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಲ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡೆ. ಗುಡಿ, ಜನ ಎಲ್ಲಾ ಅತ್ಯಂತ ಸುಖಪ್ರದವಾಯಿತು. ಈ ವೈಲ್ ಮಾಳಿಗೆ ಉತ್ಸವ, ಎಂಥ ವಿಸೋದದ ಉತ್ಸವ ವಿದು; ನೀನೂ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಅನಾವಾಸ್ಯೆಯ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದರೋ ಕಾಣೆ. ಈ ರಸಿಕತೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ತೀರದು. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ನಡೆ ದಿದ್ದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಈ ತೆರದ ಸೊಗಸು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಸುರನನ್ನು ಕೊಂದು ವಿಷ್ಣು ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಬಗೆ ಈ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೇ 'ಕಗ್ಗತ್ತಲು' ಭೋಗ್ಯವಾಯಿತು ದೇವರಿಗೆ ಈವೊತ್ತು. ಬಹು ಸುಂದರ ಈ ಬೇಸಿಗೆಯ ಕತ್ತಲೆ. ಊರು ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತದೆ. ಈ ತಂಗಾಳಿಗೆ ಮೈಯೊಡ್ಡಿದರೆ ಕಾವೇರಿ ಮಳಲ ಮೇಲೆ ಹರಿದು ಬಂದು ತನ್ನ ತೆರೆಯೆಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ತಂಪಾಗಿ ತಡಹುತ್ತಿರುವಂತೆ ಹಾಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸುತ್ತಲೂ ಬೆಟ್ಟ. ಆಕಾಶ ಚಿಕ್ಕದು. ಅದರ ತುಂಬ ನಕ್ಷತ್ರ ಕಾಡುಮೊಲ್ಲೆಯ ಬಳ್ಳಿ ತುರುಗಲು ತುಂಬ ಹೂ ಬಿಟ್ಟಂತೆ. ತಂಗಾಳಿಯು

ನರುಗಂಪು ಈ ಸಕ್ಷತ್ರಗಗಳದೋ ಎಂಬಂತೆ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ, ಗುಡಿಯ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಾಕಾರಕ್ಕೆ ನಾವೇರಿದಾಗ.

ಈ ಉತ್ಸವ ಜರುಗುವುದು ಗುಡಿಯ ಮೇಲಿನ ಬಿಸಿಲು ಮಾಗಿಳಿಯ ಪ್ರಾಕಾರಗಳಲ್ಲಿ. ಅದು ಇದರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದೇ ಸಲ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ. ದೇವರು ಬಿಜಯಮಾಡುವುದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಗುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ. ಏಕೋ ಕಾಣೆ. ಚಿನ್ನದ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ದೀವಟಿಗೆ ಛತ್ರಿ ಚಾಮರ ಬಿರುದು ಬಾವಲಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೇಳ ಮೊಳಗುತ್ತಿರಲು, ಭಕ್ತಜನ ಕಾದಿರುವಾಗ, ಬೇರೊಂದು ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಒಂಟಿ ದೀವಟಿಗೆ ಮುಖವೀಣೆಯೊಡನೆ ಚಿಲುನರಾಯ ಮೈಲುಮಾಗಿಗೆಗೆ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ ಬಿಜಯ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆ ಆತ ಬಿಸಿಲು ಮಾಗಿಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಕಹಳಿಯ ಸನ್ನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಈ ಛತ್ರಿ ಚಾಮರ ತಾಳ ಮೇಳದವರ ಸಂಘಮದ ಒಟವನ್ನು ನೀಸು ನೋಡಬೇಕು. ಬಿದ್ದಬೀಳ ಓಡುತ್ತಾರೆ. ಹರೆಯದವರಿಗೆ ಈ ಗುಂಪಿನೊಡನೆ ಓಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಲು ಉತ್ತಮ. ನಾನು ಅಂಥ ಸಾಹಸ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ—ಅದೇ ನಾಚಿಕೆ. ನಾಣು ಓಡಿದ. ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಜೈದ. ರಟ್ಟೆಯೆಳೆದುಕೊಂಡು ಜನದ ಮಧ್ಯೆ ನುಗ್ಗಿ ಸುತ್ತಾ ನನಗೆ ಬಹು ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟು.

ಊರಿನ ಎಲ್ಲ ಜನ ಅಂದು ಗುಡಿ ತುಂಬ, ಮೇಲಿನ ಬಯಲು ತುಂಬ ಸರಿಯುತ್ತದೆ. ಮೈಲುಮಾಗಿಗೆಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ ಒಂದು ಕೊಠಡಿಯ ಮೂಲಕ. ಇದಕ್ಕೆ ಕೆಳಗೊಂದು ಬಾಗಿಲು, ಮೇಲೆ ಮಾಗಿಳಿಗೆಗೆ ತೆರೆದ ಮತ್ತೊಂದು ಬಾಗಿಲು. ಮಧ್ಯೆ ಆಳೆತ್ತರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಚಾವಡಿ. ಈ ಚಾವಡಿಗೆ ಎರಡು ಕಡೆ ಮೆಟ್ಟಿಲು. ಕತ್ತಲು ಎಂದರೆ ಕತ್ತಲು. ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಹರೆಯದ ಹುಡುಗಿಯರು ಈ ಕತ್ತಲು ಬಾಗಿಲುಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಮಾಗಿಳಿಯನ್ನು ಸೇರುವುದಿದೆಯಲ್ಲಾ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಏನೋದಕರವಾದದ್ದು. ಈ ಕತ್ತಲೆ ಬಲು ತುಂಟ ಕತ್ತಲೆ. ಕಣ್ಣನ್ನು ಎಷ್ಟು ಅರಳಿಸಿದರೂ ಇದು ಕಾಣದು. ದಟ್ಟವಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮೊಳ್ಳು. ಸರಾಂಕವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುವಷ್ಟು ನಯ, ನುಣುಪು. ಆದರೆ, ಅಂಟಿಲ್ಲದೆ ಬಲು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ. ಈ ಕತ್ತಲು ತುಂಬ ಜನ—ಇದರ ತುಂಬ ಗಜಬಿಜದ ಮಾತು. ಅವಭ್ಯಧದ ದಿನ ಕೊಳದ ತುಂಬ ಜನ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವಾಗ ನೀರು ಕಾಣದೆ ತಲೆ ಮಾತ್ರ ತೆರೆತೆರೆಯಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಈ ಮಾತು ಆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತದೆ. ಈಚು ಬಾರದಿದ್ದವರು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುಹಾಕುವಂತೆ ಅರಿಯದ ಹರೆಯದ ಜನ ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೆರದ ಬಿರ್ಚಿನಿಂದ ಮುಳುಗು ಹಾಕಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಬೀವಂತ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ನಾನು ಇನ್ನು ಎಲ್ಲೂ

ಅನುಭವಿಸಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ದಾಟಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ಅಲ್ಲೂ ಕತ್ತಲೆ. ಈ ಕೊಠಡಿಯ ಕತ್ತಲು ಮಾಳಿಗೆಯ ಕತ್ತಲಿನ ತಾಳು. ಅಲ್ಲಿ ಇದು ಕವಲೊಡೆದು ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಯಾಗಿ ಬಾಸು ತುಂಬ ಹರಡಿ ತಾರೆಗಳ ಹೂ ಬಿಟ್ಟು ವಸಂತದ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ತೋಚಿತು. ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದಕ್ಕೂ ದೇವರಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದು ಬರಿಯ ಊಹೆಯ ಮಾತಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವವರನ್ನು ನಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಬೇಕು ಅಷ್ಟೆ. ದಾರಿ ಸುಗಮವಲ್ಲ, ಮಧ್ಯಮಧ್ಯ ನೆಲಮುಟ್ಟಕ್ಕಿರುವ ಬೆಳಕಿನ ಕಿಂಡಿಗಳು—ಸಲಾಕಿ ಹಾಕಿದ್ದರೂ, ಜೋಕೆ. ಒಂಟಿಯ ಬೆನ್ನಿನಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಡುಬ್ಬುಗಳು. ಮಾಳಿಗೆಯ ತುಂಬ ಇಂಥ ಏರಿಳಿತಗಳು. ಜಾಗ ತೀರ ಅಪರಿಚಿತ, ಬಹು ವಿಶಾಲ; ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಬೇರೊಂದು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೇನೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ನಮ್ಮನ್ನು ಆವರಿಸುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಆವುದೋ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ದೀವಟಿಗೆಯ ಹೊನ್ನು ಬೆಳಕು ಕಂಡಾಗ ಆ ಸುವರ್ಣ ತೇಜೋದರ್ಶನವು ಅತ್ಯಂತ ಮೋಹಕವಾಗುತ್ತದೆ. ದಿಗಂತದ ಕರಿಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಮೂಗು ಮಿಂಚು ಮಿಂಚಿ ದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ನನಗೆ ಈ ವೈಲು ಮಾಳಿಗೆಯ ಕತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಚೆಲುವರಾಯನೊಡನೆ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವ ಪಂಜಿನ ಬೆಳಕು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಚೆಲುವರಾಯ ವೈಕುಂಠನಾಥನಂತೆ ವೇಷ ತಾಳಿ, ಏಳು ಹೆಜೆಯ ನಾಗರದ ಮೇಲೆ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿ ಬಹು ಸುಂದರನಾಗಿ ಭಕ್ತರ ಚೂರ್ಣಕೆಗಳನ್ನು ಲಾಲಿಸುತ್ತಾ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ನೋಟ ಬಲು ಅಂದ, ಬಲು ಅಂದ. ತಮಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಕಿಗೆ ಈ ಯಾತ್ರೆ— ಭವದಿಂದ ಅಭವನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ.

ಈ ದಿನ ನಾಣುವಿಗೆ ಏನಾಗಿದೆಯೋ ಕಾಣೆ. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಪರಸ್ಥಳದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಇನ್ನೂ ಮದುವೆಯಿಲ್ಲದ ಹುಡುಗಿಯೊಂದನ್ನು ನೋಡಿ ಈತ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದಾನೆ. ಈ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಆಕೆ ಇರಬಹುದಂತೆ. ಆಕೆ ಮುಡಿದ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಕಂಪು ಆ ಬಾಗಿಲುದಾರಿಯ ಕತ್ತಲೆ ಕೈಯಲ್ಲುಳಿದಿದೆಯಂತೆ. ಮೇಲಿನ ಈ ಅಪರಿಚಿತ ವೈಲುಮಾಳಿಗೆ ಬೃಂದಾವನವಂತೆ. ಕೆಳಗೆ ಇರುವ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ದುಂಡು ದುಂಡನೆ ವಿಮಾನಗಳು ಈ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಲತಾಕುಂಜದ ಸಂಕೇತಸ್ಥಾನಗಳಂತೆ ತೋರುತ್ತವೆಯಂತೆ, ಚೆಲುವರಾಯನೇ ಕೃಷ್ಣನಂತೆ, ನಾವೆಲ್ಲ ಗೋಪಗೋಪಿಯರಂತೆ, ಈ ಉತ್ಸವ ಒಂದು ಲೀಲೆಯಂತೆ, ಒಲುಮೆ ಇಂದು ಗಾಳಿ ತುಂಬ ತುಂಬಿದೆಯಂತೆ, ಎಲ್ಲರ ಜೀವನನ್ನೂ ವಾಟಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗುತ್ತಿದೆಯಂತೆ.—ಹೀಗೆ ಇವನು ಕವಿತೆಯನ್ನು ಪರಿಸುತಿದ್ದಾನೆ ನನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ. ಅವನು ಕಟ್ಟುವ ಈ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ಐವತ್ತರಷ್ಟು

ನಾನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡೆ. ನೀನೂ ಇಪ್ಪತ್ತೈದರಷ್ಟನ್ನಾದರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈ ದಿನಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗದವರಿಲ್ಲ.

ಮೊದಲು ದೇವರ ದರ್ಶನ. ಅಲದೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವ ಹಸುಳೆಯಂತೆ ಎಷ್ಟು ಕಿರಿ ಮುದ್ದನಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದಾನೆ ಜೆಲುವರಾಯ. ಅಲಂಕಾರ ಒಲು ಚೆನ್ನ. ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತುಬಿಡೋಣ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವರ ದರ್ಶನವಾದ ಮೇಲೆ, ತಮೋನಿಬಿಡ ತೇಜಃಪುಂಜ ಆಕಾಶದ ಕೆಳಗೆ, ಭೂಮಿಗಿಂತ ಎತ್ತರದ ಮೇಲು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ, ಸ್ವರ್ಗೋಪಮವಾದ ದಿವ್ಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಚೂರ್ಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾ ದೇವರಿದಿರು ಬರುವ ವೈದಿಕ ಆಚಾರ್ಯಪುರುಷರು ನಮ್ಮ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುವಾಗ ಶ್ಲೋಕ, ಮೂಲೆ ತಿರುಗಿ ನಿಂತಾಗ ಚೂರ್ಣಿಕೆ, ಹೀಗೆ ಹಲವು ಬಾರಿ ಉತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಲಿಯಲ್ಲಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಣ್ಣದ ಹೂಗಳು ನಾನು ತಾನೆಂದು ಬೆಳಕಿಗೆ ಹಾತೊರೆದು ಬರುವ ಬಿಡಗನ್ನು ನೀನು ನೋಡಿರಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನೋಡು, ಎದುರು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಡು ವಯಸ್ಸಿನವರೂ ವೃದ್ಧರೂ ಆದ ಪುರಂಧ್ರಿಯರ ನಡುವೆ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಸಂದಿ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅರಳಿಸಿ, ನಗೆಮಲ್ಲಿಗೆ ತೋರಿ, ಒಲೆ ಮೂಗುತಿಗಳನ್ನು ಬೆಳಗಿಸುತ್ತಾ, ಲತೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನಾಡಿಸುತ್ತಾ, ತುಟಿದಳಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ನಗೆ ಮಾತಿನ ಕಂಪನ್ನು ಹರಡುತ್ತಾ ಎಳೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಮುಗ್ಧಿಯರು ಮುಂದೆ ಬಾರದೆ ಹಿಂದೆ ಇರಲಾರದೆ ಅಂದವಾಗಿದಾರೆ. ನೋಟ ಚಂದ—ಕಾಮವ್ಯಾಮೋಹ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥದಲ್ಲ. ಈ ನೋಟದಲ್ಲಿ ಬರಿ ಕೌತುಕ ಕುತೂಹಲ; ಇತರರ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ಅಷ್ಟೆ. ಈ ನೋಟವಾದ ಮೇಲೆ ಉತ್ಸವದ ಮುಗಿ ವನ್ನು ತೋರುವ ರಾಮಬಾಣದ ಲೀಲೆ; ಹುಡುಗರಿಗೆ ಇದು ಮುಖ್ಯ. ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ಈ ಬಾಣ ಕಿಡಿಗರೆಯುತ್ತಾ ಹರಿಯುವುದು ಚೆನ್ನ. ಮೊದಲಿನದು ರಾಕ್ಷಸನದು, ದೇವರ ಮೇಲೆ. ಎದುರುಬರುವುದು ದೇವರದು, ರಾಕ್ಷಸಾಂತಕವಾದುದು. ಸಿಪಾಯಿಯ ಒಂದೂಕ ಬೇರೆ ಈಗ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹೊರಡುತ್ತದೆ ಉತ್ಸವ.

ಈ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಗರ್ಭ ಗುಡಿಯನ್ನು ಜೆಲುವರಾಯ ಸೇರುವ ನಡೆಗಯ ಸೋಗಸೇ ಸೋಗಸು. ಈ ಉತ್ಸವ ಒಂದು ತೆರದ ನರ್ತನ. ಶತ್ರುವನ್ನು ಜಯಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಜೇತಾರನಿಗೆ ಬರುವ ಪ್ರಸೋದದ ಮತ್ತನ್ನು ತೋರುವುದು ಇದರ ಉದ್ದೇಶ. ನನಗೆ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಎಲ್ಲಾ ಆನಂದಕ್ಕಿಂತ ವಿಜಯದ ಆನಂದ ಪ್ರಕೃಷ್ಟವೆಂದು. ಈ ಆತ್ಮದೀಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವೂ ಬೆಳಕೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು. ಅದಕ್ಕೇ ಸರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಯುದ್ಧ ಪ್ರೀತಿ ಜನಜನಾಂಗಕ್ಕೆ. ಸತ್ತವರ ಬಾಳುವ ಇದ್ದವರಿಗೆ

ಹರಿದು ಬಂದು ಜೀವನ ಹೊರವಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಏನೋ. ನಟರಾಜನ ಕಾಲಿನ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ನೆನೆ. ಆ ರುದ್ರನಟನ ಉನ್ಮತ್ತ ನರ್ತನದ ಪ್ರೇರಕನಲ್ಲವೇ ಆ ಬಿದ್ದ ಬಡವ. ಆತನಿಂದಲೇ ಶಿವನಿಗೆ ಆನಂದ ಚಿಮ್ಮಿತೆನ್ನುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆನಂದ ಮಾತೃಕೆ ಹಗೆಯ ಸೋಲು. ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಜೆಲುವ ರಾಯನಿಗೂ ಈ ದಿನ ವಿಜಯದ ಆನಂದದ ಮತ್ತಿನ ಗತ್ತು.

ಈ ಉತ್ಸವ ವೈಲು ಮಾಳಿಗೆಯ ದಾರಿಯ ಕೊರಡಿಯ ಜಗಲಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಜೆಲುವರಾಯ ಉಪಹಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಮೆಲ್ಲುತ್ತಾ, ಸ್ಥಾನೀಕರು ಹಿಡಿದ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನೊಂದವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಕಿರೀಟದಂತಿರುವ ಜರತಾರಿಯ ಬೋಮಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಾಳಹಿಡಿದು ಹಾಡುವ ಅರೆಯರ ಗೀತವನ್ನೂ, ಮೃದಂಗ ಧ್ವನಿಯನ್ನೂ ಲಾಲಿಸುತ್ತಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕೆಳಗಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ನಡೆದು ಬರುವಂತೆಯೇ ಅಂದೋಳಿಕಾಗತಿಯಲ್ಲಿ ತುಸದೂರ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಬಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಸರಕ್ಕನೆ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಾಕಾರದಿಂದ ಕೆಳಗಣ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಅಂಗಗಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವ ಮೆಟ್ಟಲಿನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಓಡಿಬರುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ತಟಕ್ಕನೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ನಿಂತು ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಹು ಸೊಗಸಿನಿಂದ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಇಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮೆಟ್ಟಲು ಇಳಿತ ಏರುವಿಕೆಗಳು ಉತ್ಸವ ನಡೆಸುವವರಿಗೆ ಬಹು ಕಸರತ್ತಿನ ಕೆಲಸ. ನೀಲ ನೆಲವನ್ನು ಸೋಕುವಂತೆ ಇದ್ದರೂ ಸೋಕದ ಹಾಗೆ ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ನಿಂತೂ ಕುಳಿತೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡೂ ಸಹ ದೇವರನ್ನು ಬಿಜಯ ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಇಳಿದು ಪುನಃ ಬಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡು ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಪ್ರಾಕಾರದ ಮೆಟ್ಟಲು ಬಳಿಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಾನೆ ಜೆಲುವರಾಯ. ಆ ಮೆಟ್ಟಲನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ದಿಗಿರುವ ತಿರುಕ್ಕುಚ್ಚಿನಂ ಬಿಯವರೆದುರಿಗೆ ಓಡಿಬರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಬಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಂತು ಪೂಜೆಗೊಂಡು ಆ ಪ್ರಾಕಾರದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅರೆಯರ ತಾಳ ಝಣಝಣಗುಟ್ಟುತ್ತಿರಲು, ಮೃದಂಗರವ ಧೀಂಕಿಡುತ್ತಿರಲು, ದೀವಟಿಗೆಯವರ ದೀವಟಿಗೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿರಲು, ಜನ ಹೋ ಹೋ ಎಂದಾರುತ್ತಿರಲು ಓಡುತ್ತಾನೆ. ಓಡುತ್ತಲೇ ಮೂಲೆ ತಿರುಗುತ್ತಾನೆ. ಕೆಳ ಅಂಗಗಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವ ಮೆಟ್ಟಲು ಬಳಿ ತಟಕ್ಕನೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ನೋಡಬೇಕು ಈ ವೈಖರಿಯನ್ನು. ಯಥಾಪ್ರಕಾರ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಈ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳನ್ನು ಮೆಲ್ಲನಿಳಿದು ಈಗ ಹೆಗಲನ್ನೇರಿ, ದಾಬುಗಾಲೋಟದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ಮಯಜನಕವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ, ಭುಜಗಳನ್ನು ಕುಣಿಸುತ್ತಾ, ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಾ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ತೆರೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಗ

ದಾಟಿ ಗುಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕು, ರಾಮಾನುಜರ ಸನ್ನಿಧಿಯ ಬಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಂತು ಮಂಗಳಾರತಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಪುನಃ ಅದೇ ನಡಗೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದು ತನ್ನ ಬಳಗುಡಿಗಿ ಹೋಗಿ ಸೇರಿ ಧಡಮ್ಮನೆ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಭಕ್ತಿ ಚಾಮರವೆಲ್ಲಾ ಹೊರಗೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಜನರ ಕೋಲಾಹಲ ಹೊಮ್ಮಿ ಹರಿಯುತ್ತ ಕಲ್ಲೊಲ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ನಿಜವಾಗಿ ವಿಜಯೋತ್ಸವದ ಲೀಲೆ. ಈ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಬಿಜಯ ಮಾಡಿಸುವವರು ಒಲಶಾಲಿಗಳು, ನುರಿತವರು, ನಡೆಬಲ್ಲವರು. ಭಕ್ತಿ ಚಾಮರ ಕುಂಚ ಪಂಜುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವರಿಗೂ, ದೇವರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಕೈಗನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದಿರುವವರಿಗೂ ಶ್ರಮ ಹೆಚ್ಚು. ಈ ಕನ್ನಡಿಯವರೂ ಅರಿಯರೂ ಮೃದಂಗದವನೂ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ಓಡಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವರು ಹೆಚ್ಚು ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರಬೇಕು. ಈ ಅರೆಯರ ವೇಷವೂ, ಹಾಡೂ, ತಾಳವೂ, ಓಟವೂ ಬಹಳ ವಿಸ್ತಾರದವಾಗಿವೆ; ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ವಿಲಕ್ಷಣ ಕಳೆಯನ್ನೂ ಘನತೆಯನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಇಷ್ಟು ಬಗೆಯ ನಡೆಯೂ ಓಟವೂ, ಅಸಾಧ್ಯ ಜನಸಂದಣಿಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಬೇಕು. ಮಣಿಯಗಾರರ 'ದಾರಿ ದಾರಿ, ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ,' ಎಂಬ ಕೂಗೂ ಅಂದವೇ ಸರಿ.

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದು ತೆರದ ಹುಚ್ಚಿನ ಆನಂದ; ಗೆಲುವನ್ನು ಪಡೆದವ ಚೆಲುವ ರಾಯ, ಆತನ ಪಡೆ ನಾವು, ಸೋಲಿಕರಲ್ಲ ಪಾತ್ರಗಳು ನಾವು. ಇದು ಲೀಲೆ ಯಾದರೆ ನಲಿವವರು ನಾವು. ನಾಟಕವಾದರೆ ವೇಷಧಾರಿಗಳು ನಾವು. ನಮ ಗುಂಟಾಗುವ ಆನಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ನಟನದಿಂದಾಗುವ ಅನುರಣನವಲ್ಲ; ಸ್ವಯಂ ಅನುಭವಸಿದ್ಧವಾಗುವ ಆನಂದ. ಹೀಗೆ ಆಬಾಲವೃದ್ಧರಿಗೂ ಪಂಡಿತ ಪಾಮರ ರಿಗೂ ಹಿಗ್ಗುಗುವಂತೆ ಈ ಅಂದವಾದ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದವರ ಕಲಾವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊಗಳಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೇ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಬದ್ಧ ಜೀವಾತ್ಮವು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಬಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ಬೆರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ವಿಶ್ವಾತ್ಮ ವಾಗುತ್ತದೆಯೊ ಎನ್ನೋ. ನೆರೆ ಬಂದಾಗ ಕೊಳ ಬಾವಿ ಕಟ್ಟಿಯ ನೀರೆಲ್ಲಾ ಬಂದಾಗಿ ಹರಿದು, ನೆರೆ ನಿಂತ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಕೊಳ ಬಾವಿ ಕಟ್ಟಿಯಾದರೂ ಕಲ್ಮಷ ನೀಗಿ ಹೊಸ ನೀರು ತುಂಬಿ ಸೀಮಲವಾಗುವಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಈ ಆನಂದದ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗಿ ಹರಿದೆವು. ಹಿಗ್ಗು ಇಳಿದು ನಾವು ನಾವಾಗುಳಿದ ಮೇಲೂ ಮನಸ್ಸು ಹಗುರವಾಗಿ ಬಂದು ತೆರದ ಸೀಮಲೋಲ್ಲಾಸ ನಮ್ಮ ಬಾಳನ್ನು ತುಂಬಿ ದಂತಾಗಿದೆ. ಎಷ್ಟು ಜನ! ಇಷ್ಟು ಜನಕ್ಕೂ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಖೇದ ಮೋದಗಳಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ದಿವ್ಯಾನಂದಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಭವವೆಲ್ಲಾ ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋಗಿ ನಾವೂ ತುಸ ಕಾಲ ದೇವಭಾವವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೇವೆ. ಈ ಅನುಭವ

ಕಲೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದೇ ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂದೇಹ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ತೆರದ ಆನಂದದ ಮೈತುಂಬು ಉದಯಶಂಕರನ ನೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗಲೂ ನನಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಗುಡಿ ದೇವರು ಉತ್ಸವಾದಿಗಳಿಂದ ನಾವು ಕುಡಿಯುವ ಅನುಭವ ತೀರ ವಿಚಿತ್ರ. ಗುಡಿ ಮಾನವನ ಬಾಳಿನ ಕೆರೆಗೆ ತೂಬಿದ್ದ ಹಾಗೆ. ಸಂದಿ ಇಕ್ಕುಟ್ಟು, ಆದರೆ ಕೆರೆಯ ನೀರಿನ ಸೆಳೆತವೆಲ್ಲಾ ಆ ರಂಧ್ರದ ಕಡೆಗೇ ಅಲ್ಲವೆ. ಹಾಗೆ ಗುಡಿ ಭವಮುಕ್ತಿಯ ಆಸೆಯನ್ನು ತೋರಿ ಜನತೆಯನ್ನು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಭಾವನೆಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬರುತ್ತಿವೆ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಒಂದು ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ನಿನಗೂ ಬೇಸರವಾಗಬಹುದು. ನೀನು ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ನಾಣಿಗೆ ಒಂದು ತೆರದ ಕೋರತೆ. ನನಗೂ ಏನೋ ಒಂದು ತೆರದ ಅರಕೆ. ಅಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಹಿಂಸೆ ನನಗೆ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಮೋಹ ಕೆಟ್ಟದ್ದು. ಮೋಹದ ಮಾತು ಬಂದಿತಲ್ಲಾ.—ನಾಣು ಮನೆಗೆ ಮರಳುವಾಗ ಆ ಜನ ಜಂಗುಳಿಯ ಗಲಭೆಯ ನಡುವೆ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ. ಚಂದವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಇದೆ.—ಈ ದಿನದ ಮಹತ್ವ ಹಾಗೆ. ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿರಬೇಕು; ಕಾವಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಕುಳಿತು ಬರೆದೆ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮುಗಿಯಿತಲ್ಲಾ, ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯ. ನಾನು ಇಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ನೀನೂ ಬೇಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುಬಿಡು. ನಾಣು ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನೂ ಪೊಂಗಲು ಪುಳಿಯೋಗರೆಗಳನ್ನೂ ಬಣ್ಣಿಸಿ ನೀರೂರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಜನ, ಇಂಥ ಗುಡಿ, ಇಂಥ ಜೆಲುವರಾಯ, ಇಂಥ ಉತ್ಸವಗಳು, ಬೇರೆ ಎಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ. ನೆವ ಹೇಳಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಬೇಗ ಬಾ.

ಮುಳೆ

ಯದುಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬಾರದೆ ಹಾಹಾಕಾರವೆದ್ದಿದೆ. ಜಾತ್ರೆಯ ಕತ್ತಲ ತೊಳೆದು ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಕೊಳಗಳಲ್ಲಾ ಬತ್ತಿಹೋಗಿವೆ. ಸೀಸೀರಿನ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ತೇವ ಮಾತ್ರ ಅಡಿಬಂಡೆಗಳ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಚೆಗೆ ತುಸು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಸ್ವಾದೂದಕವಿಲ್ಲ. ಊರಿನ ಐನೂರು ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಹತ್ತು ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೂರು ಕೂಡ ಸಿಕ್ಕಬಹುದು. ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಸ್ವಕ್ಕೋ ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಅನುಕೂಲ. ಶ್ರಶಾನದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಒಂಭತ್ತು ಕಲ್ಲಿನ ಬಾವಿಯಿಂದ ಸೀರು ಹೊರುವ ಸಂಭವ ಇಂದೋ ನಾಳೆಯೇ ಬದಗಬಹುದು. ಊರಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಉಪದ್ರವಗಳು. ಜೀಸೆಗೆಯ ಬಿಸಲಿನ ಝಳ ವಿಸರೀತ. ಮಳೆರಾಯ ಮುಳಿದು ಸಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಸೀಮೆಯೆಲ್ಲಾ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇತ್ತಕಡೆ ಸುಳಿಯುವೊಲ್ಲ. ಮುಳಿಸಿನ ಕಾರಣ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನಿಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವ ದೇವರು ಶಕ್ತನೋ ಕಾಣೆ. ತಾರಕ ದೇವರು, ನಮ್ಮ ಬಿಟ್ಟದ ಸರಸಿಂಹ. ಆತನಿಗೆ ಸಪ್ತ ಕುಂಭಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರೆ ಈ ತಂಪಿನಿಂದ ಆತ ಎಚ್ಚತ್ತು ಏನಾದರೂ ಉಪಕಾರಮಾಡಿಯಾನು. ಸರಿ, ಊರಿನ ಹಾರುವರೆಲ್ಲಾ ತಾಮ್ರದ ಕೊಡಗಳನ್ನು ಹೊಸಪಾಗಿ ಬೆಳಗಿಕೊಂಡು ಊರಿಗೆ ಎರಡು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂಭತ್ತು ಕಲ್ಲಿನ ಬಾವಿಯ ಚಿಲುಮೆಯಿಂದ ಸೀಸೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ತಮಗೆ ಬಂದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಿಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸೀರು ಹೊರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಏಪ್ರಿ ಈ ಕಾರ್ಯ “ವಿಜ್ಞಾನಿ”ಗಳಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನವೆಂದು ತೋರಬಹುದು. ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಈ ಆಧುನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ ಯಾವ ಫಲ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ತರ್ಕದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆಯೇ ? “ನಿಮ್ಮ ಸಿಸಾಯಿ ಜೋಡನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ” — ಇಂಥ ಅನೇಕ ಅಸಂಬದ್ಧ ದೂರುಗಳಿಗೂ ನನ್ನಾಕೆ ಬಯಸುವ ಸೀರೆಗೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಭಾವ ವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಲ್ಲಿರಾ ? ಆದರೆ ಒಂದು ನಡೆಯದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಆಗುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ನೂರು ದೂರುಗಳನ್ನು ತರುವವರು ತಂದು ಅವನ್ನು ನಾನು ಯಂತ್ರದ ಮೇಲೆ ಕೊಟಕೊಟ ಕುಟ್ಟಿದರೆ ಆಗ ನೆಯ್ತೆಯವನ ನೆಯ್ತೆಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕಿದ್ದು ಶೆಟ್ಟಿ ಅಂಗಡಿಯ ಬೀರುವನ್ನು ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಸೀರೆ ಮನೆಗೆ ನಡೆದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೊಟಕೊಟ ನಿಂತರೆ ಸೀರೆಯ ಕಾಲು ಮುರಿಯುತ್ತದೆ. ಹೆಂಡತಿ ನಗುವುದರ ಬದಲು

ಗೊಣಗುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆ ಸಿಪಾಯಿ ಕಾಲಿಗೆ ಜೋಡು ಸರಿಯಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೇ ಇರುವುದಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಾಕೆಯ ಹೊಸ ಸೀರೆ ಯುಡುವ ಸಲವಿನ ನಗೆಗೂ ಇಂಥ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಭಾವವಿದ್ದರೆ, ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ನೀರು ಹೊತ್ತು ಸರಸಿಂಹ ದೇವರಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಮುಗಿಲಿಂಥ ಮಳೆ ಸುರಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಿಕಟ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗು ತ್ತದೆಯೇ? ನಮ್ಮ ಆಧುನಿಕ ಜೀವನ ವಿಚ್ಛಾನವನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿರಿಯರು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಾವು ಇಲ್ಲ ವಿಷಾದಿಸುತ್ತೇವೆ—ಇಲ್ಲ ನಗುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ನಾನು ವಿಷಾದಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ, ನಗಲೂ ಇಲ್ಲ. ಹೂಂ, ಆದದ್ದು ಆಗಲಿ, ನನಗೂ ಬಂದು ಕೊಡ ಕೊಡಿ ಎಂದು. ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ, ಝಳ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರೆ ಹತ್ತು ಜನ ಬಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ ಒಬ್ಬ ಎಂದು ಹಿಂದುಳಿಯುವುದು. ಸಿಬವಾಗಿ ಊರು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನೂ ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಶ್ರಮ ವಹಿಸಿದರೆ ಮುಂದೆ ಮಂಗಳವಾದಾಗ ನನಗೂ ಮನಶ್ಯಾಂತಿ ದೊರೆಯಬಹುದೆಂದುಕೊಂಡು ಕೊಡವನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟೆ.

ನಾವು ಇದಕ್ಕೆ ನಗೋಣವೇ, ಅಳೋಣವೇ? ಮಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬಾಳುವೆ ನಡೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿ ೭೫% ಭಾಗ ನೀರಂತೆ. ಆದರೆ ಮಳೆ ನಮ್ಮ ಧೀನದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಹಂಗು ನಮಗೆ ಬಹಳ; ನಮ್ಮ ಹಂಗು ಅದಕ್ಕೆ ತುಸವೂ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹಂಗಿಗೆ ಅದನ್ನು ಒಳಸಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು 'ವಿಚ್ಛಾನ' ನಮಗಿನ್ನೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮಳೆಗೂ ಮೂಲಭೂತ ವಾದ ಕಾರಣ ಅವಿದ್ಯೆ. ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅದು ಶುದ್ಧ ಸಾತ್ತ್ವಿಕರ ಮತ. ಶರಣ ಪ್ರತಿ ಶಾಶ್ವತಂ. ಅವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಜ್ಞಾನ ತಕ್ಕ ಮದ್ದು. ಬರಬೇಕಾದ ಮಳೆ ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ? ಬರದಿದ್ದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಟ್ಟೇವೆ ನಾವು? ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ನೀರು ಹೊತ್ತು ಸುರಿದು ಬರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈ ಅಭಿಷೇಕ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಚತುರೋಪಾಯವೂ ಅಡಗಿದೆ. ನೀನೂ ಹೀಗೆ ಸುರಿಯಪ್ಪಾ ಎಂದು ಸಾಮದ ಅನುಕರಣ ಗೌರವದಿಂದ ಪ್ರಚೋದನೆ; ನೀನು ಸಿರಿವಂತ, ಆದರೂ ಬಡವರು ಅಷ್ಟು ದೂರದಿಂದ ಹೊತ್ತು ತಂದು ಸುರಿಯುವ ಈ ಅರ್ಘ್ಯರೂಪವಾದ ಅಲ್ಪ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಸೂರ್ಯಾತಪಮುಖೇನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗು ಎಂದು ದಾನ; ಆ ಕಂಠದಲ್ಲಿನ ಬೋಳುಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನೆನೆಯುವವರು ತಾನೆ ಯಾರಿದಾರೆ, ನಿನಗಾಗಿ ಹೂವಿನ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನೆತ್ತುವ ಒಂದು ಮರ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ, ಅಲ್ಲೇಕೆ ನಿನ್ನ ಸಿರಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುರಿದು ಬಡವನಾಗುತ್ತೀಯಾ, ನಮ್ಮೆಡೆ ಬಾ, ಈ ಪೂಜೆ ನಿನಗೆ ಎಂದು ಭೇದ; ನೀನು

ಬಾರೆಯಾ, ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ನರಸಿಂಹನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮೋಡಿ ಹಾಕಿಸಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸೆಳೆಯುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ದಂಡಪ್ರದರ್ಶನ.—ಸರಿ ಸರಿ. ನಮ್ಮಷ್ಟು ಚತುರರಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನಾನು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಜಿನ್ನಿನ ರುಳವನ್ನು ಈ ಒಳನಗೆಯಿಂದ ತಂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಡೆದೆ.

ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ನೀರು ಹೊರುವುದು ಏನೂ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾದ ಮಾತಲ್ಲ. ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಸಿಂಬಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೂರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಗಲಿನಿಂದ ತಲೆಗೆ ತಲೆಯಿಂದ ಹೆಗಲಿಗೆ ಕೊಡ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ನೀರು ತುಳುಕಿ ಮೈಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಹರಿದು ಬೆವರಿಡುವುದೇನೂ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಕಷ್ಟಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹುರುವುಗೊಡುವುದು ಒಂದೇ ಒಂದು ವಿಚಾರ. ಈ ನೀರನ್ನು ನಾವು ಹೊರುವುದು ಯಾವೊಂದು ಸಮಾರಾಧನೆಗೂ ಅಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಅರವಟ್ಟಿಗೆಯ ಪಾಸಕಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲ. ಅಂಥ ಸರಿ ಚಾರಿಕೆ ನಮ್ಮ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ; ಆ ಪುಣ್ಯ ನಮಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಮೇಲೇರಿ ಹೋಗಿ ದೇವರ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ವೃಥಾ ಸುರಿದು ಬಿಡುತ್ತೇವೆಯಲ್ಲಾ—ಈ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನತೆಯ ವಿನೋದ, ಇದಕ್ಕೆ ಬಲಿದಿದೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು. ಸೂಳೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಜೋಳ ಕುಟ್ಟಿಸುವ ಹಾಗೆ ಈ ಆಟದ ಭಾವನೆ ನನ್ನಿಂದ ಈ ಕೊಡವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೇರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ನಾನು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧರು ಕೊಡವೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನನಗಿಂತ ಅವರಿಗೆ ಆಯಾಸ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರೆ ನರಸಿಂಹ ದೇವರು ಹಿಂದೆ ಅವರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ನಡೆಸಿದ ಹಲವು ಪವಾಡಗಳ ಕತೆಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಅವರು ಈ ಶ್ರಮವನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತು ಹೀಗೆ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಒಂಭತ್ತು ದಿನ ಮೇಲಕ್ಕೆ ನೀರು ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತು ಸಾಕಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಇಂದು ಹತ್ತನೆಯ ಮಹಚ್ಛಾಂತಿ ದಿನ. ಯಾರೋ ಮಹಾಶಯರೊಬ್ಬರು ಅಭಿಷೇಕವಾದ ಮೇಲೆ ಸಮಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರಂತೆ. ಇಂದೂ ಮಳೆ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಆ ಒಂಭತ್ತು ಕಲ್ಲಿನ ಬಾವಿಯೂ ಹಿಂಗಿ ಹೋದಂತಾಗಿ ಇನ್ನು ನಾವು ಕೆರೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದೀತು. “ಹುಯ್ಯೋ ಹುಯ್ಯೋ ಮಳೆ ರಾಯ—ಬಾವೀಲಾ ತೊಟ್ಟು ನೀರಿಲ್ಲ.”

ಅಭಿಷೇಕ ಬಹು ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಮಳೆ ಬರಲಿ ಬಾರದಿರಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಬಲು ತಂಪಾಯಿತು; ಜನಕ್ಕೊಂದು ತೆರದ ಭಕ್ತಿಯ ಪೆಂಪಾಯಿತು; ಸಮಾರಾಧನೆ ಸೊಂಪೂ ಆಯಿತು. ನಾವು ಹುಡುಗರು ತಾಂಬೂಲ ಮೆಲ್ಲುತ್ತಾ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದೇವೆ. ಕರಿಕಲ್ ಗುಡ್ಡದ ಬಳಿ ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೋಡವೆದ್ದ ಹಾಗಿದೆ ಎಂದು ಯಾರೋ ಹೇಳಿದರು. ನಾವು ರುಗ್ಗನೆದ್ದು ದಿಗಂತಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟುತ್ತೇವೆ. ದಿಟ, ಬಸವನ ಹುಳು ತನ್ನ ಚಿಪ್ಪಿನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ

ತೆವಳುವ ಹಾಗೆ ಕರಿಮೋಡವೊಂದು ಆ ಗುಡ್ಡದ ಹಿಂಬದಿಯಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮೇಲಕ್ಕೇಳುತ್ತಿದೆ. ಎಂದಿನಂತೆ ಈ ಮೋಡವೂ ಚೆದರೀತು, ಮೋಡಿ ಹಾಕಿ ಇತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯಪ್ಪಾ ನಾರಸಿಂಹ, ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆಯುತ್ತೇವೆ. ಬೇಟೆಗಾರರಿಗೆ ಬೇಟೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಂತಾಗಿದೆ ನಮಗೆ ಈ ಮೋಘದರ್ಶನ. ನರಸಿಂಹಾ ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡೋ, ಎಂದು ನಾವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಆ ಮೋಡದೆಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿತ್ತು, ಅಲ್ಲಿ ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ಅಣಕಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಮಿಂಚಿನ ಹಲ್ಲನ್ನು ಕಿರಿಯುತ್ತಾ ಕಿರಿಮಿಂಚಿನ ಹುಬ್ಬು ಹಾರಿಸುತ್ತಾ ಆ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆಯೇ ವೃಥಾ ಮಳೆಗರೆಯುವ ಸಿರ್ಫುಣತನಕ್ಕೆ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಶಪಿಸುತ್ತಾ ನಿಲ್ಲುತ್ತೇವೆ; ನಿಂತು ಮನೆಗೆ ಮರಳುತ್ತೇವೆ.

ಆದರೆ ಈ ದಿನ ಯೋಗಾನರಸಿಂಹನಿಗೆ ನಾವು ಹೊಯ್ದ ನೂರು ಕೊಡದ ತಣ್ಣೀರಿನ ತಂಪು, ಮೈಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಸೋಕಿರಬೇಕು. ವೃದ್ಧರಿಗೆ ಶೈತ್ಯವೆಂದರೆ ಸೇರದು ತಾನೆ. ಆತನ ಸಮಾಧಿ ಈ ಅಭಿಷೇಕ ಶೈತ್ಯದಿಂದ ಶಿಥಿಲವಾಗಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಹಿರಿಯ ಕರಿಮೋಡ ಈಗ ಈಶಾನ್ಯ ದಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ ಗವಿಯಿಂದ ಕರಡಿಯಂತೆ ಮೇಲಕ್ಕೇರುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದೆ. ನಾವೆಲ್ಲಾ ಚಾವಡಿ ಚಾವಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ನೆರೆದು ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಮೈ ಕಡುಕಪ್ಪು. ಮಹಿಷಾಸುರನಂತೆ ಭೀಕರ ಮನೋಹರವೇ ಮುಗಿಲು; ತನ್ನ ಅಪ್ರತಿಹತವಾದ ಇಚ್ಛೆ ಇಂದು ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿತವಾಗಲು ಒಂದು ತೆರದ ಕೋಪದಿಂದ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಕಿಚ್ಚಾಡುವಂತೆ ಮಿಂಚು ಹೊಳೆದಾಡುತ್ತಿದೆ ಇದರೊಡಲಿನಲ್ಲಿ. ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ—ನಮಗೆ ಗೊತ್ತು. ಕೆಳಗಣ ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದ ಬಯಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಆಸೆ. ಆದರೆ ನರಸಿಂಹನೆಚ್ಚತ್ತು ಈ ದಿನ ಅದಕ್ಕೆ ಮೋಡಿಯ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದಾನೆ. ಈ ಸ್ವರ್ಧ ಮಂಗಳ ಭಯಂಕರ ವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಮೋಡವೆದ್ದು ವಟಗುಟ್ಟುತ್ತಿದೆ; ಮಿಂಚಿನ ಬಾಲದಿಂದ ಮೈಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ; ಮೈಮುರಿದು ನಿಮಿರುತ್ತಿದೆ; ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದೆ; ಜೊತೆಗೆ ಬನ್ನಿರೆಂದು ಆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಡಗಿರುವ ಮೋಡಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆರುತ್ತಿದೆ. ಹೋ ಹೋ ಈಗ ನಮ್ಮ ಬಾಸು ತುಂಬ ಅವೇಯೆ. ನರಸಿಂಹಗಿರಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಅವುಗಳ ಸನ್ನಾಹ. ನರಸಿಂಹ ಮಾತ್ರ ಮೌನದಿಂದ ಅಚಲನಾಗಿ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದಾನೆ. ಈ ಹುಂಕಾರ ಅವನದು. ಮೋಡಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಈಸುಯ್ ಗಾಳಿಯ ಉಚ್ಛ್ವಾಸವೂ ಅವನದೇ. ತಪ್ಪಲಿನ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಈ ಬೆರಗಿನ ನೋಟವನ್ನು

ಹರ್ಷ ಕೂತೂಹಲಗಳಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಈಗ ಗಿರಿಯ ಶಿಖರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದು. ಮಿಂಚಿನ ಪಾಶಗಳು ಮಾತ್ರ ಬಹು ಬಿರುಸಾಗಿವೆ. ಸುರುಳಿ ಸುರುಳಿ ಯಾಗಿ ಬೆಟ್ಟದ ಶಿಖರವನ್ನು ಕುಣಿಕೆ ಹಾಕಿ ಸೆಳೆಯುವಂತೆ ಬಹು ಚಮಕಿಸಿಂದ ಹೊಂಚಾಡುತ್ತಿವೆ. ಕಿವಿಯೊಡೆಯುವಂತೆ ಸಿಡಿಲಾರ್ಭಟ; ಶಿಖರವುರುಳುವಂತೆ ಉರುಳುರುಟು ಸಿಡಿ ಸದ್ದು. ಓ, ಮೋಡ ಸೋತು ಮೈಗರೆಯಿತು. ಹನಿಬಿತ್ತು ಹನಿ ಬಿತ್ತು, ಮುತ್ತಿ ಸಂಧ ಮಳೆ ಬಿತ್ತು. ದೆಸೆಯೆಲ್ಲಾ ಒಂದಾದವು. ಸೂರ್ಯನ ಸುದ್ದಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ಮಲೆ ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅದೂ ಬರಿ ಮುಗಿಲೇ ಆಯಿತೋ ತಿಳಿಯದು. ಗಾಳಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಅಶ್ವತ್ಥಮರದ ಮೇಲೆ ಕೂತಂತೋ ಎನ್ನೋ. ಬಾಸಿಗೂ ಭೂಮಿಗೂ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಗೆ ಒಂದೇ ಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ಮಳೆ; ಬೆಟ್ಟದ ತುಂಬ ಮಳೆ; ಊರು ತುಂಬ ಕಣಿವೆ ತುಂಬ ಮಳೆ. ಇಡೀ ಸುತ್ತಿಗೆ ಒಲೆ ಬಿದ್ದ ಹಾಗೆ, ಬಾಸು ಕರಗಿದ ಹಾಗೆ ನೀಲ ಜಲಧಾರೆ. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮಳೆ ಬಂತು ಮಳೆ ಬಂತು ಎಂದು ಕೂಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಜಗಲಿಗಳಿಗೆ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಹೋ ಹೋ ಎಂದಾರುತ್ತಾ ನೆನೆಯುತ್ತಲೇ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಮೃತಸೇವನ ದಂತಿದೆ ಈ ಅಭಿಷೇಕ ಅವರಿಗೆ. ಎಂಥ ಭೀಕರ ಮಂಗಳದರ್ಶನ ಈ ಮಳೆಯ ದಾಳಿ. ಕಡಲಿನಿಂದ ಉಕ್ಕುವ ಹಾಲಾಹಲವನ್ನು ಕುಡಿದು ಅಮೃತವರ್ಷಕ್ಕೆ ಡಗೊಟ್ಟ ಶಿವನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ನಮ್ಮ ಸರಸಿಂಹ. ಭೋರೆಂದು ಇಳಿಯುವ ಗಂಗೆಗೆ ಶಿವನು ಹರಡಿದ ಜಟಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ, ಮಲೆಯ ಶಿಖರದ ಗುಡಿ. ' ನಾನು ಏನು ಪೇಳಿದೆ ನೋಡು ' ಎಂದು ನನ್ನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹೊತ್ತು ಮುದುಕರು ಉತ್ತರೀಯ ವನ್ನು ಹಾರಿಸುತ್ತಾ ತೋಳುಗಳನ್ನು ರೆಂಬೆಗಳಂತೆ ಕುಲಕಿಸುತ್ತಾ ಬೀದಿಗೆ ಒಂದು ಸಲ ಹಾರಿ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ತೊಯ್ಯುತ್ತಾ ಕುಣಿದು ಮರಳಿ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದು ಝುಂ ಎಂದು ಎರಡು ಕಾಲೆತ್ತಿ ನೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಉತ್ಸಾಹ ಜನಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹರಡುತ್ತಿದೆ. ಇಂದು ಈ ಮೊದಲ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುವುದೇ ಒಂದು ಆನಂದ. ಕೊಳಕ್ಕು ನೀರು ಬರುವ ಕಾಲುವೆ ಸರಿಯಾಗಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ, ದಾರಿಯ ಶೋಧಿಸುವ ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮರಳಿದೆಯೋ, ಸಲಾಕಿಯ ಒಂದರಿಗಳಿಗೆ ಎಲೆ ಕಸಕಡ್ಡಿ ಬಂದು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತವೆ ತೆಗೆದುಹಾಕಬೇಕು, ಬನ್ನಿ ಬನ್ನಿ, ಎಂದು ಒಂದು ಗುಂಪು ಬೆಳ್ಳಗಿರುವ ಗರಿಗರಿ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಬೀದಿಯ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ನೀರು ಹಾರುತ್ತಿರು ವುದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮಳೆಯಲ್ಲೇ ಓಟಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕಣಿವೆಯ ಹೆಬ್ಬಳ ತುಂಬ ಬರುತ್ತಿದೆ ನೋಡೋಣ ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲಾ ನೆರೆದು ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಾಗದ ಕಡ್ಡಿ ಕಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೆಬ್ಬಾ ಏನಂತೆ ಹರಿದು ಬರುವ ಚರಂಡಿಯ ನೆರೆಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸೂರಾರು ಹಾವುಗಳು

ಹರಿಯುವಂತೆ ಜೀದಿಯ ನಡುವೆ ಜಲವೇಣಿಗಳು ಹರಿಯುತ್ತಿವೆ. ಈ ನೆರೆಯ ಮೇಲೆ ಮಳೆ ಧಾರವಿದ್ದು ಕುಳಿಕುಳಿ ಸುಳಿಸುಳಿಯಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ಗುಬ್ಬು ಚಿಕ್ಕ ಗಳು ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ. ಹುಡುಗರ ಹಿಂದೆ ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲಾ ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆ ಮರೆತು ಈ ರಮ್ಯಪ್ರವಾಹಗಳ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿ ದಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಜಲೆಗಳು ಕೊಚ್ಚಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದು ವಿಸೋದಕರ ವಾಗಿದೆ. 'ಓ ಓ ಆ ಮೂಲೆಮನೆ ಬಿತ್ತು, ಆ ಮುದುಕಿ ಹುಯಿಲಿಡುತ್ತಾಳೆ';— ಭಲೆ ಭೇಷೆ' ಎಂದು ಹರ್ಷಾಧಿಕ್ಯದ ನಿರ್ದುಷ್ಟ ನಿರಾಸುಕಂಪದಿಂದ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯ ನೊಬ್ಬ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುದ್ದಿ ಸಾರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

ಇಂತು ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಅಂದು ನೆಲವೆಲ್ಲ ಕಂಪಾಗುವಂತೆ, ನಾಡೆಲ್ಲ ತಂಪಾಗು ವಂತೆ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ದಗೆಯಿಂಗುವಂತೆ, ಹಳೆ ಮನೆಗಳು ಬೀಳುವಂತೆ, ಕೆರೆಗೆ ಮೂರು ಮೆಟ್ಟಲು ನೀರು ಒರುವಂತೆ, ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ಕಿರಿತೂಬು ಮುಳುಗುವಂತೆ, ಕಲ್ ತೊಟ್ಟಿಲಿನ ತೊರೆ ಕರೆಯ ಕಲ್ಲುಮಂಟಪವನ್ನು ರುಳಿಸಿ ಮೊರೆಯುವಂತೆ, ಕಣವೆಯ ಕೆಳಗಿನ ಹೆಬ್ಬಳ್ಳದ ಭೋರ್ಗರೆತ ಊರಿಗೆ ಕೇಳಿಬರುವಂತೆ, ಕೊಳ ತುಂಬಿ ತುಳು ಕಾಡುವಂತೆ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ನಗೆ ಬೆಳಕಾಡುವಂತೆ, ಮಟ ಮಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಹಾರುವರ ಸಹಸ್ರ ನಾಂದ ಆರ್ತಘೋಷ ಶಾಂತವಾಗಿ ಕಪ್ಪೆಗಳ ಮನೋಹಾರಿ ಮಹಾಮೇಳವು ಇರುಳಿನ ತಾರೆ ಬೆಳಕಿನ ತಂಸಿನಲ್ಲಿ ಮೊಳಗುವಂತೆ, ಮಳೆ ಒಂದಿತು ಆವೊತ್ತು. ವೃದ್ಧರೂ ಕೂಡ ಕಂಡರಿಯರು ಇಂಥ ಮಳೆಯನ್ನು. ಚರಂಡಿ ಬೀದಿ ಬಂದಾಗಿ ಪ್ರವಾಹ ಹರಿಯಿತು. ಕೊಳೆಯ ಕಪ್ಪು ನೀರು ಕೆಂಬ ಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವವರೆಗೂ ಮಳೆ ಬಿತ್ತು. ದೇವಸ್ಥಾನದ ನೀರಿಗಿಡಗಳಿಂದ ಆಸೆಯ ಸೊಂಡಿಲಂತೆ ನೀರು ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು—ಒಂದೇ ಗಾತ್ರವಾಗಿ—ಅಲದ ಜಿಳಿಸಂತೆ ನೆಲಕ್ಕೂರಿತ್ತು. ಮಳೆ ನಿಂತು ಬಿಸಿಲು ಬಂದಮೇಲೆ ಆ ಚಂದವನ್ನು ಹೇಳ ತೀರದು. ಎರಡು ಗಳಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಎಂಥ ಮಾರ್ಪಾಟಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಮೊಟ್ಟೆಯೊಡೆದು ಗರಿಮೂಡಿ ಬರುವ ಗರುಡಸಂತಾಗದೆ ಯದುಗಿರಿ. ಪೊರೆಜಟ್ಟಿ ಹಾವಂತೆ, ಮುಪ್ಪನ್ನು ಕಳೆದ ಯಯಾತಿಯಂತೆ, ಮಜ್ಜನಗೈದ ಅಸ್ಪರೆಯಂತೆ ಕಂಗೊಳಿಸಿವೆ ಕಣಿವೆ, ಬೆಟ್ಟ, ಊರು. ಇಷ್ಟೊಂದು ನೆಲವಿಗೆ ನಾವು ಹತ್ತು ದಿನ ನಡುಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಅಭಿಷೇಕದ ನೀರನ್ನು ಮಲೆಗೆ ಹೊತ್ತು ಶ್ರದ್ಧೆ ಶ್ರಮ ಕಾರಣ. ಅಜ್ಞಾನವೆನ್ನುತ್ತೀರಾ? ಈ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಎಂಥ ಮಹದಾನಂದ ನಮಗಿಂದು ದೊರಕಿತು! ನಮ್ಮ ಮಲೆ, ನಮ್ಮ ವೃದ್ಧಯೋಗಾನರಸಿಂಹ ನಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಿಯರಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ಏನೂ ಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಶೋಕ ಮೂಕರಾಗಿ ಕೂತಿದ್ದರೂ ಈ ಮಳೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತೇನೋ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಸಂತೋಷ

ನಮಗಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಡುಕೆ ಅಲ್ಲಾಡಿದರೆ ತಾರೆ ಸೋಯುವುದಂತೆ. ಸಮಾತ್ಮ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮುಗಿಲನ್ನೆತ್ತಾಡಿಸದೆ?

ಇನ್ನು ಈ ವಾದ ಬೆಳಸಿ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ನಾಳೆ ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಡುವಿನ ತೊರೆಗೆ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಊರೆಲ್ಲಾ ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದೆ. ಯಾರ ಯಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆಗಳು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿವೆ. ನಾನೂ ಹತ್ತು ಜನಕ್ಕೆ ಮೊಂಗಲಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಈಗ ಈ ಸಂಜೆಯ ದಾಳಿಂಬಿರಸದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮಳೆಯ ಮೆತ್ತನೆಯ ಕಿರು ನೀರೋಟಗಳನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತಾ—“ಆಸೆ ವುನಂತು ವೃಥಾವೀಂ ವೃಥಾವೀ ವೂತಾ ವುನಾತು ಮಾಂ”—ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುವ ಆ ವೃದ್ಧರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಚೆಲುವೆ ಅರಸಿನ ಕೊಳ ತುಂಬುತ್ತಿರುವ ಅಂದವನ್ನು ಸೋಡೋಣ ಬನ್ನಿ. ಬದುಕಿಸಿದೆಯಾ ನಮ್ಮಪ್ಪ, ನರಸಿಂಹ!

ಬೀದಿಯ ಬಸವ

ಇಲ್ಲ; ಇನ್ನು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಈ ಪೊಂಗಲಿಗೂ ತೇಂಗೋಳಲಿಗೂ ಕಾದು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಈಗ ಹಸಿವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೊಂದು ದಾರಿ ಹುಡುಕಬೇಕು—ಎಂದುಕೊಂಡೆ ನಾನು ಒಹಳ ಬೇಸರದಿಂದ. ಅಂದು ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷೋತ್ಸವ. ತೇಂಗೋಳಲನ್ನು ಸಾವಿರ ಕಟ್ಟಲೆ ಮಾಡಿ ಊರವರಿಗೆಲ್ಲ ಹಂಚಬೇಕಾದರೆ ದೊಡ್ಡ ಉತ್ಸವವೇ ಆಗಿರಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಈ ಉತ್ಸವದ ಅಧವಾ ಅದರ ಅಂಗವಾದ ಕಲಹದ ವರ್ಣನೆ ಈ ಬರವಣಿಗೆಯ ವಸ್ತುವಲ್ಲ. ಇದರ ಶೂರ ಬೀದಿಯ ಬಸವ. ನಾನು ನಮ್ಮ ಕಥಾನಾಯಕನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕವನಿದ್ದೇನೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕುಳಿತು ಬೇಸರವಾಗಿದೆ. ಕೂಳಿದ್ದೆ ಕೆಲಹ. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಬಿಳಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಾರದು. ಇದೇನು ದಾರಿತಪ್ಪಿ ನೀತಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಇತರರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಹಸಿವು ಹೆಚ್ಚಿ ನಮಗೆ ತಾಳ್ಮೆ ತಪ್ಪಿದರೆ ನಾವು ಒಂದು ಹಿರಿಯತನದಿಂದ ನೀತಿ ಹೇಳದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಆದರೆ ಕೇಳುವವರಾರೂ ಇಲ್ಲದೇ ಹೋದುದರಿಂದ, ನಾನು ನಡುಸುಗೆ ಸೆಕ್ಕಿಸಿದ್ದ ಎರಡಾಣೆಯ ಬಿಲ್ಲೆ ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಮುಟ್ಟಿಸೋಡಿಕೊಂಡು ಅಂಗಡಿಯ ಬೀದಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟೆ.

ಈ ಊರ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಾದುದು ತಾನೇ ಏನಿದೆ. ಇಲ್ಲ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣು, ಇಲ್ಲ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಇಲ್ಲ ಕೊಬ್ಬರಿ ಮಿರಾಯಿ. ಕೊಬ್ಬರಿ ಮಿರಾಯಿಯನ್ನು ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಹೋಗಿ ಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಮರ್ಯಾದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತರಸಬೇಕು—ಎದೆಗಾರಿಕೆಯ ಕೆಲಸ. ಎಲ ಎಲ ಇದೇನು ಕೇಡುಗಾಲ, ನಮ್ಮ ರಾಮನ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣು ಇದೆ ಈವೊತ್ತು. ಮುಳ್ಳು ತೋರವಾಗಿ ಅದರ ಮೊನಚು ಕವ್ವು ತಿರುಗಿದೆ. ಒಳವೈ ಹಳದಿಯಾಗಿದೆ. ಒಳ್ಳೆ ಹದದ ಹಣ್ಣು. ಹೊಸೂರಿನ ಮರದಿಂದ ಬೇಕು ಎಂದು ನಾನು ಒಂದು ತೆರದ ಉದಾಸೀನ ಭಾವದಿಂದ (ಖರೀದಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಾರದೆಂದು)—ಅದರ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ, ಎರಡಾಣೆಗೇ (ನಫೆ ಎಂದು ಮನದಲ್ಲೆ ಹಿಗ್ಗಿ)—ಅದನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡೆ. ಒರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನೋಡುವವರರಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಬೀಗದ ಕೈ ನನ್ನಲ್ಲೆ ಇದೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ

ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಒಂದು ಓಣಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆದು ದಾಟಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಆತುಂದಿಂದ ನಾನು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕುಡುಗೋಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಸವರಿ ಕೈಗೂ ಸವರಿ ಕೊಂಡು, ಒಳಗೆ ಕತ್ತಲಾದುದರಿಂದ ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿ ತೊಳೆ ಬಡಿಸು ವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಓಣಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಂದುದು ತಪ್ಪಾ ಯಿತು. ನಾನು ಹಣ್ಣು ಸುಲಿದು ಕೀತನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ರಸ ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೊಬ್ಬರಿಯ ಹಾಗೆ ಮುರುವಾಗಿದ್ದ ತೊಳೆಗಳನ್ನು ಕುಕ್ಕಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿರುವಾಗ ಓಣಿಯ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದುಕೊಂಡು ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದೇಬಿಟ್ಟಿದಾನೆ, ಬೀದಿಯ ಬಸವ. ಹಲಸಿನ ತೊಳೆಯ ಸ್ವಾದತೆಯ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬಾಗಿಲು ಗಿರುಕೆಂದುದೂ ಬಸವ ಬಂದುದೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದವನು ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಾ ಹಣ್ಣಿಗೆ ಮುಸುಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟಿದಾನೆ. ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೇತ್ತಿ ನೋಡಿದರೆ ಈ ಭೂತಾಕಾರದ ಬಸವ! ನನಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯಾದರೂ ಸರಿಯೆ, ಅಂಚಿಕೆ. ಎಳೆಯ ಕರುಗಳು ಕೂಡ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಗುದ್ದುತ್ತವೆ. ಚೀಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಮಡಿಲಿನಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ್ದರೂ ಹ್ಲಾವಾಹ್ ಎಂದು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಉಗುರು ಊರಿ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಈ ತೋರವಾದ ಹಿಳಲಿನ, ಗುಬ್ಬುಗೊಂಬಿನ, ನೆಲದ ಪರಗೂ ಸೇತಾಡುವ ಕೊರಳ ತೊಗಲಿನ, ಬೃಹದ್ವೃಷಣದ ಭೀಮ ವೃಷಭ ನನಗೆ ಅಂಜಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆಯೇ ? ಆದುದರಿಂದ ನಾನೇ ಅಂಜಿ ಹಣ್ಣನ್ನೆಲ್ಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಚೀಗಿದೆ. ಆದರೆ ಹಣ್ಣು ಅಸರೂಪವಾದದ್ದು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಸಿವು, ಎದೆ ಯಲ್ಲಿ ಭಯ. ದೂರದಲ್ಲೆ ಹ್ಲಾ ಎಂದು. ಬಸವ ಸ್ವಲ್ಪ ತಬ್ಬಿಬಾಬಾಗಿ ಹಣ್ಣನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲುತ್ತಾ ನನ್ನನ್ನು ದುರುದುರನೆ ನೋಡಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿತು. ನಾನು ಸರಕ್ಕನೆ ಉಳಿದ ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣಿನ ಚೂರನ್ನೂ ಕುಕ್ಕೆಯನ್ನೂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಿಂತುಕೊಂಡೆ. ಬಸವ ಆ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಕ್ಕು ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ತೆರದ ಔದಾಸೀನ್ಯ ಭಾವದಿಂದ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಅಲುಗದೆ ನಿಂತುಕೊಂಡೇ ಇತ್ತು. ನನಗೂ ಅದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಒಂದು ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಿ ಅದೇನಾದರೂ ತಿವಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ನಾನು ಬೇಗನೆ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅದನ್ನು ಓರೆ ಮಾಡಿ ಕುಕ್ಕೆಯನ್ನು ಹೊಸಿಲೊಳಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟು, ಉಳಿದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕೀತುಮಾಡಿ ತೊಳೆ ಬಡಿಸುತ್ತಾ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಬಸವನಡೆಗೆ ಎಸೆಯುತ್ತಾ ಹವಣಾಗಿ ಹೊಸಿಲ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೆ. ಕುಳಿತು ನಾನೂ ಅದನ್ನು ದುರುದುರು ನೋಡಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯುದ್ದದಲ್ಲಿ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸೋಲಲಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರೂ ಮೆತ್ತಗಾದೆವು ಅಷ್ಟೆ. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಹಲಸಿನ ತೊಳೆಯ ರುಚಿ ನನ್ನ ಬಾಯಿಗೂರಿ, ಸಿಪ್ಪೆಯ

ರುಚಿ ಬಸವನ ಬಾಯಿಗೂರಿ, ಕೀತಿನ ಕಿರುತೊಳೆಗಳು ದಕ್ಕದೆ ಹೋದುವಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಕರೆಕರೆ ಹಿಂಗಿ, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸೂ ಇಂತು ಸ್ವಸ್ಥವಾದಾಗ, ಬಸವ ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಭಯಂಕರನಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಬೇಡದವನಾಗಿಯೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮನೆ ಕರುವಿನ ತಂದೆಯಾಗಿರಬಹುದೀತ. ಈವೊಂದು ದಿನವಾದರೂ ಈ ತೊಂಡು ತಿರುಗುವ ಅಳಿಯನನ್ನು ಭಾವಿಸೋಣ ಎಂದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಮನೆ ಹಸುವಿಗೂ ಕೆಲವು ಸಿಪ್ಪೆಗಳನ್ನು ಮಿಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಸವನಿಗೇ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ನಾನು ತೊಳೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲುತ್ತಾ ಅದಕ್ಕೆ ಕೀತನ್ನೆಸೆಯುತ್ತಾ ಈತನ ಪರಿಚಯಾಭಿಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕುಳಿತೆ.

ಬಸವ ದಿಟವಾಗಿ ಬಲು ದೊಡ್ಡದು. ನಮ್ಮ ಓಣಿಯ ತುಂಬ ಅದೇಯೆ. ನಾನು ಹೊರಕ್ಕೂ ಹೋಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ, ಬೇರೆಯವರು ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೂ ಬರುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ಸಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸ್ಥಿಸುವವರು ನಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಕಿರುಬನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪರಚಿಸಿಕೊಂಡು ಆದನ್ನು ತಿವಿದು ಎತ್ತಿಹಾಕಿ ಬದುಕಿ ಬಂದಿತ್ತು ಈ ಪ್ರಾಣಿ. ತನ್ನನ್ನು ಕೆಣಕಿದವರನ್ನು ಇದು ತಿವಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಣ್ಣು ಕಾಯಂಗಡಿಯವರಿಗೂ ಇದರ ಅಂಚೆ ಹೆಚ್ಚು. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮೊರಿಗೆ ಬಂದು ಕಳೆ. ತುರುಗಾಹಿ ಈರನೊಬ್ಬ ನಿಗೇ ಇದರೊಡನೆ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಮಾತು. ನಾನು ಊರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಇದನ್ನು ಆಗಾಗ ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿದ್ದೆನೇ ಹೊರತು ಇಷ್ಟು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಸನ್ನ ಭಾವದಲ್ಲಿ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಮಹಾ ವೃಷಭನನ್ನು ನಾನು ಕೌತುಕದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ, ಈ ಬೃಹದ್ವಸ್ತುವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆ ಓಣಿಗೆ ಎಳೆದು ತಂದ ಈ ಸಣ್ಣ, ನಾನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುವಂಥ, ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣಿನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಇರುವಾಗ, ಗೂಳಿಯ ಕಣ್ಣಿನ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಒಂದು ಕರಿಯ ಮಚ್ಚೆ ನನಗೆ ಪರಿಚಿತ ವಾದಂತೆ ನೆನಪಾಗಿ, ಕರುವಾಗಿದ್ದಾಗ ಅದನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ ಎಂಬ ಒಂದು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಕುತೂಹಲಗೊಂಡೆ.

ಆದರೆ ಬಸವ ಮೂಕ ಪ್ರಾಣಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಮಾತು ಬಾರದು. ನಾವು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿ ಇತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ನಾನು ನಿರ್ಧರ ವಾಗಿ ಹೇಳುವಹಾಗಿಲ್ಲ;—ನನಗದರ ಪರಿಚಯ ಈವತ್ತೆ. ಈರನೇನೋ ಇದರ ಸಂಗಡ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಆತನ ಸಂಜ್ಞೆ, ಅಭಿನಯ ಮತ್ತು ಸ್ವತ್ಯ ಇವು ಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಆತನ ಮಾತುಗಾರಿಕೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿತ್ತೇ ಎಂದು ನನಗೆ ಸಂಶಯ. ಈರನ ಕಥಕಳಿಯನ್ನು ಎಂಥ ದಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲದು. ಗೂಳಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹಸುವಿನಷ್ಟು ಚುರುಕಲ್ಲ

ದಿದ್ದರೂ ದಡ್ಡ ನಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸೌಕರ್ಯವಿದೆ : ಕೇಳುವವನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಸರಿಯೆ, ಬಿಟ್ಟರೂ ಸರಿಯೆ, ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಲಿ ಅಸಾರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ, ಇವೆರಡನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆಯೇ ಇರಲಿ, ನಾವು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಹೇಳಲೇಬಹುದು. ಕೇಳುವವರು ಬುದ್ಧಿ ವಂತರಾದರೆ ನಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಗೊತ್ತಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ ಬುದ್ಧಿ ವಂತರನ್ನಿ ಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ದಡ್ಡರಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಸರಿ, ನಾವು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ಅವರ ಮಂದವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಮಸೆದು ಮಸೆದು ಹರಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹರಿತವಾದ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಂದವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೇಧಾವಿಗಳಾದ ಶಿಷ್ಯರು ಅಥವಾ ಶ್ರೋತೃಗಳು,—ಹೀಗೆ ಮೊಂಡಾದುದನ್ನು ಹರಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮಂದರಾದ ಶಿಷ್ಯರು ಅಥವಾ ಶ್ರೋತೃಗಳು—ಎತ್ತರನೆಗೆ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಬಹು ಪ್ರಿಯರು. ನಡುಕಲವರದೇ ತಾಪತ್ರಯ. 'ಅಜ್ಞಾನ ಸುಖಮಾರಾಧ್ಯಃ' ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಈಗ ಜ್ಞಾಪಕಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ನನ್ನ ಮಂದವಾದರೂ ಹರಿತವಾಗಬಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಈ ದಿನ ಈ ಗೊಳಿ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನನಗೆ ಬಹು ಹಾಯೆಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲುತ್ತಾ ಕೆಂಪಸೆಯ ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವಂತೆ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿರುವ ಈ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ನಾನು ಈ ರೀತಿ ಸಂಬೋಧಿಸಿದೆ.

ಅಯ್ಯಾ ಗೊಳಿ, ನೀನು ಕರುವಾಗಿದ್ದಾಗ, ನಾನು ಬಲ್ಲೆ, ನಮ್ಮ ಮಗ್ಗಲು ಬೀದಿಯ ಅಜ್ಜಿಯ ಮನೆಯವನು ನೀನು. ನಿನ್ನ ಆಗಿನ ರೂಪವನ್ನು ನೆನದು ಕೊಂಡರೆ ನೀನು ಒಂದು ದಿನ ಹೀಗಾಗುತ್ತೀಯೆ ಎಂದು ನಾವಾರೂ ಊಹಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬೇಕೇ ಬೇಡವೇ ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಎಲ್ಲ ಚರ್ಚಾಕೂಟಕ್ಕೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇಂಥ ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ತರೋಣವು. ಅದಿರಲಿ, ನೀನು ಕರುಗಿಡ್ಡನಾಗಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ನಾವು ಹರವಿ ಹಾಕಿದ ಭತ್ತವನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ. ನಾನು ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ದುಬ್ಬರಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಬಹಳ ಮರುಗಿದೆ. ಅಜ್ಜಿ ನನ್ನನ್ನು ಹೀನಾಮಾನಾ ಬೈದರು. ಆಮೇಲೆ ಆಕೆ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ನಿನಗೆ ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬೀದಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರು. ನೀನು ಬಸವನಾದೆ. ಕೆಲಕಾಲ ನಿನ್ನ ಮಳಿವು ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ನೋಡಿದರೆ ಗುರುತೇ ಸಿಕ್ಕದ ಹಾಗೆ ಆಸೆಯಂತೆ ಕೊಬ್ಬು ನಮ್ಮ ನೈಲಾ ಹೆದರಿಸುತ್ತಾ ನಮ್ಮ ಈರನ ತುರು ಹಿಂಡಿನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಏಕಮಾತ್ರನಾಯಕನಾಗಿ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದೀಯೆ.

ಆ ನೋವಿನ ನೆನಪೇನಾದರೂ ಈಗ ನಿನಗಿದ್ದರೆ ಈ ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯ ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮರೆತು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಪರನಾಗು ಎಂದೆ.

ಇಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ಭಾಷಣವನ್ನು ಬಸವ ಅರ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡ ಹಾಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತಿನ ರೀತಿ ಅದಕ್ಕೆ ತೀರ ಅಪರಿಚಿತ. ಅದು ಸುಮ್ಮನೆ ಸಿಪ್ಪೆ ಮೆಲ್ಲುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿತು. ಆಮೇಲೆ ಬಂದು ತೆರದಲ್ಲಿ ಕೊರಳನ್ನಾಡಿಸಿತು. ಎಲವಲ ಇದು ಕೌಲೆಯ ಬಸವನ ಸನ್ನೆಯಂತಿದೆಯಲ್ಲಾ, ಇದಕ್ಕೆ ಎಂದಾದರೂ ಆ ಶಿಕ್ಷಣ ದೊರೆತಿತ್ತೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಿ ಅದನ್ನು ನೀನು ಎಂದಾದರೂ ಕೌಲೆಯ ರಾಮನಾಗಿದ್ದೆಯಾ ಎಂದೆ.

ಬಸವ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪ್ರತಿಭನಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಅದರ ನೆನಪು ಕುದುರಿ ಬಹುದು. ಕೌಲೆಯ ರಾಮನೆಂದದಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಾಚಿಕೆಯಾಯಿತೋ ಎನೋ; ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆ ಮಾಡಿತು. ಆದರೆ ಈ ಸನ್ನೆಯನ್ನು ಅದು ಮಾಡಿದ ರೀತಿ ನನ್ನ ಸಂದೇಹವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಗೆಳೆಯರು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಇದು ಕೌಲೆಯ ಬಸವನಾಗಿ ಊರೂರನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ತಿರುಗಿದ್ದು ನಿಜ, ಆ ಅಭಿನಯ ಶಿಕ್ಷೆ ಇದಕ್ಕೆ ದೊರೆತಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಂಡಿಪೋತ; ಅಕ್ಕಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಬೆಲ್ಲ ಇವುಗಳ ರುಚಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಇದನ್ನೊಬ್ಬ ನಮ್ಮೂರಿನಿಂದ ಪುಸಲಾಯಿಸಿ ಸೆಳೆದೊಯ್ದಿದ್ದ. ನನ್ನ ಗೆಳೆಯನೊಬ್ಬ ಪರವೂರಲ್ಲಿ ಇದು ಕೌದಿ ಹೊದೆದುಕೊಂಡು ಸೀತೆಯ ಜತೆಗೆ ಹಸೆ ನಿಂತದನ್ನು ಕಂಡನಂತೆ. ಇದೂ ಅವನನ್ನು ಆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿತಂತೆ. ಅವನನ್ನು ಕಂಡಕ್ಷಣ ಈ ಊರಿನ ಕಣಿವೆ ಮೇಡಿನ ಗೀಳು ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದು ಕೌಲೆ ಬಸವನಾಟದವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಹೇಗೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದಿತಂತೆ. ಇದು ಕಾಣದೆ ಹೋದಾಗ ಜಿಮ್ಮೆಂದ ಊರು ಇದು ಬಂದ ಮೇಲೆ ತುಂಬಿದಂತಾಗಿ ಊರವರಿಗೆಲ್ಲಾ, ಅದರ ಮೇಲೂ ಇದು ಕಿರುಬನನ್ನು ತಿವಿ ದೆತ್ತಿ ಹಾಕಿ ಬಂದ ಬಳಿಕ, ಇದರ ಮೇಲೆ ಬಹು ಮಮತೆ ಉಂಟಾಗಿ, ಇದರ ತುಂಟ ತನ ಹೆಚ್ಚಿದೆಯಂತೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನನಗೆ ಇದರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೌರವವುಂಟಾದರೂ ಭಯ ಮುಕ್ತಾಲು ಪಾಲು ಹಾರಿಹೋಯಿತು.

ಗೂಳಿ ಸುಧಾರಿತನಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಶಿಕ್ಷಿತ! ಮನುಷ್ಯನ ಮಹತ್ತ್ವ ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಾದರೂ ತೋರಿದಬೇಕು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬಲ್ಲವರೊಡನೆ ಆಂಗ್ಲರು ವರ್ತಿಸುವಂತೆ ನಾನು ಇದರ ಕೂಡ ವರ್ತಿಸಬಹುದೆಂದುಕೊಂಡು, ಕುಕ್ಕುರಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವನು ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ ಕುಳಿತೆ. ಅದು ಇಲ್ಲ ಎಂದ ರೀತಿಗೆ ನಾನು ಮೆಚ್ಚಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಚಿಕೆ ಪಶುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗುಣ. ಪುಣ್ಯ

ಕೋಟಿಯ ವಂಶದವನಾಗಿ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬಾರದಪ್ಪಾ ಎಂದು ನೀತಿ ಹೇಳುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಆಗ ನನಗೆ ಬಂದಿತು. ಆದರೂ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ರೇಗಿಯಾನು ಎಂದು ಇನ್ನೂ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಕೀತುಗಳನ್ನು ಅದರ ಬಳಿಗೆಸೆದು ಅದು ಮೆಲ್ಲುತ್ತಿರುವ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನೀತಿಬೋಧೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ.

ಅಯ್ಯಾ ನೀನು ಪುಣ್ಯಕೋಟಿಯ ವಂಶದವನು, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬಾರದಪ್ಪಾ. ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ ಯಾರು ಎಂದಾದರೂ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆಯೇ? ಆಕೆ ನಮ್ಮ ನಚಿ ಕೇತನಿಗೆ ಸಮಾನಳು. ಆಕೆಯ ಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ ಕವಿ ಆ ಉಪನಿಷದ್ಭಾಷಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾದವನಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಬರಲಿರುವ ಮಾನವನ ಬಾಳುವೆಯ ದಾರಿಗೆ ಕೈಮರದಂತಿದ್ದಾಳೆ ಆಕೆ. ನೀನು ಆಕೆಯ ವಂಶದವನು. ಅಕ್ಕಿ ಕಾಯಿ ಬೆಲ್ಲದುಂಡೆಯ ರುಚಿಯೇನೋ ಕೆಟ್ಟದ್ದಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ನೀನು ನಿನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡೆಯಲ್ಲಾ ಅದು ಕೆಟ್ಟದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ನೀನು ನಾಚಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಭೂಷಣವೇ. ನೀನು ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಈ ಊರಿಗೆ ಬರುವ ಹಿರಿಯಾಸೆಯ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ನಿನ್ನ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡೆಯಲ್ಲಾ ಅದು ಮೆಚ್ಚತಕ್ಕದ್ದು—ಅನುಕರಣೆಯ. ಈಗ ನಿಜವಾಗಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಗುರುತ್ವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಅವರ ಜತೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನೀನು ಬಹು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಚಾವಟಿ ಏಟುಗಳನ್ನು ಬಹಳ ತಿಂದಿರಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಜತೆಗೆ ಆ ಸೀತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ದಂಡ ಕಾರಣದ ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮಗಳಂತೆ ಊರೂರಿನ ಕೆಲವು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಅಕ್ಕಿ ಬೆಲ್ಲ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನ ಭೋಗ ಸಿಕ್ಕದಿರದಿದ್ದರೆ, ನೀನು ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ. ಆ ಮುಗ್ಧರಿಗೆ ನೀನು ರಾಮ—ನಂದಿ—ದೇವರು. ಕಾಲೆಯ ಒಸವ ನಾಟದವನಿಗೆ ನೀನು ಕಿಂಕರ—ಉಪಯೋಗವಸ್ತು—ಅವನ ಕುಶಲತೆಯ ನಟ ನಕ್ಕ ನೀನು ಒಂದು ಸಪ ಮಾತ್ರ;—ಮೇವು ಸಿಕ್ಕದಾಗ ಬರಿ ತೊಂಡುಡನ. ಅವರವರ ಭಾವನೆಯಿದ್ದಷ್ಟು ನೀನು ಹಿರಿಯವ, ಅವರವರ ಉಪಯೋಗವಿದ್ದಷ್ಟು ನೀನು ಕಿರಿಯವ. ನಮ್ಮೂರ ಈರನಿಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಷ್ಟು ಗೌರವವಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ಆತ ಕಳುವು ಮಾಡಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮೇಗಣ ಕೇರಿಯ ಮುದುಕಿ ನೋಡು, ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ದಿನ, ನಿನ್ನ ಕೊಂಬಿಗೆ ಹೂವನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಅರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮವಿಟ್ಟು, ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನಿಸಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು. ಈರ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಇರದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಆಕೆಯನ್ನು ತಿವಿಯುತ್ತಿದ್ದೆಯೇನೋ. ತಿವಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ದಿಟ; ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುವುದು ನಿನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿದೆ. ಪಾಪ, ಆಕೆಗೆ ದೇವರೆಂಬ ಗೌರವದ ಜತೆಗೆ ಪ್ರಾಣಿ ಎಂಬ ಭಯವೂ ಇತ್ತಪ್ಪಾ. ನನಗೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಬಹಳ ಮರ್ಯಾದೆ ಇದೆ. ನಿನ್ನ ನಾಡಪ್ರೇಮ ನನ್ನನ್ನು

ನಾಚಿಸುವಂತಿದೆ. ನಿನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನಾನು ಕೌಲೆಯ ರಾಮನಾಗಿಯೇ ಬಾಳನ್ನು ನೀಗುತ್ತಿದ್ದೆ—ಪುಡಿವಿನಿಗೆ ಆಸಪಟ್ಟು ಕೆರೆಯ ತುಂಬನ್ನು ಒಡೆದ ದಡ್ಡನ ಹಾಗೆ. ನೀನು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನಗಿಂತ ತೀರ ಚಾಣ, ಭವ್ಯದರ್ಶಿ, ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ. ತುರುಹಿಂಡಿನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೂರಿನ ಸೂಜಿಕಲ್ಲುಮಂಟಿಯ ಬಂಡೆ ಬುಡದ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಮೆಲ್ಲುವ ಸುಖ ನಿನಗೆ ತಕ್ಕ ಗೌರವ. ನಿನ್ನ ರೂಪಿನಿಂದಲೂ ಗುಣ ದಿಂದಲೂ, ನೀನು ಚೆಲುವರಾಯನ ಹಾಗೆ ಸರ್ರಪ್ರಿಯ. ನನಗಂತೂ ತೀರ ಬೇಕಾದವ, ಬಹು ಪ್ರಿಯ. ಇಕ್ಕೋ, ಈ ಕೀತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಳೆಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿ ದ್ದೇನೆ ಮೆಲ್ಲು, ಎಂದು ಪ್ರೀತ್ಯಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ತೊಳೆಯುಳ್ಳ ಕೀತನ್ನೇ ಅದರ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಎಸೆದುಬಿಟ್ಟೆ.

ಬಸವ ಆಗ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಬಲು ಚೆಲುವಾಗಿ ಕಂಡಿತು : ತುಂಬಿದ ವೈ, ಶಿಖರದಂತಿದ್ದ ಹಿಳಲು, ನಂದಿಯಂಥ ಮುಖ, ದರ್ಪವನ್ನು ತೋರುವ ಅದರ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ತೋರದ ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣು, ಕರಿ ನೀಲಿಯಾಕಾಶ ದಿಗಂತಕ್ಕೂ ಜಾರಿ ಬರುವಾಗ ಬಂದು ತೆರದ ಬೂದು ಬಿಳುಪಾಗುವ ಹಾಗೆ ಬಣ್ಣ,—ಈ ಅದರ ಇತಿಹಾಸ; ಆ ಮುದುಕಿಯ ಹಾಗೆ ನನಗೂ ಇದಕ್ಕೆ ಅರಿಸಿನ ಕುಂಕುಮವಿಟ್ಟು ಬಾಳೆಹಣ್ಣನ್ನು ಮೆಲ್ಲಿಸೋಣ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಅದರ ಹಿಳಲನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡ ಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿತು. ಅದರ ಧೈರ್ಯಬರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸ್ನಿಗ್ಧಭಾವದಿಂದ ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಸುಖ ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೆ ನನಗೆ, ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಸವ ಕೀತಿನ ಜೊತೆಗೆ ತೊಳೆಗಳೂ ಸಿಕ್ಕಿ ಆನಂದವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಬಹು ಸ್ನೇಹ ದಿಂದ ನೋಡಿತು. ನನ್ನ ಹೊಗಳಿಕೆಯೂ ಅದರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಟ್ಟಿರಬೇಕು.

ಅದು ತಾನು ಮೆಲ್ಲುತ್ತಿರುವ ಕೀತನ್ನೂ ಆಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನೂ ನೋಡಿದ ಭಾವ ಕೌತುಕವನ್ನು ತರುವಂಥಾದ್ದು. ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡದೆ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವವರಿಗೆ ನಾನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾತ ನಾಡಬಲ್ಲೆನೆಂದು ಈ ವೇಳೆಗೆ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಬಂಧ ವನ್ನೋದುವವರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಬಹುದು. ನನ್ನನ್ನು ಯಾವುದೋ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಈ ಗೂಳಿಗೆ ಕುತೂಹಲ ಎಂದು ಆ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಾನು ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡೆ.—“ಎಲ ಎಲ, ನಾನಿವನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದವನು ಎಂದು ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡಿದ್ದೆ ; ಆ ರಾಮನಂಗಡಿಯಿಂದ ಈತ ಈ ಹಣ್ಣನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಂದುಬಿಟ್ಟ. ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಮೂರುಸಲ ಮುಸುಡಿ ಹಾಕಿ ಐದು ಎಟನ್ನು ತಿಂದೆ. ಐದಾರು ದ್ವಿಪಾದಗಳು ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಏನೇನೋ ಕಿಚಿಪಿಚಿ ಆಡುತ್ತಾ ಹಲ್ಲು ಕಿರಿಯುತ್ತಾ ಅಂಗಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಈ ಹಲಸಿನ

ಹಣ್ಣಿಗೆ ಕೈಯಿಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟುಹೋದರೂ ಈ ಸರ ಪೇತಲ ಬಂದು ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತುಸವೂ ಕಿತ್ತಾಟವಿಲ್ಲದೆ ತಂದು ಬಿಟ್ಟನಲ್ಲಾ—ಎನು ಮಾಟ ಮಾಡಿದನೋ ಕಾಣೆ,” ಎಂಬ ಬೆರಗಿನ ಭಾವ ಅದಿರಬೇಕು.

ನನ್ನ ಮತ್ತು ರಾಮನ ಈ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಗೂಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ನನಗೇನೋ ಆಸೆ. ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇರಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕಥಕಳಿ ಯನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಬಂದು ಪಕ್ಷ ಕಲಿತಿದ್ದರೂ ಅದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಂದೀತು. ಎಕೆಂದರೆ ನಾನು ರಾಮನನ್ನು ಎರಡಾಣೆಗೇ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಹಣ್ಣು ತಂದ ಬಗೆ ಬಂದು ಕಲೆಯಾದರೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಬಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ, ಸೈನ್ಸ್—ಕಲೆಯಲ್ಲ. ಸೈನ್ಸಿಗೂ ಕಲೆಗೂ ಬಂದು ಮುಖ್ಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ, ಇದನ್ನು ನೀವು ಗಮನಿಸಿರುವಿರೋ ಇಲ್ಲವೋ. ಗಾಸದಿಂದಾಗಲಿ, ಸೈತ್ಯದಿಂದಾಗಲಿ, ಅಭಿನಯದಿಂದಾಗಲಿ, ಸನ್ನೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಅದನ್ನು ನೀವು ತಿಳಿಯ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ, ನಮ್ಮ ಈ ತಾಯಿನುಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅದನ್ನು ಕಲಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದ ಮೇಲೆ, ಇನ್ನು ಸೈತ್ಯಾಭಿನಯಗಳ ಮೂಕಭಾಷೆಯ ಮಾತೇನು? ಇದು ಸೈನ್ಸಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ನಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಕೇರಳದ ಕಥಕಳಿ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಅರಿಯಬಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯೇನೋ ಉಂಟು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ದೂರ ನಂಬ ತಮ್ಮ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆ ಮಾಡಿಯಾರು, ಜೋಕೆ. ಕಲೆಯ ಭಾವವನ್ನು ಯಾವುದರ ಮೂಲಕವಾದರೂ ತಿಳಿಸಬಹುದು. ಸೈನ್ಸಿನ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೆ ಮಾತೇ ಬೇಕು. ಇದೊಂದು ಸೈನ್ಸಿನ ಹಿರಿಮೆ. ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣು ಬಹಳ ರುಚಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಗೂಳಿಯು ಮುಂದೆ ಎರಡು ಹಸುವಂತನ ಬಿಸಕೆ ಹಾಕಿ ನಮಗೆ ಮುದದ ಮದವೇರಿದ ಭಾವದಿಂದ ತೋರಿಸಬಹುದು. ಎರಡಾಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಕಿತ್ತಾಡದೆ ತಂದ ಸಾಮ್ಯ ಸಮಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಮಾತಿನಿಂದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳೋಣ. ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ತಿರುಗಿ ಈ ರೀತಿ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ.—

“ಎಲಾ ಸ್ನೇಹಿತ, ನಿನ್ನ ಭಾವ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಮಾತು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಕಡುಕಷ್ಟವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರ. ಅದು ನನಗೇ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ನನಗೆ ಅದು ಅರ್ಥವಾಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳುವಷ್ಟು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ತಿಳಿದುಕೊ. ಈ ಎರಡು ಮೂರು ಕೀತುಗಳು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ನಿನಗೂ ಪುರಸ್ಕಾರ, ನನಗೂ ಅಷ್ಟು ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪೊಂಗಲೂ ತೇಂಗೊಳಲೂ ತಪ್ಪಿ ಹೋಗಬಹುದು, ಹೋದರೆ ಹೋಗಲಿ, ನಿನ್ನ ಹಾಗೆ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಉದ್ದೀಪಕರಾದ

ಶ್ರೋತೃಗಳು ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಅವೂರ್ವ. ನಿನ್ನಂಥ ಬೃಹದ್ವಸ್ತು, ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಉಪಹಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಅಲ್ಪ ಭಾಗ್ಯವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಹತ್ತಿರ ಬಾ—ಲಾಲಿಸು ಈ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರ್ಥ ಶಾಸ್ತ್ರೋಪನಿಷತ್ತನ್ನು” ಎಂದು ಪೀಠಿಕೆಯೊಡನೆ ಈ ರೀತಿ ಮೊದಲುಮಾಡಿದೆ.

“ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ತಳಹದಿಯಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರವಿದೆಯೆನ್ನು ವೃಷಭರಾಜ. ರಾಮ ನನ್ನಂತೆ ದ್ವಿಪಾದ ವಸ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ದೇಹವೊಂದುಂಟು, ಆತ್ಮವೊಂದುಂಟು. ಈ ಆತ್ಮ ಉಂಟೇ ಇಲ್ಲವೇ, ಯಾರಾರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟುಂಟು, ಎಷ್ಟೆಷ್ಟಿಲ್ಲ; ಇದ್ದರೆ ಇದರ ಸ್ವರೂಪವೆಂಥಾದ್ದು, ಚೇಷ್ಟೆ ಎಂಥಾದ್ದು, ಗಾತ್ರವೆಷ್ಟು; ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಅಂಗದಲ್ಲಿದೆ; ನಿನ್ನಂಥ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ; ಇದು ಒಂದೇ ಅನೇಕವೇ, ವಿಭುವೇ ಅಲ್ಲವೇ, ಪ್ರಭುವೇ ಅಲ್ಲವೇ, ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮನುಜಕುಲಕ್ಕೆ ಒಹು ಕುತೂಹಲ. ಉಸಿರಾಡುವಿಕೆಯಿಂದ ನಾವು ಹೇಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಜೀವಂತವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಆಸಬೇಸರಗಳ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ, ಮುಖ್ಯ ನಮ್ಮ ಕುಲದ ಆತ್ಮವಂತಿಕೆಯನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸುತ್ತೇವೆ. ಮಹತ್ತಾದ ಆಸೆ ಬೇಸರ ಗಳುಳ್ಳವನು ಮಹಾತ್ಮ—ನಿರಾಶನು ಅನಾತ್ಮ. ದಿಗಿಲುಪಡಬೇಡ—ನೀನು ಆತ್ಮವಂತ;—ನಿನ್ನನ್ನು ರಾಮ ಎಷ್ಟುಸಲ ಅಟ್ಟಿದರೂ ಈ ಹಣ್ಣಿನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿರಾಶನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಸಾಕು ನಿನ್ನ ಆತ್ಮವಂತಿಕೆಗೆ. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಕರೆಯಿಸಿ ಕೊಳ್ಳದೆ, ಕರೆದವರ ಅಂತಸ್ತು ಎಷ್ಟು ಎಂದು ಭಾವಿಸದೆ, ಈ ಸಣ್ಣ ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣಿನ ಎಳೆತಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕಿ ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆಯಲ್ಲಾ—ನಿನ್ನಾತ್ಮ ನನ್ನ ದಕ್ಕಿಂತ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲಭು. ಮಾತು ಎಲ್ಲಿಗೂ ಕೋಯಿತಲ್ಲಾ—ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಈರೀತಿ ಕಾಡುಮೇಯುವದಕ್ಕೆ ಕೋಗುತ್ತದೆಬುದ್ಧಿ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಕ್ರಿಯೆ ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಶ್ವಾಸಕೋಶದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ರಾಗಭೋಗನಿರಾಗಾತ್ಮಕ ವಾದ ಪೂರಕಕುಂಭಕರೇಚಕ ಕರ್ಮವುಳ್ಳ ಆತ್ಮಕ್ರಿಯೆ ಅರ್ಥಕೋಶದ ಮೂಲಕ ನಮಗೆ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಿನಗೆ ಈ ಅಂಗವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಾತ್ಮಸ್ಥಿತಿ ಮೇಲು ಗಾಯಿಯನ್ನು ಶ್ವಾಸಿಸಲಾರದಿದ್ದರೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವ ಮೀನಿನಂತಿದೆ.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಹುಭಾಗದವರಿಗೆ ಈ ಅಂಗ ಸುಷ್ಕವಾಗಿ ಅರೋಗವಾಗಿ ದೊರೆ ತಿಲ್ಲ. ನಾವು ಅನೇಕರು ಈ ಕೋಶವನ್ನು ಅದು ಇರಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಪಡೆಯದೆ, ಆಮೆಯಂತೆ, ಕಪ್ಪೆಯಂತೆ, ತಿಮಿಂಗಿಲದಂತೆ ಇನ್ನೂ ಅರ್ಧ ಸಲ ಅರ್ಧ ಜಲ ಜೀವಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ ಈ ಆತ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ. ಜಲಚರವಾದದ್ದು ಸ್ಥಲಚರವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿರಬೇಕು, ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಎಷ್ಟು ಸಾವು ಸೋವುಗಳನ್ನು ಅನು

ಭವಿಸಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಈ ರೂಪವನ್ನೂ ಅಂಗ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದವು ನೋಡು. ಈ ನಿನ್ನ ದೇಹ—ಒಳಿಲು—ಗೊರಸು—ಬಾಲ—ಕೊಂಬು ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತ ಕರ್ಮಫಲ. ನನ್ನದೂ ಹಾಗೆಯೇ. “ಬಹೂನಿ ಮೇ ವ್ಯತೀತಾನಿ ಜನ್ಮಾಸಿ ತವ ಚಾರ್ಷಭ ತಾನ್ಯಹಂ ವೇದ ಸರಸ್ವಣಿ, ಸ ತ್ವಂ ವೇತ್ಯ ಪರಂತಪ”.

ಅವರವರ ಆಸೆಯಂತೆ ಅವರವರ ವೇಷ! ಹಾಗೆಯೇ ಮಾನವ ಕುಲ ಸುಷ್ಕು ಕುಶಲ ಅರ್ಥಕೋಶವನ್ನು ಪಡೆದು ಆತ್ಮ ವಂತವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಬಹು ಕಾಲದಿಂದ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವವರೆಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮುದಿಯಿಲ್ಲ. ಲೋಕ ಇದುವರೆಗೆ ನಡೆದು ಬಂದಿರುವುದು ಈ ಕೋಶವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀರೋಗವಾಗಿ ಪಡೆದ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತರಿಂದಲೇ. ಆಸೆಯುಸಿರನ್ನು ಸರಾಗ ವಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಆಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಮುಂತಾದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಕೆಮ್ಮಲು ಸಗಡಿ, ಅಮೆರಿಕಾ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಬಂದು ತೆರದ ಮೇಲುಬ್ಬಸ, ಜರ್ಮನಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಕಿಚ್ಚಿಟ್ಟ ಕೆಟ್ಟಹೋಗಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು ತೆರದ ಕ್ಷಯ ಬಂದಿದೆಯೋ ಎಂಬ ಭಯ, ರಷ್ಯಾವೇನೋ ಬಂದು ತೆರದ ಕಫದಿಂದ ಸರ: ಈಗ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಕೋಶ ನೀರೋಗವಾಗಿ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ ಯಾರಿಗೂ ಸಮುದಿಯಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉನವಾಗಿರುವ ಈ ಅಂಗದ ಮೇಲೆಯೇ ಗಮನವಾಗಿ ರೋಗಿಸ್ತರ ಹಾಹಾಕಾರ, ವೈದ್ಯರ ಮದ್ದಿನ ಗದ್ದಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಅಂಗ ನಿನಗಿಲ್ಲ—ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾದ ವ್ಯಾಧಿವಿಶೇಷಗಳೂ ನಿನಗಿಲ್ಲ. ರಾಮನ ಅರ್ಥಕೋಶವೂ ದುರ್ಬಲವಾದದ್ದೇ—ಆತನ ಆತ್ಮ ಸರಿಯಾಗಿ ಶ್ವಾಸ ವಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆ ನಾಲ್ವರು ಐವರದು ಅವನದಕ್ಕಿಂತ ದುರ್ಬಲ. ಈ ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನಾಸೆಯುಸಿರು ಕಟ್ಟಿಹೋಗಿತ್ತು. ಇದು ಕುಂಭಕದ ಸ್ಥಿತಿ. ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಏನಾ ಉಳಿದವರು ಎಷ್ಟುಹೊತ್ತು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿಯಾರು? ನನ್ನ ಬಳಿ ಇದ್ದ ಆ ಎರಡು ಆಣೆ ನಿಶ್ವಾಸ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಬಹು ಆಸ್ಥಾಯನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆಣ್ಣ. ದುಡ್ಡು ಗಾಳಿಯ ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ಅರ್ಥಕೋಶದ ಮೂಲಕ ಸಂಚರಿಸದೆ ನಮಗೆ ಆತ್ಮ ರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವು. ನಾನು ಹೇಳಿ ದ್ದೇನಾದರೂ ತಿಳಿಯಿತೆ ಗೊಳಿ,” ಎಂದೆ ನಾನು.

ನನಗೆ ಈ ವೇಳೆಗೆ ಸುಸ್ತಾಗಿತ್ತು. ಈಜುವುದಕ್ಕೆ ಆಗತಾನೆ ಕಲಿತವರು ನೀರಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಕೈಕಾಲು ಬಡಿದು ಸದ್ಯ ದಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿಯೇವೇ ಎನ್ನುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆ ನಾನು ಈ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಸರೋವರ ವ್ಯಾಯಾಮದಿಂದ. ಇನ್ನು ಗೊಳಿಗುಳಿದಿದ್ದು ಎರಡೇ ಕೀತು ; ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದೊಂದು, ಅದರ ಹತ್ತಿರ

ದಲ್ಲಿದ್ದುದೊಂದು. ನನ್ನ ಮಾತಿಗಿಂತ ನನ್ನ ಕೈಚಳಕ ಅದಕ್ಕೆ ಹಿತವಾದಂತೆ
 ತೋರಿತು. ಆ ಬಂದು ಚೂರನ್ನು ಅದು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅಗಿಯುತ್ತಾ
 ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಚೂರನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಂಗಾಲೆತ್ತಿ ನೆಲವನ್ನು ಕರೆದು
 ಗೋಣಿಸ್ತಲಾ ಟಿಸಿತು. ನನ್ನ ಕೈಬೆರಳುಗಳ ಚಮತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅದು ವೋಹ
 ಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅದು ಬಾಲ ಬೀಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ
 ನೋಣದ ಬಾಧೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮುಂಗಾಲು ಕರೆತ
 ವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ “ನಿನ್ನಂತೆ ಕೈ ನನಗಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ” ಎಂಬ ವ್ಯಥೆ ದ್ರೋತ
 ವಾಗುತ್ತದೆ. “ನಾನೇನು ಮಾಡಲಪ್ಪಾ, ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಇದು ನಿನ್ನ
 ಪೂರಾರ್ಜಿತ ಕರ್ಮ. ಈ ನೆಲಕ್ಕೆ ನೀನು ಮುಂಚೆ ಬಂದೆಯೋ ನಾನು ಮುಂಚೆ
 ಬಂದೆನೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನನಗೂ ನಿನ್ನ ಹಾಗೆ ಜೀವಂತನಾಗಿರಬೇಕೆಂದಾಪೆ.
 ಆದರೆ ಹಿಂದೆ ಅಂದು ನನಗೆ ನಿಮ್ಮಂಥವರಿಂದ ಒಹು ಭಯವಾಗಿರಬೇಕಣ್ಣ.
 ಬಂಡೆ ಮೇಲೇರಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ, ಮರದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಉತ್ಕಟೇ
 ಜೈಯಾಗಿ ಈ ಅಂಗಗಳೂ ಈ ನಿಲುವಿಕೆಯೂ ಕ್ರಮೇಣ ದೊರೆತಿರಬೇಕಪ್ಪಾ.
 ಆಮೇಲೆ ಈ ತೀವ್ರಭಯ ಪೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿ ಹರಳಾಗಿ ಧೈರ್ಯ ಬಂದು ನನ್ನ ಈ ರೂಪ
 ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟು ನಾನು ನೆಲದಮೇಲೆ ನಿಂತೆ. ಇದ್ದಿಲು ಕಪ್ಪು, ವಜ್ರ ಹೊಳಪು;
 ಭಯ ಕಪ್ಪು, ಧೈರ್ಯ ಹೊಳಪು. ಎರಡಕ್ಕೂ ಬಂದೇ ಮೂಲವಸ್ತು—ಜೀವ
 ದಾಶೆ. ಈಗ ಈ ಕೈಯಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನಾದರೂ ಜಯಿಸಬಲ್ಲೆ. ಎಲ್ಲಿ
 ನವೆಯಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆ. ನಿನ್ನ ಭಯ ಆಸೆ ಬೇರೆ ಬಾಡು
 ಹಿಡಿಯಿತು. ಈಗ ನೀನು ನಮ್ಮ ಅಧೀನ. ನಿನ್ನ ಹಿಳಿಲಿನ ನವೆಯನ್ನು ನೀನೇ
 ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರೆ. ನೀನು ಹಾಯದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ” ಎಂದೆ ನಾನು.
 ಒಸನ “ಹ್ಲೂ ಏನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಬಾ-ಸ್ವಲ್ಪ ಕರೆ” ಎನ್ನುತ್ತಲೂ ನನಗೆ
 ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಇದರ ಹಿಳಿಲನ್ನು ತುರಿಸಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಒಹಳ ದಿನ
 ಗಳಿಂದಲೂ ಆಸೆಯಿತ್ತು. ಈಗ ಅದು ತೀರುವುದಕ್ಕೆ ಬಂತು. ನಿಜವಾಗಿ ಈದಿನ
 ಸುದಿನ—ತೇಂಗೊಳಲು ಹೋದರೆ ಹೋಗಲಿ ಎಂದುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ
 ಕೀತನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅದರ ಮುಂದೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟೆ.
 ಒಸನ ಸ್ನೇಹಭಾವವನ್ನೇ ತೋರಿತು. ತೋರದೆ ಏನುಮಾಡೀತು—ನನ್ನ ಹಾಗೆ
 ತೊಳಗೊಡಿದ ಹಲಸಿನ ಕೀತನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಇದುವರೆಗೆ ಯಾರು ತಿನ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ?
 ನಾನು ಹುಸಾರಾಗಿ ಅದರ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಬಂದು ಕೈಯಿಂದ
 ಅದಕ್ಕೆ ಹಲಸಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಾ ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಿಂದ ಅದರ ಹಿಳಿಲನ್ನು
 ಕರೆಯುತ್ತಾ ಮೈಯನ್ನು ಸವರುತ್ತಾ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸ್ವರ್ಣಸುಖವನ್ನು ಪಡೆದೆ.

ನಾನು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಣಿಯ ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ತಮ್ಮ ಮತ್ತು ತಾಯಿ, ಕೈ ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಗುಡಿಯ ವಿನಿಯೋಗವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದರು. ನನ್ನನ್ನೂ ಈ ಗೂಳಿಯನ್ನೂ ಅವರು ನೋಡಿ ತೀರ ಬೆಕ್ಕು ಸಬೆರಗಾಗಿರಬೇಕು. ತುಸುಹೊತ್ತು ಸ್ತಬ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದು ಬೆರಗು ತೀರಿದ ಮೇಲೆ ಅಮ್ಮ 'ಇದೇನೋ' ಎಂದು ನಕ್ಕಳು; ತಮ್ಮ 'ನನಗೂ ಎರಡು ತೊಳೆಗಳನ್ನು ಮಿಗಿಸಿದ್ದೀಯೋ' ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಚೋರಾಗಿಯೇ ಕೇಳಿದ. ಗೂಳಿ ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಹಿಂತಿರುಗುವುದಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿತು. ನಾನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸೇಗಿದೆ. ನಾನು ಇಲ್ಲಿ, ಗೂಳಿ ನಡುವೆ, ಅಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಒಣಿಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ. ಹಿಂತಿರುಗುವುದಕ್ಕೆ ಗೂಳಿಗೆ ಆಗದು. ಅದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಿಂದುಹಿಂದಾಗಿಯೇ ಜರುಗಬೇಕು. ನಾನು ಗದ್ದರಿಸಿ ಕೋಲು ತೋರದೆ ಅದು ಹಾಗೆ ಹೋಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಗೌರವದಿಂದ ಕಂಡು ಈಗ ಹೀಗೆ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಎಲ್ಲ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿಜವಾಗಿ ಬಹಳ ವಿನೋದಕರವಾದದ್ದು. ತಮ್ಮ ದೂರದಲ್ಲಿ ಲೋಲೋ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅಮ್ಮ—ಎನೋ ನಿನ್ನದು ಸರಿ ಜಡಪ್ಪ—ಎಂದು ನನ್ನನ್ನು ಸಿಡುಕುತ್ತಾಳೆ. ನಾನು ಹೊಸಿಲಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಹಲಸಿನ ತೊಳೆಯನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ನಗುತ್ತೇನೆ. ಗೂಳಿ ವಸುಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ತೋಚದೆ ಇದ್ದ ಬಿದ್ದ ಕೀತನ್ನೂ ಬತ್ತವನ್ನೂ ಮೆಲ್ಲುತ್ತಾ ನಡುವೆ ಅಲುಗಾಡದೆ ನಿಂತೇ ಇದೆ. ಕೊನೆಗೆ ತಮ್ಮ ಸೆರೆಮನೆಯ ಮಾಳಿಗೆಗೇರಿ, ನಮ್ಮ ಒಣಿಯ ನನ್ನ ಪಕ್ಕಕ್ಕಿಳಿದು ಬಸವನನ್ನು ಗದ್ದರಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಜರುಗಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಹೀಗೆ ಗೂಳಿ ನಮ್ಮ ಮನೆ ಒಣಿಗೆ ಆ ದಿನ ಬಂದು ಅನೇಕ ಭಾವಗಳನ್ನು ತಂದು ನನ್ನ ಮನದ ತುಂಬ ತುಂಬಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದು ಒಣಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಮಿಕ್ಕ ಬಂದೆರಡು ಹಲಸಿನ ತೊಳೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದು ತುತ್ತು ಪೊಂಗಲನ್ನೂ ಬಂದೆರಡು ಸುತ್ತು ತೇಂಗೋಲನ್ನೂ ತಿಂದೆ. ಆ ತೊಳೆಯನ್ನು ತಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಸವೆ ಇದು. ನನಗೆ ಬೇಡ ನೀನೆ ತಿನ್ನು ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊಡೆಂದು ಕೇಳಿದೆ, ದೇವಸ್ಥಾನದಿಂದ ಮುಂಚೆಯೇ ಬಂದೆನಲ್ಲ ಎಂದು ನಿರ್ವೇದವನ್ನು ತುಸವೂ ಪಡದೆ, ಸಂಜೆಯ ಕಿಂಚಿಕಿನಲ್ಲಿ ಬೀದಿಯ ನಡುವೆ ಹಾಯವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಈ ಗೂಳಿಯನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಕೊಳದ ಕಡೆಗೆ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಗೆ ಹೊರಟೆ.

ಬಸವ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಬಹು ಬಿಮ್ಮೆನ್ನುತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನು ಬೇರೊಂದು ನೇಹದಿಂದ ಬೇಗ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದೊಂದೇ ಈಗ ಉಪಾಯ.

ಇದೇ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರ ಗೋಕುಲ ನಿರ್ಗಮನ

ಗೀತನೃತ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾದ ರೂಪಕ

ಅಂದು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕೂರ ಬಂದಿದ್ದ. ಆತ ಬರುವವೇಳೆಗೆ ರಾಮಕೃಷ್ಣಾ ದಿಗಳೂ ರಾಧೆ ಗೋಪಿಯರೂ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಆಟಕ್ಕೆ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಅದು ಕೃಷ್ಣ ಕೊಳಲೂ ದುವ ಕೊನೆಯ ರಾತ್ರಿ. ಮರುದಿನವೇ ಆತ ಬಲಭದ್ರನೊಡಗೊಡಿ ಮಧುರಗೆ ತೆರಳುವವನಿದ್ದಾನೆ. ಆ ರಾತ್ರಿ ಮಿಕ್ಕೈಲ್ ದಿನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇಂಪಾಗಿ ಕೊಳಲಿನ ಸರಗಳು ಗೋಕುಲದ ಎಲ್ಲರ ಮನವನ್ನೂ ಸೆಳೆಯುತ್ತಾ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಾ ಬಗೆಬಗೆಯ ರಸವನ್ನು ಹಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಕೃಷ್ಣ ತನಗೆ ದಕ್ಕುತ್ತಾ ನೆಯ್ಯೆ ಎಂದು ರಾಧೆಗೆ ಆತಂಕ. ಕೃಷ್ಣ ನಿಗೋ, ತಾನು ಇನ್ನೇನು ಮುರಳಿಯೆಸೆದು ರಾಧೆಯನ್ನು ತೊರೆದು, ಗೋಕುಲವನ್ನುಳಿದು, ನಂದನದ ತೀರವನ್ನು ಬಿಡುವಂಗೆಯಂತೆ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಅರಿವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ ಇದೆಲ್ಲ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣ ಹೊಳಲಿನ ತುಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ “ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬೆಳೆವನ ಗೋಪೀಜನಮನ ಒಳಕೊಳ್ಳಲುಬಹುದೇ” ಎಂದು ಈ ರೂಪಕದಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಯರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆ ರಾತ್ರಿ ನಂದಕುಮಾರ ವಾಸುದೇವನಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಕ್ಕೂರಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಗೋಕುಲ ಬಿಟ್ಟು ಮಧುರಗೆ ಹೊರಡಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಬೃಂದಾವನವನ್ನುಳಿದ ಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣನ ಕೊಳಲು ನಮಗೆ ಕೇಳಿಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನ ಪಾಂಚಜನ್ಯಧ್ವನಿಯೂ ಚಕ್ರಸ್ವಿಷ್ಟಾರವೂ ನಾಡತುಂಬ ವೊಳಗುತ್ತಾ ಅಲೆಯುತ್ತವೆ. ಆತ ಇನ್ನೂ ಮುಗ್ಧ ಭಾವದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಕೊಳಲು ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೊನಲ ಬನದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೋಯಿತು. . . . ಆದರೆ ಗೋಕುಲದ ಜನ ಮಾತ್ರ ಆತನ ಅಪ್ರಮೇಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತಂತೆ ಆತನ ಮಧುರ ಮುರಳಿಗಾನದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಪ್ರಭೆಯ ಪ್ರೇಮಪ್ರಚುರ ವರ್ಣವನ್ನೂ ಕಂಡರು. ಮಿಕ್ಕ ಲೋಕ, ಪಾಂಡವರೂ ಕೂಡಿ, ಈ ಮಧುರಭಾವವನ್ನು ಇಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡಿತೇ ಎಂದು ನನಗೆ ಸಂಶಯ. ಮಧುರಗೆ ತೆರಳಿದ ಬಳಿಕ ಕೃಷ್ಣ ರಾಧೆಯನ್ನು ಮರೆತನೋ ಏನೋ—ಕೃಷ್ಣ ನುಳಿದ ರಾಧೆಯ ಪಾಡು ತಾನೇ ಏನಾಯಿತೋ—ಇದನ್ನರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ವನಸ್ಸು ಕುತೂಹಲಗೊಳ್ಳದು. ರಾಧಾಶ್ಯಾಮರ ಪ್ರಣಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಇವರ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಆ ಅನುಭವ ಅಪೂರ್ವ, ಅಮೋಘ—ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅದು ಪದೇಪದೇ ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬಾಳುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆ ಮಹದನುಭವಕ್ಕೆ ಇಂಬುಗೊಟ್ಟು ನಾನು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಧನ್ಯತಾಭಾವವನ್ನು ಪಡೆದೆ. . . .

—ಗ್ರಂಥ ಕರ್ತರ ಪತ್ರದಿಂದ

The excellences of your previous poems, such as felicity of expression and aptness of figures, are all here. In particular, the present piece, it seems to me, illustrates beautifully how music, if it is properly approached, has the power to evoke the divine that is latent in human nature.

—PROF. M. HIRIYANNA

